

วิจัยองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นพื้นฐานต่อการพัฒนา และ โครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษกหรือทุนสนับสนุนการผลิตงานวิจัยและนักวิจัยระดับปริญญาเอก ที่ต้องการสร้างนักวิจัยที่มีวุฒิปริญญาเอก โดยการให้ทุนการศึกษาในระดับปริญญาโท และปริญญาเอกภายในประเทศ ซึ่งได้เริ่มให้ทุนในปี 2541 แล้ว จำนวน 252 ทุน

ทุนวิจัยประเภทที่สอง คือ ทุนวิจัยและพัฒนา มีเป้าหมายของการสนับสนุนการวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์โดยตรง ดังนั้นก่อนที่จะทำโครงการวิจัย จึงมีการตรวจสอบกับผู้ให้ประโยชน์จากงานวิจัยว่า ผลการวิจัยสามารถให้ประโยชน์ได้จริงหรือไม่ ซึ่งปัจจุบัน โครงการส่วนใหญ่เกิดจากการริเริ่มของ สกว. เอง โดยพัฒนาขึ้นในลักษณะของชุดโครงการ ทุนวิจัยและพัฒนา แบ่งการบริหารออกเป็นฝ่ายต่างๆ ได้แก่ ฝ่ายสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ข้ามชาติและทางเลือกในการพัฒนา , ฝ่ายสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการผลิต การตลาด และการบริการ , ฝ่ายสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และสวัสดิการสาธารณะ และ ฝ่ายสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับชุมชน ในขณะนี้ สกว. กำลังดำเนินการจัดตั้ง ฝ่ายสนับสนุนการวิจัยด้านอุตสาหกรรม และฝ่ายสนับสนุนการวิจัยด้านพลังงาน

หน้าที่ของ สกว. จะให้การสนับสนุนกิจกรรมที่ดำเนินการเน้นด้านงานวิจัยเป็นหลัก หรือ กิจกรรมที่ให้ความสำคัญทั้งงานวิจัยและงานพัฒนา แต่กิจกรรมด้านงานพัฒนาเพียงด้านเดียว ทาง สกว. ไม่สามารถให้การสนับสนุนได้ ประเด็นสำคัญในการให้การสนับสนุนคือ กิจกรรมนั้นๆ จะก่อให้เกิดผลในเชิงนโยบายอย่างไร นอกจากนั้นงานวิจัยที่ สกว. ให้การสนับสนุน จะต้องเป็นงานวิจัยที่สามารถตอบคำถามและใช้ประโยชน์ได้จริง ดังนั้นโจทย์ของงานวิจัย มักจะไม่สามารถตอบได้ด้วยความรู้เพียงสาขาวิชาเดียว แต่จำเป็นต้องใช้ความรู้จากหลายสาขาวิชา งานวิจัยจึงมีลักษณะสหวิทยาการ (Multidisciplinary) และนักวิจัย จะต้องพร้อมที่จะทำงานร่วมกับนักวิจัยในสาขาวิชาอื่นๆ

สำหรับความหมายของ "ชุมชน" สกว. เห็นว่า ชุมชนไม่ได้พิจารณาจากพื้นที่ แต่ชุมชนคือ กลุ่มคนที่รวมตัวกันทำกิจกรรม หรือสร้างกระบวนการ เพื่อสร้างการเรียนรู้ มีจิตวิญญาณร่วมกันและได้รับผลจากกิจกรรมหรือกระบวนการร่วมกัน จะเห็นได้ว่า ความเป็นชุมชน เป็นเครื่องมือในการพัฒนา และเป็นมิติใหม่ของการสร้างการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเอง ส่วนผลกระทบ หรือผลลัพธ์จากงานวิจัยด้านชุมชน ทาง สกว. คาดหวังผล 3 ประการ คือ ประการแรก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม โครงสร้าง ระบบ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงของนโยบายระดับชาติ ประการที่สอง สร้างทักษะหรือเทคนิคที่ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ และประการสุดท้าย ผลลัพธ์หรือผลกระทบที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

ฝ่ายสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับชุมชน หรือฝ่าย 4 ทำหน้าที่สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยชุดโครงการต่างๆ ได้แก่ ประชาคมจังหวัด , ประชาคมเมือง , การเรียนรู้ของประชาคมตำบล , เศรษฐกิจชุมชน , ชุมชนกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ , ระบบการศึกษากับชุมชน , สถาบันการเรียนรู้ของชุมชน , ประชาสังคมกับสุขภาพ , ระบบสารสนเทศเพื่อชุมชน และชุดโครงการด้านการศึกษา

การจัดการชุดโครงการวิจัย สกว. ใช้วิธีการจัดการ โดยมีผู้ประสานงานชุดโครงการ (Coordinator) ทำงานอยู่ภายนอก สกว. โดยการรับงานเป็นงานเฉพาะกิจ ทำให้ สกว. เป็นองค์กรขนาดเล็ก มีการบริหารงานที่คล่องตัว รวมทั้งมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ และค่าใช้จ่ายสำนักงานน้อย สกว. มีผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 36 คน บริหารเงินทุนสนับสนุนการวิจัยในปี 2539 จำนวน 385 ล้านบาท แต่มีผู้ประสานงานภายนอก สกว. จำนวนประมาณ 100 คน มากกว่าเจ้าหน้าที่ภายใน สกว. ประมาณ 2-3 เท่า เนื่องจาก สกว. เห็นว่า วิธีนี้จะเป็นการพัฒนาขีดความ

สามารถของนักวิชาการภายในประเทศเกี่ยวกับการจัดการงานวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศมากกว่า การทำงานของผู้ประสานงานชุดโครงการ จะทำงานเป็นเครือข่ายกับ สกว. โดยจะต้องเข้าใจวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพ , มีอำนาจในการตัดสินใจ (Authority) , มีความรับผิดชอบ และสามารถตรวจสอบการทำงานได้

การบรรยายพิเศษเรื่อง “แผนฯ 8 กับการพัฒนาธุรกิจชุมชนในภาคเหนือ”

โดย คุณเชื่อง ชาติอริยกุล ศูนย์พัฒนาภาคเหนือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แนวคิดหลักของแผนฯ 8 เน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และเน้นกระบวนการพัฒนาที่เป็นองค์รวมคือ ทุกฝ่ายเชื่อมโยงและเกื้อกูลกัน การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จะใช้ธุรกิจชุมชนเป็นตัวนำ เพื่อพัฒนาศักยภาพของคน และความเข้มแข็งของชุมชน เนื่องจากจุดอ่อนของภาคชนบทในการประกอบธุรกิจคือ มีแรงงานแต่ขาดทักษะ ความรู้ และความชำนาญ ในขณะที่การประกอบธุรกิจต้องอาศัยปัจจัยอย่างน้อย 7 ประการได้แก่ วัตถุดิบ ทุน แรงงาน การจัดการ การตลาด เทคโนโลยี และข้อมูล ในแผนฯ 8 จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนา โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นจุดด้อยเช่น ทักษะการบริหารจัดการ และการตลาด โดยให้ภาครัฐสนับสนุนธุรกิจชุมชนโดยตรงหรือสนับสนุนผ่านภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน และการสนับสนุนธุรกิจชุมชนเฉพาะเรื่องคือ การพัฒนาเกษตรยั่งยืน และ การพัฒนาอุตสาหกรรมในครัวเรือน อุตสาหกรรมชนบท และอุตสาหกรรมชุมชน

การแปลงแผนฯ 8 สู่การปฏิบัติ มีการดำเนินโครงการของภาครัฐ และโครงการภายใต้ความร่วมมือกับภาคเอกชน ตัวอย่างเช่น โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท โครงการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมไทย และโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และโครงการสร้างเศรษฐกิจชุมชนในชนบท ร่วมกับบริษัท บางจากฯ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาธุรกิจชุมชนภาคเหนือ มีดังนี้ จุดแข็งที่เป็นศักยภาพของภาคเหนือคือ ภาคเหนือมีศักยภาพในการรวมกลุ่มสูง เป็นแหล่งวัตถุดิบที่หลากหลาย และมีช่างฝีมือแรงงานที่มีคุณภาพเช่น ในด้านหัตถกรรม ส่วนจุดอ่อน คือ การดำเนินธุรกิจของชุมชนพึ่งพาตนเองต่ำ ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากรัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชน และขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของสมาชิก รวมทั้งขาดความรู้ด้านการจัดการธุรกิจ และ ขาดการวางแผนที่ดี

การประชุมกลุ่มย่อย

หลังจากการทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจชุมชน ธุรกิจชุมชน สถานการณ์เศรษฐกิจภาคเหนือ และนโยบายระดับประเทศในการพัฒนาธุรกิจชุมชน ได้มีการแบ่งกลุ่มย่อย 4 กลุ่มตามลักษณะธุรกิจ ได้แก่ ธุรกิจชุมชนด้านสะสมทุน , การผลิตเกษตร , การผลิตหัตถกรรม และร้านค้าชุมชน เพื่อนำเสนอพบความเชิงทบทวนสถานการณ์ และระดมความคิดเห็นต่อปัญหา รวมทั้งร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชนในภาคเหนือ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

ธุรกิจชุมชนด้านการสะสมทุน กลุ่มสะสมทุนต่างๆ มักจะมีการพัฒนาที่คล้ายกัน คือ เริ่มต้นจากการก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์แบบพื้นฐาน และ พัฒนาเป็นธนาคารของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งสามารถวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาได้เป็น 1) การก่อตั้งกลุ่มในระยะเริ่มต้น มักจะเกิดขึ้นจากบุคคลที่ได้แนวความคิดจากภายนอกมาริเริ่มในชุมชน หรือเกิดขึ้นโดยการส่งเสริมของหน่วยงานรัฐซึ่งมักจะไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากขาดความต่อเนื่อง โดยมีการกำหนดระยะเวลาโครงการ เมื่อสิ้นสุดโครงการ กลุ่มมักจะต้องล้มเลิกโดยปริยาย สิ่งสำคัญที่จะทำให้กลุ่มพัฒนาได้คือ ความทุ่มเทของผู้นำกลุ่ม และความสามัคคีของสมาชิก 2) การพัฒนาไปสู่รูปแบบสหกรณ์เครดิตยูเนียน ปัจจัยสำคัญเบื้องต้นคือ การสร้างผู้นำรุ่นใหม่ๆ เข้ามาบริหารงาน โดยสหกรณ์เอง ต้องพัฒนาระบบการบริหารงานด้วย 3) การพัฒนาเป็นระบบธนาคารชุมชน ต้องมีการปรับตัวทั้งการบริหารงาน โดยเฉพาะด้านการบริหารการเงิน การขยายกิจกรรม และขยายฐานสมาชิกไปสู่ชุมชนใกล้เคียง รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้

ธุรกิจชุมชนด้านการผลิตเกษตร เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ยกระดับหรือต่อยอด จากการผลิตวัตถุดิบเพียงอย่างเดียว มาเป็นการผลิต การแปรรูป และตลาด ในระดับของกลุ่มสามารถแบ่งพัฒนาการได้เป็น 3 ช่วงคือ ช่วงก่อตั้งกลุ่ม ช่วงการแปรรูปและคิดค้นสูตร และช่วงการพบสูตรชัดเจน ตลาดมีความมั่นคง สำหรับช่วงแรกปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการรวมกลุ่มมีหลายปัจจัย ที่สำคัญคือ ปัญหาด้านการผลิต ราคาผลผลิต และเงินทุน การได้รับข้อมูลข่าวสารจากภายนอกชุมชน และมีผู้นำที่ดี ในช่วงที่สอง เป็นช่วงที่สำคัญที่สุด เพราะต้องใช้ระยะเวลาและการลงทุนมาก ในช่วงที่สาม เป็นช่วงของความสำเร็จ กลุ่มมีความมั่นคง ทั้งด้านการผลิต การแปรรูป และตลาด

สำหรับระดับของเครือข่ายองค์กร ศึกษาเครือข่ายที่สนับสนุนโดยรัฐ กับสนับสนุนโดยองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งทั้ง 2 เครือข่าย การรวมตัวในปัจจุบัน ยังไม่เข้มแข็งมากนัก แต่ส่วนที่แตกต่างกันคือ กิจกรรมของเครือข่าย โดยเครือข่ายภายใต้การส่งเสริมของกรมส่งเสริมการเกษตร จะเน้นกิจกรรมในด้านเงินทุนและการตลาด แต่เครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชนคือ เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคเหนือ จะไม่เน้นเป้าหมายด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ครอบคลุมถึงการเชื่อมโยงระหว่างชนบทกับเมือง และการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม

ธุรกิจชุมชนด้านการผลิตหัตถกรรม มีปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวคือ โครงสร้างการผลิต วัตถุดิบ เทคนิคการผลิต แรงงาน การตลาด รูปแบบผลิตภัณฑ์ เงินทุน และการบริหารจัดการ โดยแนวทางในการปรับตัวคือ การปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ การแก้ปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบโดยการประยุกต์ใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพใกล้เคียงกับวัตถุดิบเดิม การยกระดับการผลิตให้มีคุณภาพ การพัฒนาการบริหารจัดการ และการสร้างเครือข่ายการตลาดทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

ธุรกิจชุมชนด้านร้านค้าชุมชน เงื่อนไขแห่งความสำเร็จคือ มีปริมาณธุรกิจเพียงพอที่จะสามารถลดต้นทุนได้ และการจัดการที่มีประสิทธิภาพ หากพิจารณาร้านค้าชุมชนขนาดเล็กเช่น ศูนย์สาธิตการตลาด มักจะดำเนินการได้ดีเฉพาะสินค้าวัสดุการเกษตร มากกว่าสินค้าอุปโภคบริโภค ซึ่งมีการแข่งขันจากเอกชนอย่างรุนแรง เมื่อพัฒนาขึ้นเป็นระดับสหกรณ์ร้านค้า จะมีระบบการทำงานที่ชัดเจนมากขึ้น แต่ประสบกับปัญหาสภาพการแข่งขันที่รุนแรง หากระบบการบริหารจัดการไม่มีประสิทธิภาพ จะไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้ ซึ่งอาจจะเลือกดำเนินการเฉพาะสินค้าประเภทวัสดุด้านการเกษตรซึ่งยังมีศักยภาพในอนาคต แนวทางการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้คือ การสร้างเครือข่ายร้านค้า

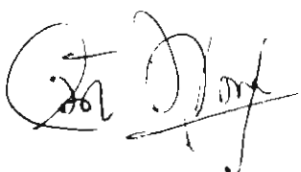
ชุมชนระดับหมู่บ้าน อำเภอ และจังหวัด ซึ่งจะทำให้พลังการซื้อเพิ่มขึ้น แต่ระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ยังเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อความอยู่รอดและการพัฒนาต่อไปในอนาคต

จากการประชุม ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในกระแสโลก จากสภาพสังคมเกษตรกรรม เปลี่ยนไปสู่สังคมอุตสาหกรรม จนถึงยุคของสังคมข้อมูลข่าวสาร และการพัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ได้เกิดกระบวนการครอบงำทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิด "มิชฌาคติในกระแสการพัฒนา" เช่น การพัฒนาที่พึ่งพิงภายนอก ละเลยภาคเกษตร/ชนบท และผลประโยชน์ตกกับคนกลุ่มน้อย ฯลฯ การพัฒนา ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายแห่งการพึ่งตนเองและการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ทางออกของการพัฒนาทางหนึ่งก็คือ การพัฒนาธุรกิจชุมชนและเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง ซึ่งแนวนโยบายของประเทศ ในแผนฯ 8 ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก โดยกำหนดให้ธุรกิจชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของชน และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

สำหรับการทำธุรกิจชุมชนด้านการสะสมทุน ดูเหมือนว่าเป็นยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาชนบท ดังนั้นสิ่งที่น่าสนใจคือ จะสร้างให้ธุรกิจชุมชนประเภทนี้ เกิดขึ้นกว้างขวางได้อย่างไร ปัจจัยที่ทำให้สามารถเติบโตอย่างยั่งยืน คืออะไร การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ รูปแบบของสวัสดิการชุมชนและทิศทางในอนาคต ควรเป็นอย่างไร ผลกระทบต่อความเข้มแข็งของชุมชน เป็นอย่างไร และกฎ ระเบียบ นโยบายที่เป็นอุปสรรคต่างๆ คืออะไร และจะทำให้เอื้อต่อการพัฒนาได้อย่างไร

ธุรกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการผลิต จะต้องพิจารณาให้ถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของปัจจัยพื้นฐาน (เช่น ฐานทรัพยากร แรงงาน และทุน) ระบบการผลิต การแปรรูป ระบบการกระจาย การตลาด การบริโภค และคุณภาพชีวิต ซึ่งเป้าหมายของการทำธุรกิจชุมชน ไม่ได้มุ่งหวังเพียงกำไรเช่นธุรกิจทั่วไปเท่านั้น แต่จะต้องพิจารณาสวัสดิการและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนด้วย สำหรับธุรกิจชุมชนด้านร้านค้าชุมชน ปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงของบริบท ทั้งการแข่งขันจากธุรกิจเอกชน และค่านิยม กระแสการบริโภคใหม่ๆ ดังนั้นจึงเกิดคำถามว่า ร้านค้าชุมชน จำเป็นต้องมีหรือไม่ ถ้าจำเป็น จะมีการดำเนินการอย่างไร จุดขายของร้านค้าชุมชนคืออะไร และการส่งเสริมจะทำอย่างไร

เลิกการสัมมนาเวลา 17.00 น.

(ดร.วินัย พุทธิกุล)

ตรวจ/ทาน

(ศุภกิจ นันทะวรการ)

บันทึก/พิมพ์

ชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน โจทย์การวิจัย เพื่อ พัฒนาธุรกิจชุมชนในเขตภาคเหนือ

1. ความเป็นมา

แม้ว่าการพัฒนาในอดีตจะส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่ก็ได้สร้างปัญหาไว้มากมาย ที่สำคัญได้แก่ การกระจายรายได้มีแนวโน้มที่เลวลง สังคมขาดระเบียบวินัย นิยมวัตถุนิยม สถาบันครอบครัวและชุมชนอ่อนแอลงสลาย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง และได้มีการสรุปเป็นวลีสั้นๆ แต่มีความหมายครอบคลุมถึงผลของการพัฒนาในอดีตไว้ว่า **“เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน”** เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้กำหนดให้ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญอันหนึ่งคือการพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถปรับตัวและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องภายใต้กระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลก และ ทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขอย่างยั่งยืน

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ จำเป็นต้องส่งเสริมให้คนหรือชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนา และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง แนวทางสำคัญแนวทางหนึ่งที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างมากในระยะหลังนี้คือ **“ธุรกิจชุมชน”** ซึ่งเป็น**ธุรกิจของชุมชน คนในชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผลประโยชน์จากการดำเนินธุรกิจ** การส่งเสริมให้ชาวบ้านทำธุรกิจชุมชน เป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านมีโอกาสเรียนรู้วิธีการจัดการธุรกิจ การทำงานร่วมกันเพื่อตัวเองและเพื่อส่วนรวม ตลอดจนได้เรียนรู้ถึงการจัดการผลประโยชน์เพื่อพัฒนาชุมชน การเรียนรู้ผ่านการทำธุรกิจชุมชนนี้จะทำให้ชาวบ้านและชุมชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้เหมาะสม และ เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ดังนั้นธุรกิจชุมชน จึงนับว่าเป็นวิธีการหรือกระบวนการที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อ **“การพัฒนาคนและชุมชน”** ซึ่งนอกจากจะมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนโดยตรงแล้วยังเชื่อว่าจะมีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนด้วย

เพื่อพัฒนาให้ธุรกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง และเป็นเครื่องมือที่ทรงประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยพายัพ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และ องค์กรพัฒนาเอกชนในเขตภาคเหนือ ได้ประชุมร่วมกันหลายครั้งนับตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2540 เป็นต้นมา และในที่สุดได้ร่วมกันจัดประชุมสัมมนาขึ้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2540 เพื่อทำความเข้าใจถึงสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค และ แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนและธุรกิจชุมชน โดยได้แบ่งธุรกิจชุมชนออกเป็น 4 รูป ตามกิจกรรมที่ทำ คือ ธุรกิจชุมชนด้านการสะสมทุน ธุรกิจชุมชนด้านการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตร ธุรกิจชุมชนด้านการผลิตหัตถกรรม และ

ธุรกิจชุมชนด้านการจัดหาสินค้าอุปโภคบริโภค เป้าหมายหลักของการประชุมคือการประมวลความรู้และข้อคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดโจทย์การวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและธุรกิจชุมชน ซึ่งจะได้กล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

2. โจทย์การวิจัย

จากการทำรายงานทบทวนสถานการณ์ และ การประชุมที่กล่าวถึงข้างต้น ประกอบกับการระดมความคิดของบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ทำให้สามารถกำหนดเป็นโจทย์เพื่อการวิจัยได้จำนวนหนึ่ง ซึ่งอาจแยกการพิจารณาออกเป็น 2 ระดับ คือโจทย์ทั่วไปสำหรับธุรกิจชุมชนทุกประเภท และ โจทย์เฉพาะสำหรับธุรกิจชุมชนแต่ละประเภท ซึ่งมีข้อมูลโดยสังเขปดังนี้

2.1 โจทย์การวิจัยทั่วไปสำหรับธุรกิจชุมชนทุกประเภท

นอกเหนือจากความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับ ประเภท รูปแบบ พัฒนาการ และสถานการณ์ในปัจจุบันของธุรกิจชุมชนแล้ว เรื่องสำคัญที่ต้องการความกระจ่างก็คือ “แนวทางในการพัฒนาเพื่อให้ธุรกิจชุมชนเป็นองค์กรที่มีบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจชุมชน” การที่จะได้มาซึ่งแนวทางในการพัฒนาที่ต้องการ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเข้าใจถึง

- (1) ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จ/ล้มเหลวของธุรกิจชุมชนในปัจจุบัน และวิธีการพัฒนา (สร้าง/ปรับปรุง) ปัจจัยและเงื่อนไขดังกล่าวให้เอื้อต่อการพัฒนาธุรกิจชุมชน
- (2) ผลกระทบในปัจจุบันของธุรกิจชุมชนที่มีต่อชุมชนในด้านต่างๆ และ
- (3) ภาพในอนาคตของธุรกิจชุมชน (กิจกรรมที่ดำเนินการ การจัดสรรผลประโยชน์ การร่วมมือกับภายนอก ฯลฯ)

ในเรื่องของ ปัจจัย/เงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จ/ล้มเหลว นั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ปัจจัย/เงื่อนไขภายใน และ ภายนอก สำหรับ “ปัจจัย/เงื่อนไขภายใน” หรือปัจจัยที่องค์กรสามารถควบคุมได้ หรืออยู่ภายในองค์กร เช่น คน (ปริมาณและคุณภาพของผู้นำ สมาชิก พนักงาน และการมีส่วนร่วมของคนเหล่านั้นในด้านต่างๆ) ทุน (ปริมาณ คุณภาพ/เงื่อนไข แหล่งที่มา) ปัจจัยหรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินงาน ความรู้/ข้อมูลข่าวสาร การบริหารจัดการ (โครงสร้างการบริหารจัดการ เทคนิค/ระเบียบวิธีการปฏิบัติ การบัญชี การควบคุมภายใน ฯลฯ) และ อื่นๆ ส่วน “ปัจจัย/เงื่อนไขภายนอก” ซึ่งหมายถึงปัจจัย/เงื่อนไขที่ธุรกิจชุมชนไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ลักษณะของชุมชน (ฐานทรัพยากร ฐานคิด ฯลฯ) นโยบายของรัฐ (เหลื่อมเศรษฐกิจ) กฎหมายและมาตรการของรัฐ องค์กรสนับสนุน (หน่วยงานของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ธุรกิจเอกชน สถาบันทางด้านวิชาการ และ องค์กรอื่นๆ) ตลาด (โครงสร้าง และ สภาพการแข่งขัน) สภาพเศรษฐกิจทั่วไป กระแสโลกาภิวัตน์ กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ระเบียบการค้าใหม่ของโลก (WTO)

โจทย์การวิจัยที่สำคัญก็คือ ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มีผลกระทบต่อธุรกิจชุมชนหรือไม่ อย่างไร มากน้อยเท่าใด และมีแนวทางในการพัฒนาปัจจัยเหล่านี้ได้อย่างไร และ ในกรณีขององค์กรสนับสนุนบทบาทที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร

อีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ/ล้มเหลวก็คือ **“ผลกระทบของธุรกิจเหล่านี้ที่มีต่อชุมชนในด้านต่างๆ”** เช่น เศรษฐกิจ (รายได้ การผลิต การบริโภค การออม ต้นทุนในการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจ ความสามารถในการจัดการ) สังคม (การเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ความรู้ความสามารถในการปรับตัวให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้สถานการณ์และเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงไป ทศนคติในเรื่องการยอมรับการเปลี่ยนแปลง การร่วมมือของคนในชุมชน วัฒนธรรม คุณภาพชีวิต ฯลฯ) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นอกจาก 2 ประเด็นใหญ่ที่กล่าวถึง (ซึ่งมีลักษณะเป็นปัจจุบันศึกษา) แล้ว การพิจารณา **“ภาพของธุรกิจชุมชนที่ควรจะเป็นในอนาคต”** ก็นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง คำถามที่สำคัญในกรณีนี้ก็คือ ธุรกิจชุมชนควรจะทำธุรกิจเฉพาะด้าน (เช่นเฉพาะการเงิน) หรือ ทำธุรกิจหลายด้าน (เช่นการเงิน และการค้า เป็นต้น) ถ้าทำธุรกิจเฉพาะด้าน ควรมีกิจกรรมย่อยอะไรบ้าง (เช่น ทางด้านการเงิน อาจมีการรับฝากเงิน การให้กู้ยืมเงิน และอื่นๆ) และถ้าควรทำธุรกิจหลายด้าน ควรทำธุรกิจประเภทใดร่วมกัน และมีรูปแบบการจัดการอย่างไร และการที่จะบรรลุเป้าหมายตามที่วาดไว้จะต้องปรับปรุงเงื่อนไขต่างๆ หรือมีแนวทางในการดำเนินการอย่างไร

นอกเหนือจากการพิจารณาธุรกิจชุมชนเดี่ยวๆ แล้ว การพิจารณาในลักษณะเป็น เครือข่าย หรือเป็นขบวนการ ก็นับว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์เช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ประเด็นที่ควรจกได้ศึกษาก็คือ **“แนวทางในการพัฒนาและจัดการเครือข่ายของธุรกิจชุมชนทั้งภายในกลุ่มประเภทเดียวกัน และ ระหว่างกลุ่มต่างประเภทกัน”**

นอกจากประเด็นหลักๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วยังมีอีกประเด็นหนึ่งซึ่งน่าจะเป็นประเด็นเร่งด่วนที่ต้องทำการศึกษาในปัจจุบัน คือ **บทบาทของธุรกิจชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ** ธุรกิจชุมชนควรมีบทบาทอย่างไรในการให้ความช่วยเหลือชาวบ้านในภาวะการณ์ปัจจุบัน ธุรกิจชุมชนมีศักยภาพมากน้อยแค่ไหน และด้านใดในการเข้าไปให้ความช่วยเหลือผู้อพยพกลับมาจากภาคเมือง ถ้ามีการดำเนินการอย่างไรจึงจะสามารถช่วยบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจของบุคคลเหล่านั้นได้โดยไม่ทำให้สมาชิกเดิมเสียประโยชน์ ขณะเดียวกันไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตัวธุรกิจชุมชนเองด้วย

2.2 โจทย์เฉพาะธุรกิจชุมชนแต่ละประเภท

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ในที่นี้ได้แบ่งธุรกิจชุมชนออกเป็น 4 ประเภท คือ ธุรกิจชุมชนด้านการสะสมทุน ธุรกิจชุมชนด้านการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตร ธุรกิจชุมชนด้านการผลิตหัตถกรรม และ ธุรกิจชุมชนด้านการจัดหาสินค้าอุปโภคบริโภค ซึ่งจากการทบทวนสถานการณ์ที่ผ่านมาพบว่านอกจากประเด็นปัญหาในภาพรวมอย่างที่ได้กล่าวมาแล้ว ธุรกิจชุมชนแต่ละประเภทยังมีปัญหหรือประเด็นที่จำเป็นต้องทำความเข้าใจหรือต้องการคำอธิบายเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะของตนเองด้วย ที่น่าสนใจดำเนินการวิจัยพอแยกออกตามประเภทของธุรกิจชุมชนได้ดังนี้

2.2.1 โจทย์การวิจัยเฉพาะธุรกิจชุมชนด้านการสะสมทุน¹

1) การศึกษากระบวนการดำเนินงานธุรกิจชุมชนสะสมทุนในฐานะกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของสมาชิกชุมชน โดยศึกษาว่า การเรียนรู้ภายใต้การดำเนินธุรกิจชุมชนสะสมทุนมีกระบวนการอย่างไร ผู้เกี่ยวข้องฝ่ายต่างๆ ได้เรียนรู้อะไรบ้าง (ทั้งด้านทักษะ และ คุณลักษณะนิสัย) เรียนรู้ได้อย่างไร ปัจจัยเสริมหรือปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้คืออะไร และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีบทบาทอย่างไร

2) การจัดสวัสดิการสังคมของชุมชนโดยธุรกิจชุมชนด้านการสะสมทุน ธุรกิจชุมชนประเภทนี้จัดสวัสดิการสังคมอะไรให้กับสมาชิก/ชุมชนบ้าง แหล่งที่มาของทรัพยากรที่ใช้ (เงิน) ได้มาจากไหน มีวิธีการบริหารอย่างไร ผลกระทบที่เกิดจากการให้สวัสดิการเหล่านั้นต่อฝ่ายต่างๆ และชุมชน เป็นอย่างไรบ้าง

3) การให้บริการทางการเงิน บริการด้านนี้โดยทั่วไปแยกออกเป็น 2 ด้านคือ การออม (การสะสมทุน การรับฝากเงิน) และ การให้สินเชื่อ ในด้านการออม ประเด็นที่ต้องทำความเข้าใจเพิ่มเติมก็คือ พฤติกรรมการออมของสมาชิก ปัจจัยที่มีผลต่อการออมและปริมาณเงินที่สมาชิกออมไว้กับธุรกิจชุมชนประเภทนี้ ส่วนด้านการให้สินเชื่อ รูปแบบของสินเชื่อ กระบวนการในการพิจารณาให้สินเชื่อ หลักประกันการให้สินเชื่อ วิธีการติดตามการใช้สินเชื่อ การจัดการหนี้สินที่มีปัญหาการชำระคืน (หนี้ค้างชำระ) ต้นทุนและประสิทธิภาพในการจัดบริการให้สมาชิก ผลการดำเนินงานและผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชุมชน

4) การศึกษาเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาธุรกิจชุมชนสะสมทุน ในเรื่องนี้มีประเด็นปัญหาที่น่าจะได้มีการศึกษาหลายประเด็นคือ

- (1) ขนาดที่เหมาะสม (Optimum size) ของธุรกิจชุมชนสะสมทุน
- (2) รูปแบบที่เหมาะสมในการเชื่อมต่อระหว่างธุรกิจชุมชนสะสมทุนกับแหล่งเงินภายนอก
- (3) ความจำเป็น ความเหมาะสม รูปแบบที่ควรจะเป็น และแนวทางในการพัฒนาฐานะทาง

กฎหมายของธุรกิจชุมชนสะสมทุน

- (4) ระบบบริหารงานบุคคล ระบบบัญชี ระบบควบคุมภายในที่เหมาะสมของธุรกิจชุมชนสะสมทุน

(5) ความเป็นไปได้และแนวทางในการร่วมมือกันของธุรกิจชุมชนสะสมทุนประเภทต่างๆ (เครือข่าย) รวมไปถึงโครงสร้างของขบวนการธุรกิจชุมชนสะสมทุนในอนาคตด้วย

- (6) ความเป็นไปได้ และ แนวทางในการพัฒนาธุรกิจชุมชนด้านสะสมทุนให้เป็นศูนย์กลางทาง

การเงินของชุมชน

2.2.2 โจทย์การวิจัยเฉพาะธุรกิจชุมชนด้านการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตร

¹ธุรกิจชุมชนประเภทนี้มีหลายรูป เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์เครดิตยูเนียน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ธนาคารหมู่บ้าน และ อื่นๆ

1) **แนวทาง/กระบวนการถ่ายทอดความรู้และข้อมูลข่าวสารทั้งด้านการผลิตและตลาดไปสู่ชาวบ้านและชุมชน** รูปแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นอย่างไร และจะมีแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของการส่งเสริมได้อย่างไร

2) **ระบบการจัดการทรัพยากร (ที่ดิน น้ำ แรงงาน ทุน) ที่เหมาะสมสำหรับของกลุ่มการผลิตเกษตร** รูปแบบการจัดการทรัพยากรที่ดำเนินการกันอยู่ในปัจจุบันเป็นอย่างไร รูปแบบใดมีประสิทธิภาพดีที่สุด มีแนวทางในการพัฒนาจากรูปแบบที่ด้อยกว่าไปสู่รูปแบบที่ดีกว่าได้อย่างไร

3) **แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการตลาดสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ต่อเนื่อง** ประเด็นที่ควรศึกษาคือ สภาพตลาดและการตลาดในปัจจุบัน (อุปสงค์ อุปทาน วิธีการตลาด หน้าที่การตลาด ประสิทธิภาพทางการตลาด และ อื่นๆ) มาตรฐานสินค้าและการได้มาซึ่งการรับรองมาตรฐาน (อย.) ความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการจัดตั้งตลาดกลางสินค้าเกษตร ถ้าเป็นไปได้มีแนวทางในการจัดตั้งและดำเนินการอย่างไร

4) **ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จ/ล้มเหลวของการทำเกษตรทางเลือกและการขยายตัวของการเกษตรทางเลือก**

5) **ผลกระทบของเกษตรทางเลือกที่มีต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภค**

6) **แนวทางในการพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ผลิต (ชุมชนผลิต) และผู้บริโภค (ชุมชนบริโภค) สินค้าเกษตรทางเลือก (อาจหมายถึงผลผลิตอื่นๆ ด้วย)** ซึ่งเป็นการพิจารณาถึงรูปแบบและวิธีการจัดการเครือข่ายที่มีอยู่ในปัจจุบัน แนวทางในการพัฒนาเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนของระบบการผลิตและการบริโภคสินค้าทางเลือกในอนาคต ตลอดจนแนวทางในการเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ผลิตและผู้บริโภคเข้าด้วยกัน

2.2.3 โจทย์การวิจัยเฉพาะธุรกิจชุมชนด้านการผลิตหัตถกรรม

1) **การวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มของกลุ่ม/เครือข่ายด้านหัตถกรรม** โดยศึกษาตั้งแต่การก่อตัว การบริหารจัดการ ความสำเร็จ/ล้มเหลว ปัญหาอุปสรรคของการขยายตัว/เติบโตของหัตถกรรมชุมชน ตลอดจนรูปแบบการดำเนินงานที่ทำให้กลุ่มมีความต่อเนื่องยั่งยืน

2) **การวิจัยเกี่ยวกับตัวชี้วัดความสำเร็จของกลุ่ม** เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งในเชิงกระบวนการ และ เชิงผลและผลกระทบ

3) **การวิจัยเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาธุรกิจชุมชนด้านการผลิตหัตถกรรมในอนาคต**

(1) **แนวโน้มความต้องการสินค้าหัตถกรรม (ประเภท จำนวน คุณภาพ แหล่งของความต้องการ)** และแนวทางในการปรับตัวของธุรกิจชุมชนเพื่อตอบสนองต่อแนวโน้มในอนาคต

(2) **ผลกระทบของการพัฒนา “เหลื่อมเศรษฐกิจ”/ โครงการพัฒนาขนาดใหญ่อื่น ๆ/ ระบบมาตรฐานสินค้า ต่อการผลิตและการตลาดหัตถกรรม และแนวทางในการปรับตัวของธุรกิจชุมชนด้านนี้**

(3) **บทบาทที่เหมาะสมของหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก** พิจารณาว่าในปัจจุบันมีหน่วยงานอะไรบ้างที่เข้ามาเกี่ยวข้อง และมีบทบาทอย่างไร บทบาทดังกล่าวเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการ

หรือไม่ มีผลต่อการพัฒนาของธุรกิจชุมชนอย่างไร และเพื่อส่งเสริมให้ธุรกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง บทบาทที่ควรจะเป็นในอนาคตเป็นอย่างไร

(4) แนวทางในการพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ผลิต (ชุมชนผลิต) และผู้บริโภค (ชุมชนบริโภค) สินค้าหัตถกรรม ซึ่งเป็นการพิจารณาถึงรูปแบบและวิธีการจัดการเครือข่ายที่มีอยู่ในปัจจุบัน (เช่น Homenet กลุ่มสหกรณ์พัฒนาชนบท (สาธิต) มูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบท ฯลฯ) แนวทางในการพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนของระบบการผลิตและการบริโภคสินค้าหัตถกรรมในอนาคต

2.2.4 โจทย์การวิจัยเฉพาะธุรกิจชุมชนด้านการจัดหาสินค้าอุปโภคบริโภค²

1) การวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของร้านค้าต่อพฤติกรรมและและความสามารถของชาวบ้านในการทำธุรกิจ โดยเฉพาะ

(1) พฤติกรรมที่สำคัญได้แก่ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความมีระเบียบวินัย ความประหยัด

(2) ทักษะในการบริหารจัดการเชิงธุรกิจ เช่น ทักษะด้านการเงิน บัญชี การคุมสต็อกสินค้า การวางแผน การจัดระบบข้อมูล ฯลฯ

2) ร้านค้าชุมชน : เครื่องมือในการส่งเสริมมาตรฐานการครองชีพ ? ในระยะหลังมีคำถามมากขึ้นสำหรับร้านค้าชุมชน ว่าช่วยทำให้ชาวบ้านสามารถประหยัดค่าใช้จ่าย หรือ ใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่าย (ส่งเสริมการบริโภค) กันแน่ และ มีผลต่อมาตรฐานการครองชีพของชาวบ้านอย่างไร

3) การวิจัยเกี่ยวกับทิศทางในการพัฒนาร้านค้าชุมชนในอนาคต

(1) พฤติกรรมการซื้อขาย และการบริโภคสินค้าของคนในชุมชน ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมเหล่านี้ มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงการดำเนินงานของร้านค้าชุมชน

(2) ระบบการจัดหาและการกระจายสินค้าให้กับร้านชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ในขณะนี้ได้มีการจัดตั้งร้านค้าชุมชนขึ้นมาจำนวนมาก ประเด็นปัญหาที่น่าสนใจประการหนึ่งก็คือทำอย่างไรร้านค้าชุมชนเหล่านี้จึงจะได้รับสินค้าที่มีคุณภาพดี ราคาถูก และได้รับของในเวลาที่ต้องการ รูปแบบหรือระบบการค้าส่งในกรณีนี้ควรจะเป็นอย่างไร ควรมีการตั้งเป็นศูนย์ค้าส่งและกระจายสินค้าหรือไม่ หรือควรให้ร้านค้าชุมชนใหญ่ (อาจเป็นร้านสหกรณ์ในจังหวัด) ที่มีอยู่แล้วให้ทำหน้าที่เป็นผู้จัดหาและกระจายสินค้าไปสู่ร้านค้าชุมชนขนาดเล็ก หรือร่วมมือกับเอกชนให้เป็นผู้ดำเนินการในด้านนี้ให้ และเมื่อได้ระบบที่เหมาะสมแล้ว จะทำอย่างไรจึงจะเกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติได้

(3) ความเหมาะสม และ แนวทางในการผลักดันให้ร้านค้าชุมชนมีบทบาทในการกระจายสินค้าที่ผลิตได้ในชุมชนออกสู่ภายนอก

²ธุรกิจชุมชนประเภทนี้มีด้วยกันหลายรูปแบบ เช่น ร้านสหกรณ์ ร้านค้าชุมชน ศูนย์สาธิตการตลาด และ อื่นๆ อย่างไรก็ตามเพื่อความสะดวก ในที่นี้จะใช้คำว่า “ร้านค้าชุมชน” แทนธุรกิจชุมชนประเภทนี้ทั้งหมด

สรุปการประชุม เตรียมการสัมมนา เรื่อง สหกรณ์

วันที่ 8 สิงหาคม 2540

ณ ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ร่วมประชุม : รศ.ดร.วินัย อัจฉกหาญ	ม.เกษตรศาสตร์
คุณวัลลภ ลำพาย	กรมส่งเสริมสหกรณ์
คุณสุกัญญา สุกใส	สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
ผศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา	ม.เกษตรศาสตร์ (คณะผู้ประสานงาน)
ดร.วินัย พุทธิกุล	ม.เกษตรศาสตร์ (คณะผู้ประสานงาน)
คุณศุภกิจ นันทะวรการ	ม.เกษตรศาสตร์ (คณะผู้ประสานงาน)

เริ่มประชุมเวลา 13.30 น.

วาระที่ 1 แนะนำผู้เข้าร่วมประชุมและชี้แจงการจัดสัมมนา

อ.รังสรรค์ ได้กล่าวแนะนำตัว ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน และ ชี้แจงว่า ชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน เป็นชุดโครงการวิจัยหนึ่งของฝ่ายชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจชุมชน ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ เพื่อความเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน ทาง สกว. ได้ให้ความสนใจกับเรื่อง สหกรณ์ เนื่องจากเห็นว่า กิจกรรมสหกรณ์ในประเทศไทย ดำเนินการมาเป็นเวลานาน แต่ก็ยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร จึงควรศึกษาว่า ปัญหาที่แท้จริงคืออะไร มีการทำงานวิจัยทางด้านนี้ในประเด็นอะไรมาแล้วบ้าง มากน้อยแค่ไหน และมีการนำเอาผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือไม่อย่างไร

เพื่อทำความเข้าใจในประเด็นเหล่านี้ สกว. มีดำริที่จะสนับสนุนการจัดสัมมนาเพื่อทบทวนและวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของงานสหกรณ์ โดยคาดว่า การดำเนินการดังกล่าว จะนำไปสู่ความเข้าใจถึงประเด็นปัญหาที่แท้จริง ที่ควรทำการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนางานสหกรณ์ต่อไปในอนาคต สำหรับการประชุมในครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อขอความคิดเห็นถึงแนวทางในการจัดสัมมนาในเรื่องนี้

ที่ประชุมรับทราบ และมีความเห็นร่วมกันว่า ควรจะมีการจัดสัมมนาขึ้น อย่างไรก็ดีตามควรแยกการสัมมนาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มสหกรณ์ในภาคการเกษตร (เกษตร นิคม และ ประมง) และ สหกรณ์นอกภาคการเกษตร (ร้านค้า ออมทรัพย์ และ บริการ) โดยในครั้งแรกจะจัดในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรก่อน

วาระที่ 2 การจัดสัมมนา

ที่ประชุมหารือกันแล้วมีความเห็นว่าการสัมมนาควรมีเนื้อหาครอบคลุมถึง (1) นโยบายของรัฐ โดยเฉพาะเรื่องของเป้าหมายและความชัดเจนของนโยบาย (2) การส่งเสริมสหกรณ์ ซึ่งครอบคลุมถึงทิศทาง วิธีการ ปัญหา และอุปสรรคของการส่งเสริม และ (3) ตัวองค์กรสหกรณ์ ซึ่งควรแยกพิจารณาอย่างน้อยใน 3 เรื่อง คือ โครงสร้างของ ขบวนการสหกรณ์ ประสิทธิภาพของบุคลากรสหกรณ์ในฝ่ายต่างๆ และ ประสิทธิภาพทางธุรกิจของสหกรณ์

ที่ประชุมได้พิจารณาถึงรูปแบบของการจัดสัมมนา และเห็นว่า การจัดสัมมนาอาจมีลักษณะเป็นการ สัมมนาขนาดเล็ก (โต๊ะกลม) มีผู้เข้าร่วมสัมมนาประมาณ 30-40 คน ประกอบด้วยนักวิชาการประมาณ 10 คน เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ฯลฯ ประมาณ 10 คน และ ผู้นำสหกรณ์ประมาณ 10 คน

นอกจากนั้นที่ประชุมได้หารือถึงตัวบุคคลที่จะเขียนรายงานบทวนสถานการณ์ และ ได้ข้อสรุปว่า อ วิชัย อาจคงหาญ รับไปจัดทำรายงานด้านนโยบาย คุณวัลลภา รับจัดทำรายงานด้านการส่งเสริมงานสหกรณ์ และ อ รังสรรค์ รับไปจัดทำหรือหาคนจัดทำรายงานในส่วนของตัวองค์กรสหกรณ์

สำหรับในเรื่องรายละเอียดอื่นๆ ของการจัดสัมมนา เช่น กำหนดเวลา สถานที่ บุคคลที่จะเข้าร่วม สัมมนา จะได้มีการนัดหารือกันต่อไป

วาระที่ 3 อื่นๆ

นอกจากมีการหารือในเรื่องของการจัดสัมมนาแล้ว ที่ประชุมได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับงานวิจัยในด้าน สหกรณ์ว่า มีการทำงานวิจัยกันพอสมควร แต่จุดที่เป็นปัญหาคือ (1) ความเหมาะสมของงานวิจัย (ตรงกับความต้องการหรือไม่ วิธีการทำวิจัยเหมาะสมหรือไม่) (2) การนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (3) แรงจูงใจและ/หรือแรงสนับสนุนให้ มี การทำงานวิจัย

เลิกประชุมเวลา 16.30 น.

(ผศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา)

ตรวจทาน

สุภากิจ จันทะอรกุล
(ศุภากิจ จันทะอรกุล)

บันทึก/พิมพ์

สรุปการประชุม การนำเสนอผลการศึกษาเบื้องต้น
เรื่อง นโยบายและมาตรการในการส่งเสริมการทำธุรกิจชุมชน
วันที่ 4 กรกฎาคม 2540
ณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 13.00 น.

1. การเสนอรายงานการศึกษา

คณะผู้ศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย รศ.ปาริชาติ วลัยเสถียร ผศ.จิตติ มงคลชัยอรัญญา และ ดร.โกวิทย์ พวงงาม จากคณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้รายงานว่าการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์นโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมธุรกิจชุมชน ทั้งในระดับหน่วยงานและระดับประเทศ ทำการประมวลข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และให้ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไป การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ทำการเก็บข้อมูลจากหน่วยงานราชการทั้งหมด 25 หน่วยงานใน 9 กระทรวง

การวิเคราะห์นโยบายและมาตรการ สามารถแบ่งออกเป็น 7 ด้าน คือ 1.ด้านการส่งเสริมความสามารถของคน กลุ่มและองค์กร 2.ด้านแรงงาน 3.ด้านทุนและสินเชื่อ 4.ด้านวัตถุดิบ 5.ด้านการตลาด 6.ด้านเทคโนโลยี และ 7.ด้านกฎหมายและสิทธิประโยชน์ ซึ่งสามารถสรุปสาระของนโยบายแต่ละด้านได้ ดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมความสามารถของบุคคล กลุ่มและองค์กร ในส่วนของการส่งเสริมความสามารถรายบุคคลนั้น นโยบายที่ใช้มีทั้งการให้การเรียนรู้เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะ และให้การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถของบุคคล โดยการใช้สื่อในการกระจายข้อมูลข่าวสาร และการศึกษาดูงาน สำหรับการส่งเสริมความสามารถของกลุ่มและองค์กร นโยบายที่ใช้มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ การส่งเสริมการทำงานในระบบกลุ่ม และการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ

2. ด้านแรงงาน มีนโยบายและมาตรการส่งเสริมด้านแรงงานแก่ ระดับบุคคลและระดับกลุ่ม ได้แก่ การเพิ่มและขยายโอกาสการมีงานทำ การลดการเคลื่อนย้ายสู่เมืองใหญ่ การจัดตั้งตลาดแรงงาน แต่่นโยบายและมาตรการต่างๆ ไม่ได้ระบุไว้ สำหรับธุรกิจชุมชนอย่างชัดเจน

3. ด้านทุนและสินเชื่อ มาตรการในด้านนี้ สามารถจำแนกได้เป็น 6 รูปแบบ คือ การระดมทุนจากสมาชิก การสนับสนุนงบประมาณดำเนินธุรกิจ การให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ การให้งบประมาณจัดตั้งกองทุน-หมุนเวียน การสนับสนุนโดยประสานกับแหล่งทุนอื่น และ การร่วมลงทุนกับกลุ่มของชุมชน นอกจากนี้ในช่วงแผนฯ 8 รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการเงินการคลังเพื่อสังคม เพื่อเสริมสร้างการกระจายรายได้ การกระจายสินเชื่อและบริการทางการเงิน การตลาดสู่ภูมิภาคและผู้ด้อยโอกาส โดยมีมาตรการต่างๆ ทั้งการจัดตั้งธนาคารเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชน และธนาคารสหกรณ์แห่งชาติ การกระจายทรัพยากรทางการเงิน รวมทั้งมาตรการทางด้านภาษีต่างๆ

4. ด้านวัตถุดิบ จำแนกวิธีการดำเนินงานได้เป็น 2 รูปแบบ คือ ดำเนินการผลิตวัตถุดิบ หรือ ปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ กับ การจัดการปัจจัยการผลิตโดยไม่คิดมูลค่าหรือจำหน่ายในราคายุติธรรม

5. ด้านการตลาด มีนโยบายการสร้างตลาด การประสาน การจัดการตลาด การสร้างข้อมูลทาง การตลาด และ การควบคุมคุณภาพ ปริมาณและราคาสินค้า

6. ด้านเทคโนโลยี มีนโยบายสนับสนุนการศึกษา การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี นโยบาย พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการผลิต ส่งเสริมการแปรรูป เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบท เทคโนโลยีสารสนเทศ และ เทคโนโลยีที่เป็นประติษฐกรรม

7. ด้านกฎหมายและสิทธิประโยชน์ ได้แก่ มาตรการทางภาษีต่างๆ เช่น การผ่อนปรนภาษีให้กับ องค์การชุมชนบางประเภทที่ดำเนินธุรกิจชุมชน องค์การพัฒนาเอกชนที่สร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรชุมชน และ ธุรกิจ เอกชนที่ส่งเสริมสาธารณประโยชน์แก่ชุมชน ส่วนมาตรการทางกฎหมาย มีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อส่งเสริมการทำ ธุรกิจชุมชน และการให้สิทธิประโยชน์อื่นๆ กับธุรกิจชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามนโยบาย ได้แก่ การกำหนดนโยบาย ขาดความชัดเจนต่อ ื่อง และเป็นกรรมมองอย่างแยกส่วน โครงสร้างของราชการเป็นปัญหาหลักในการบริหารจัดการ ขาดการประสานแผน ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ความไม่แน่นอนและความล่าช้าของนโยบายและมาตรการ ขาดการติดตามและ ประเมินผลที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่มีอยู่ บางข้อเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมธุรกิจ ชุมชน ตัวอย่างเช่น พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ ซึ่งห้ามประชาชนเข้าไปใช้ประโยชน์ในเขตอุทยานฯ แม้จะเป็นกิจกรรมที่มี การจัดการที่ดี เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ระเบียบการใช้เงินของรัฐไม่เอื้อต่อการทำธุรกิจชุมชน บุคลากรของ หน่วยงานต่างๆ ขาดทักษะ ความเข้าใจ โดยเฉพาะความรู้เฉพาะสาขาและทักษะพิเศษที่จำเป็นต่อการทำงาน

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาคือ ควรเน้นที่การพัฒนาคน การส่งเสริมธุรกิจชุมชนต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและชัดเจน โดยมีการทำงานร่วมกันเป็นพหุภาคี มีการประสานความร่วมมือในระดับต่างๆ ควรสร้างแนวคิดการ พัฒนาที่ชัดเจน พิจารณาถึงการพัฒนาแบบองค์รวม และพิจารณาว่า ธุรกิจชุมชนจะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาได้ อย่างไร ธุรกิจชุมชนควรเน้นทำไ้ที่ยั่งยืนมากกว่าทำไ้สูงสุด การวิจัยต่อไปในอนาคต ควรจะพิจารณานโยบายเรื่อง ไ้ใดเรื่องหนึ่งหรือประเภทธุรกิจใดธุรกิจหนึ่ง โดยศึกษานโยบายของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้งผลทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อชุมชนว่าเป็นอย่างไร

2 ข้อคิดเห็นต่อการศึกษาเบื้องต้น

ในที่ประชุม หลายฝ่ายเห็นว่า การศึกษามีความครอบคลุม และ เป็นประโยชน์อย่างมาก แต่มีข้อ คิดเห็นเพิ่มเติม คือ

1. จากเอกสารสรุปรายงานการศึกษา ในเรื่องปัญหาและอุปสรรค ด้านบุคลากร ข้อ 6 ที่ระบุว่า “ธุรกิจชุมชนอยู่นอกเหนือวิถีชีวิตของชุมชน” มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า ธุรกิจชุมชน น่าจะเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชุมชน ผู้ศึกษาได้อธิบายว่า ในการทำธุรกิจชุมชนนั้น ผู้ศึกษาคิดว่า ชาวบ้านจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและการคิดไป เกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจ ซึ่งต่างจากวิถีชีวิตเดิมของชุมชนที่ชาวบ้านประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ผู้ศึกษาจึง คิดว่า ธุรกิจชุมชนนั้น อยู่นอกเหนือไปจากวิถีชีวิตของชุมชน

2. ในการศึกษาครั้งนี้ ไม่ได้กล่าวถึง นโยบายของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) ซึ่งดำเนินการส่งเสริมอย่างครบวงจร

3. ในการศึกษา น่าจะมีการวิเคราะห์ถึงความซ้ำซ้อน ความขัดแย้ง หรือ การเสริมซึ่งกันและกันของ นโยบายและมาตรการต่างๆ รวมทั้งศึกษาถึงว่า มีการนำมาตรการไปปฏิบัติอย่างไร เกิดผลกระทบต่อชุมชนและธุรกิจ ชุมชนหรือไม่ อย่างไร

3. นโยบายและบทบาทที่ควรจะเป็นของหน่วยงานรัฐ

ที่ประชุมมีความเห็นร่วมกันว่า ปัญหาของนโยบาย คือ ความไม่ชัดเจนของเป้าหมายในการพัฒนา ความซ้ำซ้อน ความขัดแย้งของนโยบายของหน่วยงานต่างๆ หลักของการแก้ไข คือ ในการส่งเสริมธุรกิจชุมชน ทุก หน่วยงานควรสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันและเป็นการพัฒนาในทุกด้านแบบองค์รวม เน้นการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะชาวบ้านในพื้นที่

นอกจากนี้ ที่ประชุมได้ให้ข้อมูลต่างๆ ที่แสดงถึงความสำคัญของธุรกิจชุมชน มีการเสนอให้ยก ระดับธุรกิจชุมชนเป็นภาคหนึ่งของเศรษฐกิจ ให้มีตัวแทนของภาคธุรกิจชุมชน และเสนอแนะให้ภาครัฐประชาสัมพันธ์ ประชาชนทราบถึง ความสำคัญและผลของธุรกิจชุมชนต่อประชาชน สังคม และการพัฒนาประเทศ

ปัญหาเรื่อง การนิยามขนาดของธุรกิจชุมชนของหน่วยราชการต่างๆ เนื่องจาก การนิยามขนาดของ ธุรกิจเพื่อดำเนินการพัฒนา หรือการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนของหน่วยราชการ มีขนาดใหญ่เกินกว่าขนาดของ ธุรกิจชุมชน ทำให้ธุรกิจชุมชนไม่ได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆ ตัวอย่างเช่น การนิยามขนาดของอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดย่อม ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ก็มีขนาดใหญ่เกินกว่าขนาดของอุตสาหกรรมชุมชน

สำหรับเรื่อง การขาดการประสานงานของหน่วยงานต่างๆ เกี่ยวกับ เป้าหมายของนโยบาย การนำ นโยบายไปปฏิบัติในระดับต่างๆ ที่ประชุมเห็นว่า ควรจะมีการจัดการประชุมทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเป้าหมายและรูปแบบการประสานงานในการปฏิบัติตามนโยบายและมาตรการต่างๆ ควรกำหนดการทำงานที่ชัดเจน ไม่ซ้ำ ซ้อน โดยวางแผนงานตามพื้นที่ ทั้งนี้แกนกลางในการจัดประชุม อาจจะเป็น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์) หรือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

การบริหารเครือข่ายในด้านการตลาด ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานที่ส่งเสริมทางด้านการตลาดให้กับ ชุมชน และบางครั้งเกิดความสับสน ซ้ำซ้อนกัน จึงควรจัดการเรื่องของตลาด ให้มีความชัดเจนมากขึ้น และข้อจำกัด ของธุรกิจชุมชนในเรื่องระบบการขนส่งที่มีต้นทุนสูง หากสามารถพัฒนาตลาดในชุมชนได้ จะทำให้สามารถลดต้นทุนค่า ขนส่งได้ ซึ่งควรพิจารณาต่อไปว่า จะมีโครงสร้างของตลาดภายในชุมชนอย่างไร ในเรื่องคุณภาพของสินค้าที่ ชุมชนผลิตได้ ถ้าได้คุณภาพตามมาตรฐาน ควรประสานให้มีการจัดแจ้งกับทางองค์การอาหารและยา(อย.) ต่อไป

ส่วนการบริหารจัดการกองทุนต่างๆ ของรัฐที่สนับสนุน ด้านทุนและสินเชื่อต่อธุรกิจชุมชน ควรจะ ดำเนินงานโดยยึดถือผลประโยชน์สูงสุดของชาวบ้านเป็นหลัก ในที่ประชุมได้มีการเสนอปัญหา อัตราดอกเบี้ยของแต่ละ กองทุนที่ไม่เท่ากัน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาได้ แต่สำหรับคำตอบว่า อัตราดอกเบี้ยควรจะเป็นเท่าไร ในที่ประชุมยังไม่มี ข้อสรุปที่ชัดเจน

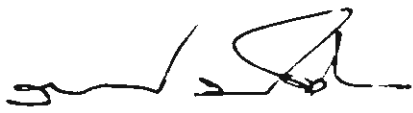
การบริหารจัดการธุรกิจชุมชน ในอดีตภาคราชการจะเข้าไปควบคุม โดยกำหนดกรอบ ระเบียบใน การปฏิบัติต่างๆ จนก่อให้เกิดปัญหาต่อการดำเนินงาน ที่ประชุมเห็นว่า ควรส่งเสริมให้ชาวบ้านมีการเรียนรู้ สร้างเครือ ข่ายของชุมชน สร้างภูมิปัญญาชาวบ้านในด้านต่างๆ ซึ่งภูมิปัญญาของชาวบ้านนี้ สามารถไปจดลิขสิทธิ์ สิทธิบัตรกับกรม

ทรัพยากรทางปัญญาได้ รวมทั้งควรเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับระดับของธุรกิจชุมชน ในปัจจุบันมีการพัฒนาเทคโนโลยีได้ แต่ไม่มีทุนในการผลิตเทคโนโลยีนั้นออกมาสู่ตลาด และที่ประชุมมีข้อเสนอให้รัฐ ส่งเสริมโดยมาตรการทางด้านการเงินและการคลัง ซึ่งเชื่อมโยงกับแผนแม่บทการเงินการคลังเพื่อสังคม จึงมีข้อเสนอจากที่ประชุมให้ติดตามการดำเนินงานตามแผนแม่บทการเงินการคลังฯ ต่อไป

4. งานวิจัยในอนาคต

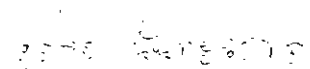
การศึกษาในอนาคต ควรพิจารณาธุรกิจชุมชน ในลักษณะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และเศรษฐกิจชุมชน ไม่ควรพิจารณาแยกออกมาเด็ดขาดจากเศรษฐกิจชุมชน นอกจากนั้นยังมีการเสนอว่า ควรทำการศึกษาการพัฒนาที่เป็นองค์รวม โดยเลือกพื้นที่แล้วศึกษาวิเคราะห์ในทุกด้าน มีการเสนอให้ทำ Pilot Study ในระดับตำบลโดยตั้ง อบต. ให้เข้ามาเกี่ยวข้องหรือประสานงานกับธุรกิจชุมชนด้วย แต่ที่ประชุมยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจน นอกจากนั้น มีการเสนอหัวข้อวิจัยอื่นๆ คือ 1) การศึกษาความเป็นไปได้ในการยกระดับความสำคัญของธุรกิจชุมชน ในเรื่องกฎหมาย หลักสูตรการศึกษา และเรื่องอื่นๆ 2) การศึกษาโครงสร้างและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชน แบบจำลองหรือกรณีใดที่เป็นแบบอย่างของความสำเร็จและล้มเหลว เพื่อศึกษาความต้องการของการพัฒนาในด้านไหน อย่างไร

เลิกประชุมเวลา 17.00 น.

(ผศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา)

ตรวจ/ทาน

(ศุภกิจ นันทะวรการ)

บันทึก/พิมพ์

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

เพื่อรับทราบผลการศึกษาเรื่องมาตรการและนโยบายในการส่งเสริมการทำธุรกิจชุมชน

ลำดับที่	รายชื่อ		องค์กร/หน่วยงาน
1	คุณชนิดา	สุวรรณจุฑะ	กรมการค้าภายใน
2	คุณสุทธิพรรณ	อร่ามกุล	กรมการค้าภายใน
3	คุณอดุลย์	ยุววิทยาพานิช	กรมการค้าภายใน
4	คุณเชาวลิต	รณรงค์	กรมการค้าภายใน
5	คุณเกษมกร	ชมนบุญ	กรมการค้าภายใน
6	คุณวราพร	อนงค์วรเวทย์	กรมการค้าภายใน
7	คุณวีระศักดิ์	อนันตมงคล	กรมการพัฒนาชุมชน
8	คุณปรีดี	โชติช่วง	กรมการพัฒนาชุมชน
9	คุณสุชาติ	สุวรรณ	กรมการพัฒนาชุมชน
10	คุณลักษณะ	ดิษยบุตร	กรมส่งเสริมการเกษตร
11	คุณมาลัย	ชัตพันธุ์	สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท
12	คุณทองใบ	อารีรักษ์	สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท
13	คุณมนต์ชัย	ภูสีเขียว	กองพัฒนาชนบท สภาพัฒนาฯ
14	คุณรุ่งนภา	เพชรพรหมศร	กองพัฒนาชนบท สภาพัฒนาฯ
15	คุณถาวรย์	จงบรรจบ	สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง
16	คุณปนัดดา	ใจเอื้อ	สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง
17	ดร. สีสารณ	บัวสาย	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
18	คุณเบญจมาศ	ดีระมาศวนิช	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
19	รศ. ดร. สมภพ	มานะรังสรรค์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
20	ผศ. ดร. รังสรรค์	ปิติปัญญา	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
21	ดร. ประทีป	วิระพัฒน์นิรันดร์	บริษัท แพนไบโอเทค จำกัด
22	รศ. ปาริชาติ	วลัยเสถียร	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
23	ผศ. จิตติ	มงคลชัยอรรณญา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
24	ดร. โกวิทย์	พวงงาม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
25	รศ.ดร. ทวีป	ศิริรัตน์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
26	คุณจันทร์เพ็ญ	โชคชนานกุล	มหาวิทยาลัยศิลปากร

27	คุณปัญจณี	อ้อยแน่น	มหาวิทยาลัยศิลปากร
28	คุณสมคิด	แก้วทิพย์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
29	คุณเบญจมาศ	ศิริภัทร	สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา
30	คุณสุรศักดิ์	สงวนเรือง	สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา
31	คุณคุณุสสัน	ศุภวัตรวรรณ	สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา
32	คุณพิทยา	ว่องกุล	สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา
33	คุณทวี	วิริยฑูรย์	บริษัท ร่วมทุนชนบท จำกัด
34	คุณชาย	สัญญาวิวัฒน์	บริษัท ร่วมทุนชนบท จำกัด
35	คุณสมจิตร	ทิพย์ประภา	สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน
36	คุณศิริวรรณ	เจนการ	มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยฯ
37	คุณเบญจวรรณ	นาราสัจจ์	สถาบันวิจัยฯ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
38	คุณสัญญา	สัญญาวิวัฒน์	RUDP
39	คุณนิภาพรรณ	งามวิทยาพงษ์	บริษัท บางจากกรีนเนท จำกัด
40	คุณทรงพล	เจตนาวนิชย์	หัวหน้าทีมประสานฯ
41	คุณศุภกิจ	นันทะวรรณการ	เจ้าหน้าที่ทีมประสาน
42	คุณประจักษ์	ยกย่อง	เจ้าหน้าที่ทีมประสาน

สรุปการประชุมสัมมนา

เรื่อง แนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาศูนย์ค้าส่งสินค้าสำหรับชุมชน

วันที่ 24 กันยายน 2540

ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

เริ่มประชุมเวลา 9.00 น.

ผศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา หัวหน้าคณะผู้ประสานงาน ในฐานะผู้ดำเนินการประชุม ได้เรียนเชิญ ดร.สิลาภรณ์ บัวสาย ผู้อำนวยการฝ่ายสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับชุมชน (ฝ่าย 4) สกว. กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมสัมมนา และชี้แจงถึงการดำเนินงานสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับชุมชน จากนั้น ได้ดำเนินการประชุม โดยให้หน่วยงานรัฐและเอกชนที่ดำเนินการในด้านนี้ ได้นำเสนอประสบการณ์ของตนเองให้ที่ประชุมได้เรียนรู้ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ประสบการณ์ของภาคเอกชน

คุณชวน นิมกิตติกุล ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ บริษัท ซีพี-เซเว่น อีเลเว่น ได้เล่าถึงประสบการณ์ การดำเนินงานศูนย์ค้าส่งสินค้าของบริษัทว่า ในช่วงแรกที่บริษัทมีร้านค้าปลีกจำนวนน้อย ก็ไม่ได้ตั้งศูนย์ค้าส่ง แต่ใช้วิธี ให้ผู้จำหน่ายสินค้า (Supplier) ส่งสินค้าให้กับร้านโดยตรง แต่เนื่องจากผู้จำหน่ายสินค้า ส่งสินค้าในแต่ละครั้งเป็น จำนวนมาก ทางร้านต้องรับภาระการเก็บรักษาสินค้าคงคลังไว้ เพื่อลดภาระดังกล่าว ได้มีการนำเอาระบบการโอน สินค้าระหว่างร้านค้าปลีกด้วยกันมาใช้ จนกระทั่งมีจำนวนร้านค้าปลีกมากขึ้น และมีความเหมาะสมทางธุรกิจ จึงจัดตั้ง ศูนย์กระจายสินค้า (Distribution Center) หรือศูนย์ค้าส่งสินค้าขึ้น

การตัดสินใจว่า จะจัดตั้งศูนย์ค้าส่งหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาปัจจัยหลายตัว ที่สำคัญ คือ จำนวนร้านค้าปลีก และ ขนาดของร้านค้าปลีก จำนวนของร้านค้าปลีก จะเป็นเกณฑ์กำหนดการตั้งศูนย์ค้าส่ง ตัวอย่างของเกณฑ์ การพิจารณาเช่น ในประเทศญี่ปุ่น กำหนดเกณฑ์ร้านค้าย่อยจำนวน 50 ร้านขึ้นไป จึงจะตั้งศูนย์ค้าส่งได้ ส่วนการ พิจารณาขนาดของร้านค้าปลีก จะเกี่ยวข้องกับปริมาณสินค้าที่จะต้องเก็บรักษาและจัดส่ง และยังต้องพิจารณาถึง ปริมาตรของสินค้าด้วย เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการกำหนดพื้นที่ของศูนย์ค้าส่ง จากนั้นต้องพิจารณาการกระจายตัวของ ร้านค้าปลีกว่าเป็นอย่างไร เพราะทำให้ทราบถึงว่า จะต้องมีศูนย์ค้าส่งกี่แห่ง หรือต้องมีศูนย์ค้าส่งย่อยอีกระดับหนึ่งหรือไม่ ปัจจัยเรื่องปริมาณและปริมาตรของสินค้า การกระจายตัวของร้านค้า จะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สำคัญมากของการ ดำเนินงานศูนย์ค้าส่ง คือ การขนส่งสินค้า เนื่องจากเป็นต้นทุนที่สำคัญของการดำเนินการ ปัจจัยดังกล่าวจะนำมา กำหนดวิธีการขนส่ง เช่น จะมีกี่เส้นทาง ความถี่หรือรอบของการจัดส่ง และเวลาของการจัดส่งที่เหมาะสมที่สุด

เมื่อจะจัดตั้งศูนย์ค้าส่งสินค้า ต้องพิจารณาทำเลที่ตั้งของศูนย์ ที่เหมาะสมกับการคมนาคมขนส่ง ด้านเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการจัดซื้อ จัดหาสินค้าของศูนย์ค้าส่ง มีหน่วยงานใดเป็นผู้สนับสนุนหรือค้ำประกันวงเงิน เครดิตสินค้า หากจะจัดตั้งศูนย์ค้าส่งสินค้าสำหรับชุมชน รัฐอาจจะต้องเป็นผู้ค้ำประกันเครดิตให้ จากนั้นจึงกำหนด การบริหารงานของศูนย์ค้าส่งสินค้า ทั้งการขนส่งสินค้า การควบคุมสินค้าคงคลัง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการ ดำเนินงาน ซึ่งในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามามีบทบาทอย่างมาก เช่น งานเอกสารทั้งหมด การส่งสินค้า และการ

ประมวลข้อมูล การดำเนินการศูนย์ค้าส่งควรจะทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป เมื่อมีความพร้อมทางด้านจำนวนร้านค้าและปริมาณของสินค้าจึงดำเนินการ ไม่ควรลงทุนจำนวนมากเพื่อหวังกำไรจากการดำเนินงานเนื่องจากกำไรจากการดำเนินงานศูนย์ค้านั้น มีไม่มากนัก จึงต้องใช้เวลานานกว่าจะคืนทุน

สำหรับการดำเนินงานศูนย์ค้าส่งในต่างจังหวัด การคมนาคมขนส่งจะมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากระยะทางจะไกลกว่าใน กทม. ดังนั้นร้านค้าปลีกควรจะต้องตั้งอยู่เป็นกลุ่ม หากมีการกระจายตัวมาก จะทำให้ต้นทุนการขนส่งสูงมาก ถ้าร้านค้าไม่ตั้งอยู่เป็นกลุ่ม อาจจะต้องแก้ปัญหาโดยตั้งศูนย์กระจายสินค้าย่อยอีกระดับหนึ่ง เพื่อเป็นหน่วยรับสินค้าแล้วกระจายสู่ร้านค้าปลีก รวมทั้งควรมีการเจรจากับผู้จำหน่ายสินค้า ให้จัดส่งสินค้ากับศูนย์ค้าส่งสินค้าจุดใหญ่ๆ ในต่างจังหวัด โดยคิดราคาเท่ากับจัดส่งในกรุงเทพฯ เพื่อลดต้นทุนค่าขนส่ง

สำหรับความรู้สึกของประชาชนในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ที่มีต่อร้านค้าปลีก ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่เป็นตัวกำหนดประเภทของสินค้า ตัวอย่างเช่น คนในกรุงเทพฯ มองว่า ร้านเซเว่น-อีเลเว่นเป็นร้านค้าประเภท ร้านสะดวกซื้อ (Convenient Store) แต่ในต่างจังหวัด มองว่าเป็น supermarket

2. ประสบการณ์ของภาครัฐ

คุณโสภา กลิ่นกล่ำ จากกรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้เล่าถึงประสบการณ์ในการส่งเสริมสหกรณ์ร้านค้า กลางหมู่บ้านสกลนคร ซึ่งมีลักษณะเป็นศูนย์ค้าส่งของร้านค้าชุมชนว่า เริ่มต้นจาก โครงการทำนบกั้นเงิน ซึ่งเป็นโครงการพระราชดำริ ภายใต้โครงการนี้มีการส่งเสริมให้ชาวบ้านจัดตั้งร้านค้าของหมู่บ้าน เพื่อบริการสินค้าอุปโภคบริโภคให้กับชุมชน เมื่อดำเนินการมีกำไร ก็จะมีการจัดสรรคืนสู่สมาชิกและนำไปพัฒนาชุมชน โครงการนี้ สามารถแบ่งได้เป็น 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 จัดตั้งร้านค้ากลางหมู่บ้านเพื่อบริการสินค้าที่จำเป็นแก่สมาชิก ในขั้นที่ 2 เมื่อมีร้านค้ากลางหมู่บ้านจำนวนมากเพียงพอ ก็จัดตั้งสหกรณ์ร้านค้ากลางระดับอำเภอและจังหวัด เพื่อบริการสินค้าแก่ร้านค้ากลางหมู่บ้าน ขั้นที่ 3 ชาวบ้านนำผลผลิตต่างๆ ทั้งทางการเกษตรและหัตถกรรม มาจำหน่ายที่ร้านค้ากลางหมู่บ้าน สหกรณ์ร้านค้ากลางระดับอำเภอและจังหวัด จากนั้นขั้นที่ 4 สหกรณ์ร้านค้ากลางระดับจังหวัด จัดตั้งตลาดกลางทางการเกษตรเพื่อรับซื้อผลผลิตด้านการเกษตรจากชาวบ้าน และร้านค้ากลางหมู่บ้าน ทำหน้าที่เป็นตัวกลางรับซื้อผลผลิตจากชาวบ้านนำไปขายที่ตลาดกลาง ในขั้นสุดท้าย สหกรณ์ร้านค้ากลางจังหวัด พิจารณาลงทุนสร้างโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อผลิตสินค้าที่ชาวบ้านมีความต้องการ โดยให้ร้านค้ากลางหมู่บ้านร่วมถือหุ้น หรือดำเนินการร่วมทุนกับบริษัทส่งออกผลผลิตทางการเกษตรหรือหัตถกรรม

สหกรณ์ร้านค้ากลางหมู่บ้านสกลนคร มีสมาชิกเป็นร้านค้าหมู่บ้านรวม 579 ร้าน การบริหารงานจะมีตัวแทนจากทุกหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน เข้ามาเลือกคณะกรรมการของสหกรณ์ร้านค้ากลาง โดยกำหนดจำนวนกรรมการไว้ 7-15 คน ในการดำเนินการ จะจัดจ้างผู้จัดการและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ รวมถึงผู้ตรวจสอบกิจการ สหกรณ์ร้านค้ากลาง มีรถบรรทุก 2 คัน สำหรับส่งสินค้า ซึ่งสามารถให้บริการได้ประมาณ 100 ร้านค้า ส่วนร้านค้าที่เหลือ จะมารับสินค้าเอง วิธีการจำหน่ายสินค้ากับร้านค้ากลางหมู่บ้าน ใช้วิธีจ่ายเงินสด หรือให้เครดิตระยะเวลา 30 วัน ยอดเครดิตแต่ละงวดเท่ากับจำนวนหุ้นที่ถือในสหกรณ์ร้านค้ากลาง ในระยะแรก ยอดขายของร้านค้ากลางเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในระยะต่อมา การให้เครดิตไม่ได้ปฏิบัติตามหลักการดังกล่าว ทำให้สหกรณ์ร้านค้ากลาง มีหนี้ค้างชำระเพิ่มขึ้น จนประสบปัญหาขาดเงินทุนหมุนเวียน ประกอบกับการทุ่มเททรัพยากรต่างๆ ของภาครัฐ

ในการสนับสนุนร้านค้ากลาง ไม่ต่อเนื่อง เช่น การฝึกอบรมต่างๆ จะมีในช่วงประมาณ 3 ปีแรกเท่านั้น หลังจากนั้น ก็ไม่มีโครงการอบรมจากทางราชการอีก เป็นต้น

นอกจากประสบกับปัญหานี้ค้างชำระแล้ว สหกรณ์ร้านค้ากลางยังประสบกับปัญหาที่สำคัญหลายประการ คือ สหกรณ์ไม่สามารถผลิตหรือแปรรูปสินค้าของตนเองได้ ต้องซื้อสินค้าทุกประเภท ทำให้ธุรกิจเผชิญกับความเสี่ยงสูงมาก นอกจากนั้น ความสามารถทางธุรกิจของผู้บริหารสหกรณ์มีจำกัด โดยเฉพาะในเรื่องการเจรจาต่อรองทางการค้า ตัวอย่างเช่น การเจรจาส่งผลต่าง ๆ กับผู้จำหน่ายสินค้า ทำให้เสียประโยชน์ และไม่สามารถแข่งขันกับธุรกิจเอกชนได้ และจากประสบการณ์พบว่า ผู้บริหารสหกรณ์มีความสามารถควบคุมขนาดธุรกิจที่มีเงินหมุนเวียนได้ไม่เกิน 20 ล้านบาท หากมีเงินหมุนเวียนเกินกว่านี้ จะมีปัญหาทั้งกรรมการดำเนินงาน การควบคุมสินค้าคงคลัง รวมถึงการขนส่งและการกระจายสินค้า

ปัจจุบัน ร้านค้ากลางหยุดการดำเนินการ เนื่องจากมีปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ข้างต้น แต่ก็ยังหวังว่า จะสามารถแก้ปัญหาและดำเนินการต่อไปได้ คุณโสภา เสนอว่า หากจะมีการดำเนินการศูนย์ค้าส่งสินค้า ควรจะมีการศึกษา ประมาณการรายได้ ค่าใช้จ่าย และผลตอบแทนต่างๆ เพื่อให้สามารถวางแผนการดำเนินงานได้ชัดเจน สำหรับร้านค้ากลางระดับหมู่บ้านเอง ก็ต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการเช่นกัน ที่สำคัญคือ การต่อต้านจากร้านค้าที่มีอยู่เดิมในชุมชน และปัญหานักงานทุจริต

สำหรับประสบการณ์ด้านสหกรณ์ร้านค้าที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่ง คือ สหกรณ์นครเชียงใหม่ คุณโสภา เล่าว่า ในช่วงแรก กิจกรรมของสหกรณ์ดีมาก ประชาชนให้ความเชื่อถือ ทำให้สามารถระดมทุนได้มาก มีการขยายกิจการเป็น 8 สาขา แต่สหกรณ์ขาดการเตรียมแผนทางด้านการเงินสำหรับลงทุนขยายกิจการที่ดี ทำให้ต้องกู้ยืมเงินมาลงทุน โดยเฉพาะการสร้างอาคารสำนักงานขนาดใหญ่ ส่งผลกระทบต่อเงินทุนหมุนเวียนของสหกรณ์ ไม่มีเงินซื้อสินค้าเข้าร้าน ประกอบกับมีปัญหาเรื่องการเปลี่ยนระบบจราจร ทำให้บางสาขาไม่มีที่จอดรถสำหรับลูกค้า และนอกจากนั้นยังพบว่า ผู้บริหารของสหกรณ์แห่งนี้ ไม่มีเวลาในการดูแลกิจการได้อย่างเต็มที่ จนมีผลต่อการดำเนินงานของสหกรณ์อย่างมาก

3. ประสบการณ์ของรัฐวิสาหกิจ

วิทยากรท่านสุดท้าย คือ คุณปราโมทย์ เตชะธวัช ผู้อำนวยการกองส่งเสริมธุรกิจเกษตร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เล่าถึง ประสบการณ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ค้าส่งว่า เนื่องจากเกษตรกรลูกค้าของ ธกส. ที่ได้รับสินเชื่อ มีความต้องการให้ ธกส. จัดหาปัจจัยการผลิตด้วย ทาง ธกส.จึงเริ่มดำเนินการโดยร่วมกับกรมส่งเสริมสหกรณ์ ส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันจัดตั้ง สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธกส. (สกต.) ขึ้นประมาณปี 2533 เพื่อดำเนินการจัดหาปัจจัยการผลิตให้ และรับผลผลิตจากเกษตรกรมาจำหน่าย โดยจะจัดตั้ง สกต. จังหวัดละ 1 แห่ง ปัจจุบันมี สกต. ทั่วประเทศ 74 แห่ง สำหรับการดำเนินงานของ สกต. เนื่องจาก สกต. เป็นสหกรณ์ในระดับจังหวัด ไม่สามารถดำเนินการในระดับพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง จึงมีการจัดตั้งหน่วยบริการระดับอำเภอ กับ ระดับตำบลหรือหมู่บ้าน (ร้านค้าย่อย) ขึ้น โดยให้ชาวบ้านเป็นเจ้าของ เพื่อกระจายสินค้าสู่เกษตรกร และรับมอบผลผลิตจากเกษตรกร ในการจัดตั้งร้านค้าย่อย ลำดับแรกจะพิจารณาร้านค้าที่มีอยู่แล้วเช่น ศูนย์สาธิตการตลาดของกรมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น หากมีคุณสมบัติที่เหมาะสม จะมีกรรมการไปตรวจและรับขึ้นทะเบียน หากพื้นที่ใดไม่มีร้านค้าของชุมชน จะเปิดร้านค้าขึ้นใหม่ โดยต้องพิจารณาความเหมาะสมของทำเลที่ตั้งที่จะสามารถเป็นจุดขายได้ โดย

พิจารณาเส้นทางการขนส่งสินค้า (ปกติแต่ละเส้นทางจะมีร้านค้าย่อยอย่างน้อย 10 ร้าน) ปริมาณสินค้า และยอดขายของร้าน วิธีการจำหน่ายสินค้าของ สกต. ให้ร้านค้าย่อย จะมีทั้งรูป เงินสด และ เครดิต 30 วัน โดยทำสัญญา และกำหนดวงเงินตามหลักทรัพย์สินค้ำประกัน คือ ถ้าใช้หนังสือค้ำประกันของธนาคาร ซึ่งออกโดย ธกส. จะได้วงเงินเครดิตเต็มมูลค่า ถ้าจำนองอสังหาริมทรัพย์ จะได้วงเงินร้อยละ 50 แต่ถ้าใช้สมาชิก 2 คนค้ำประกัน จะได้วงเงินไม่เกิน 30,000 บาท ปัจจุบัน มีร้านค้าย่อย (นับรวมร้านขนาดเล็กที่จำหน่ายน้ำมัน) ทั้งหมด 3,638 ร้าน ซึ่งคาดว่าจะดำเนินการอย่างจริงจัง มีประมาณร้อยละ 50 โดยเฉลี่ยจะมีร้านค้าย่อยจังหวัดละประมาณ 40-50 ร้าน ข้อได้เปรียบของ สกต. คือ ความภักดี เพราะเป็นลูกค้าของ ธกส. อยู่แล้ว และเพิ่มบริการที่ต่อเนื่องให้ลูกค้าที่รับสินเชื่อ มาซื้อปัจจัยกับ สกต.

ต่อมา เมื่อ สกต. ดำเนินการได้ประมาณ 2 ปี จึงได้ดำเนินการจัดตั้งบริษัทจัดหาและกระจายสินค้า คือ บริษัท TABCO โดย สกต. ทั่วประเทศถือหุ้นร้อยละ 90 และ ธกส. ถือหุ้นร้อยละ 10 TABCO จะจัดหาสินค้าให้ สกต. บางส่วน แต่สินค้าอุปโภคบริโภค สกต. จะทำการจัดหาเองจากร้านค้าส่งในท้องถิ่น ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของ TABCO และ สกต. คือ ในด้านการจัดการและการตลาด เนื่องจากมีผู้ชำนาญการน้อย จึงต้องตั้งงบประมาณเพื่อให้การอบรมกับพนักงาน มีการดูงานศูนย์ค้าส่งสินค้าในต่างประเทศ รวมทั้งมีการประชุมผู้ค้าของร้านค้าย่อยเพื่อให้ความรู้ นอกจากนั้นยังมีการส่งเสริมธุรกิจ โดยการให้รางวัลแก่ร้านค้าย่อยดีเด่น อีกด้วย

4. แนวคิดในการจัดตั้งศูนย์ค้าส่งสินค้าสำหรับชุมชน

ทางกรมการค้าภายใน โดยคุณเชาวลิต วรรณรงค์ ได้นำเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ค้าส่งสินค้าสำหรับชุมชน ในเบื้องต้นได้อธิบายถึงกิจกรรมร้านค้าชุมชนของกรมฯ ว่า เริ่มต้นในปี 2530 กรมฯ ได้เข้าไปส่งเสริมร้านค้าชุมชน โดยจะพิจารณาจากความต้องการของชาวบ้านเป็นหลัก จากนั้นจะรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อจัดตั้งร้านค้าทำการระดมทุน และเลือกตั้งคณะกรรมการบริหาร หลังจากนั้น กรมฯ จะจัดให้มีการฝึกอบรมคณะกรรมการ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการร้านค้าได้ อย่างไรก็ตามพบว่า เมื่อให้การอบรมจนชาวบ้านสามารถแก้ปัญหาและดำเนินการได้แล้ว มักจะมีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการใหม่ ทำให้เกิดปัญหาขึ้นอีก ปัจจุบันมีร้านค้าชุมชนประมาณ 500 ร้านกระจายอยู่ทั่วประเทศ นอกจากนั้น กรมฯ ได้ส่งเสริมการจัดตั้งตลาดกลางสินค้าเกษตร เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรให้ได้รับราคาที่เป็นธรรม ปัจจุบันมีตลาดกลางที่ได้รับการส่งเสริมจากกรมฯ ทั้งตลาดกลางข้าว ผัก ผลไม้ พืชไร่ และสัตว์น้ำ ประมาณ 60 แห่ง กรมฯ เห็นว่า ร้านค้าชุมชน นอกจากจะบริการสินค้าอุปโภคบริโภคแล้ว ควรจะมีการนำผลผลิตการเกษตรหรือหัตถกรรมของตนเองมาจำหน่ายด้วย ซึ่งจะต้องมีการเสริมและเชื่อมโยงร้านค้าชุมชนให้สามารถทำหน้าที่ทั้ง 2 ด้านได้ จึงเกิดแนวคิดการเชื่อมโยงด้านการตลาด โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1)ร้านค้าชุมชน 2)ตลาดกลางสินค้าเกษตร 3)ศูนย์กระจายสินค้า และ 4)ศูนย์ประสานงาน ซึ่งหน้าที่ของศูนย์กระจายสินค้า คือ จัดหาและกระจายสินค้าอุปโภคบริโภค รวมทั้งรับซื้อและกระจายผลผลิตการเกษตรและหัตถกรรม ซึ่งอาจจะดำเนินการโดยธุรกิจเอกชนหรือภาครัฐก็ได้ สำหรับศูนย์ประสานงานข้อมูล ข่าวสาร ทำหน้าที่รวบรวมเผยแพร่ข้อมูลด้านราคา ปริมาณสินค้า และประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง คาดว่าจะจัดตั้งที่กรมฯ สำหรับรูปแบบของการเชื่อมโยง คือ ร้านค้าชุมชนจะรวมกันสั่งซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคและรวบรวมผลผลิตของชาวบ้าน รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างร้านค้าชุมชน ตลาดกลางเอง ก็มีการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน และมีการเชื่อมโยงระหว่างร้านค้า

ชุมชนกับตลาดกลาง ศูนย์กระจายสินค้าจะรับคำสั่งซื้อจากร้านค้าชุมชนและจัดส่งสินค้าโดยคลังสินค้าภาค และร้านค้านี้จะรวบรวมผลผลิตการเกษตรหรือหัตถกรรม ส่งไปจำหน่ายที่ตลาดกลาง หรือ ศูนย์กระจายสินค้า

5. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาศูนย์ค้าส่งสินค้าสำหรับชุมชน

ผู้เข้าร่วมประชุม ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในหลายประเด็นดังนี้ คุณนารี กวิตานนท์ จากสภาพัฒนาเห็นว่า ธุรกิจชุมชนด้านร้านค้าชุมชน อาจจะเหมาะสม ถ้าการคมนาคมยังไม่สะดวก แต่ในปัจจุบันนี้ การคมนาคมค่อนข้างสะดวก ร้านค้าชุมชนอาจจะไม่เหมาะสม เนื่องจากชาวบ้านสามารถเดินทางมาซื้อสินค้าจากร้านค้าขนาดใหญ่ ซึ่งมีต้นทุนที่ต่ำกว่า

หากจะจัดตั้งศูนย์ค้าส่งสินค้า จากประสบการณ์ของสภาพัฒนา คุณนารีกล่าวว่า สภาพัฒนา เคยดำเนินการส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์ค้าส่งสินค้าสำหรับชุมชน โดยการประสานกับเอกชนที่มีศักยภาพ แต่ทางเอกชนก็มีเงื่อนไขคือ ต้องมีการพัฒนาความสามารถด้านธุรกิจของชาวบ้านเพื่อให้สามารถดำเนินการร้านค้าชุมชนได้ และในด้านการเงิน รัฐจะต้องค้ำประกันวงเงินเครดิตในการรับสินค้าด้วย คุณอรจิตต์ จากสำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง เห็นว่า จะต้องศึกษาความพร้อมของส่วนต่างๆ ทั้งตัวแทนจำหน่ายสินค้าว่า จะส่งสินค้าให้หรือไม่ มีเงื่อนไขอย่างไร ความพร้อมของสมาชิกในชุมชนว่า สมาชิกจะมีความผูกพันมาซื้อสินค้ากับร้านค้าย่อยหรือไม่

การพัฒนาศูนย์ค้าส่งและร้านค้าชุมชน หลายฝ่ายมีความเห็นว่า ความสำเร็จของร้านค้าชุมชน ไม่ควรพิจารณาจากยอดขายเท่านั้น แต่ควรพิจารณาถึงผลต่อชุมชนด้วย เช่น การพิจารณาคุณภาพของสินค้าที่จำหน่าย คุณนารี เห็นว่า ร้านค้าชุมชน ไม่ควรทำหน้าที่นำสินค้าจากภายนอกชุมชนเข้ามาจำหน่ายเท่านั้น แต่ควรนำผลผลิตต่างๆ ของชาวบ้านทั้งผลผลิตเกษตร และผลผลิตอื่นๆ เช่น สินค้าแปรรูป หรือ สินค้าหัตถกรรม มาจำหน่ายด้วย เป็นลักษณะตลาดกลางของหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ในการทำธุรกิจ คุณศิริวรรณ เสนอว่า ในร้านค้าชุมชน ควรมีการจำหน่ายสินค้าทางเลือกเช่น สินค้าปลอดสารพิษ หรือสินค้าที่ชาวบ้านผลิตได้เอง เพื่อเป็นการส่งเสริมสินค้าของชุมชน มิใช่รับแต่สินค้าจากโรงงานเข้าไปจำหน่าย คุณอุไร จากสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน เห็นว่า ร้านค้าชุมชนบางร้านมียอดขายที่สูง แต่สินค้าที่จำหน่ายได้มาก กลับเป็นสินค้าที่ไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเช่น บุหรี่ สุรา เป็นต้น คุณบัณฑิต จากบริษัทบางจากกรีนเนท เห็นด้วยว่า การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ไม่ใช่การช่วยให้ชาวบ้านซื้อสินค้าในราคาที่ถูกลงเท่านั้น แต่ควรพิจารณาถึง การผลิต การบริโภค รวมถึงคุณภาพของสินค้าที่เหมาะสม

ส่วนของหน่วยงานที่สนับสนุน ที่ประชุมต่างเห็นร่วมกันว่า หลายหน่วยงานมีการดำเนินงานเกี่ยวข้องกัน คล้ายกัน หรือทำเรื่องเดียวกัน ควรมีการประสานงานทุกๆ ฝ่ายและให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม คุณอรจิตต์ เห็นว่า ภาครัฐควรเป็นแกนกลาง เนื่องจากมีทรัพยากรในด้านต่างๆ พร้อม แต่รูปแบบการส่งเสริมของภาครัฐ คุณนารี เห็นว่า ราชการ ไม่มีความเชี่ยวชาญทางด้านธุรกิจ ดังนั้นจึงควรปรับเปลี่ยนบทบาท จากการสั่งการและร่วมดำเนินการ เป็นบทบาทของการส่งเสริม แนะนำ และสนับสนุน ในด้านข้อมูลที่เกี่ยวข้อง คุณศิริวรรณ จากมูลนิธิบูรณะชนบท เสนอว่า หลายหน่วยงานมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ควรจะได้มีการประสานงานเพื่อใช้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน และควรมีการเสริมทักษะด้านการจัดการธุรกิจให้กับชาวบ้าน โดยจัดหลักสูตรที่เหมาะสมกับชุมชน โดยอาจจะประสานกับทางองค์กรพัฒนาเอกชน หรือสถาบันการศึกษา รวมทั้ง ภาครัฐ ควรมีมาตรการจูงใจให้หน่วยงานต่างๆ เข้าไปส่งเสริม

เรื่อง แนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาศูนย์ค้าส่งสินค้าสำหรับชุมชน

วันพุธที่ 24 กันยายน 2540 เวลา 09.00-15.00 น ณ ห้องประชุม 1 สวทช.

รายชื่อ	ตำแหน่ง	องค์กร/หน่วยงาน	โทรศัพท์
1 คุณเกษมกร ชมบุญ	นักวิชาการพาณิชย์ 7	กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์	223-9429
2 คุณชาวลิต วรรณรงค์	นักวิชาการพาณิชย์ 7	กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์	222-8166
3 คุณวราพร อนุวงศ์วาทย์	นักวิชาการพาณิชย์ 6	กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์	222-8166
4 คุณนารี กิตานนท์	ผู้อำนวยการกองทุนพัฒนาชนบท	สภาพัฒนาฯ	282-7982
5 คุณพิชัย ลิขิตวารกุล	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 7	กองประสานการพัฒนาชนบท สภาพัฒนาฯ	282-7982
6 คุณชมชื่น จันทรมบูรณ์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 4	กองประสานการพัฒนาเมือง สภาพัฒนาฯ	281-8831
7 คุณทรงภูมิ เอียดเอื้อ	หัวหน้าสำนักงานตลาดกลางพหุโลยอิน	องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร	279-6215
8 คุณไมตรี วิสุรีย์	เจ้าหน้าที่บริหารงานตลาด 7	องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร	279-6215
9 คุณวันเพ็ญ ชมเดช	กองพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม	กรมการพัฒนาชุมชน	222-6171-5 ต่อ156
10 คุณภาณุ ปราปตานุ	หัวหน้ากองการจำหน่าย	องค์การคลังสินค้า	221-1995
11 คุณวิทยา รัตนถาวร	หัวหน้ากองการจัดซื้อ	องค์การคลังสินค้า	222-0049
12 คุณจันทน์ บุตรประเสริฐ	หัวหน้าฝ่ายแผนและธุรกิจ	องค์การคลังสินค้า	222-0049
13 คุณโสหา กลิ่นกล้า	นักวิชาการสหกรณ์ 8 ว.	การส่งเสริมสหกรณ์	282-5846
14 คุณอุษณีย์ ถึงนาค	เจ้าพนักงานส่งเสริมสหกรณ์ 5	การส่งเสริมสหกรณ์	282-5846
15 คุณจุฑามาศ สิมป์โกวิท	สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม	กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม	202-4471
16 คุณปราโมทย์ เตชะชัชวาล	ผู้อำนวยการ กองส่งเสริมธุรกิจเกษตร	ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	280-0180 ต่อ 2827
17 คุณณณยศ แสงอุส่าห์	ผู้อำนวยการส่งเสริมธุรกิจเกษตร 9)	ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	280-0180 ต่อ 2829
18 คุณลักขณา ดิษฐ์บุตร	หัวหน้าฝ่ายธุรกิจเกษตร กองส่งเสริมธุรกิจเกษตร	กรมส่งเสริมการเกษตร	940-6080 ต่อ 388

สนับสนุนธุรกิจชุมชน คุณภาณุ จากองค์การคลังสินค้า เห็นว่า ภาครัฐมีเป้าหมายที่ดี แต่กลไกของรัฐและกฎระเบียบต่างๆ เป็นอุปสรรค ควรมีการแก้ไขกฎระเบียบ หรือ จัดตั้งกลไกใหม่

สำหรับการดำเนินงานต่อไป คุณอรจิตต์ เสนอให้ทำกรณีศึกษาการดำเนินการศูนย์ค้าส่งสินค้าสำหรับชุมชน โดยประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีความพร้อม เพื่อให้ได้รูปแบบของการประสานงาน และดำเนินงานเป็นโครงการนำร่อง ประมาณ 1-2 กรณี คุณภาณุ เห็นว่า อาจมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการประสานงาน ควรประกอบด้วย กรรมการด้านภายใน กรมส่งเสริมสหกรณ์ ธกส. และมีการประสานงานกับบริษัท ซีพี-เซเว่น อีเลเว่นด้วย ซึ่ง ดร.สิลาภรณ์ จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เห็นว่า จากการประชุมครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมประชุมจากหลายหน่วยงาน ได้รับทราบประสบการณ์ที่แตกต่าง ทำให้มองเห็นถึงศักยภาพของแต่ละหน่วยงาน แต่อำนาจการตัดสินใจ และการตั้งคณะกรรมการ คงไม่สามารถให้คำตอบได้ในที่ประชุม จึงฝากให้ไปหารือต่อไป ในส่วนของการดำเนินการโครงการนำร่อง ควรกำหนดพื้นที่เป้าหมายและประสานกับนักวิชาการในพื้นที่ โดยกำหนดบทบาทและการบริหารจัดการของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน

สำหรับประเด็นการวิจัย คุณศิริวรรณ เสนอให้ทำการศึกษาเรื่อง การปรับปรุงกลไกของรัฐ (เช่น กฎหมายหรือมาตรการด้านการเงิน การคลัง) เพื่อส่งเสริมธุรกิจชุมชน คุณนิภาพรณ เสนอว่า ควรศึกษา ปัจจัยที่ทำให้ธุรกิจของ ซีพี ประสบความสำเร็จ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ และคุณอรจิตต์เห็นว่า การทำวิจัย ควรเป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัย กับผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ใช้ เพื่อให้ผลงานวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที

เลิกประชุมเวลา 15.30 น.

(ผศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา)

ตรวจ/ทาน

(คุณกิจ นันทะวการ)

บันทึก/พิมพ์

รายชื่อ		ตำแหน่ง	องค์กร/หน่วยงาน	โทรศัพท์
19	คุณเทียมจันทร์ สุขเกษม	นักวิชาการเกษตร 5 ฝ่ายธุรกิจเกษตร กองส่งเสริมธุรกิจเกษตร	กรมส่งเสริมการเกษตร	940-6080 ต่อ 388
20	คุณพยุห์ แก้วคุณ	นักวิชาการเกษตร 4 ฝ่ายธุรกิจเกษตร กองส่งเสริมธุรกิจเกษตร	กรมส่งเสริมการเกษตร	940-6080 ต่อ 388
21	คุณจุฑาพร ศรีวิวัฒน์	นักวิชาการเคหกิจเกษตร 6 กองพัฒนาการบริหารงานเกษตร	กรมส่งเสริมการเกษตร	5793894
22	คุณณัฐริรินทร์ แสงทอง	นักวิชาการเคหกิจเกษตร 5 กองพัฒนาการบริหารงานเกษตร	กรมส่งเสริมการเกษตร	5793894
23	คุณกัลยา ลัมพันธ์รักษ์	นักวิชาการเคหกิจเกษตร กองพัฒนาการบริหารงานเกษตร	กรมส่งเสริมการเกษตร	5793894
24	คุณอุไร หอมทวี	หัวหน้ากองพัฒนาสตรี	สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน	229-4611-28
25	คุณรัชดา ตูนิพันธ์	เจ้าหน้าที่วิจัย กองวิจัยและประเมินผล	สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน	229-4611-28
26	คุณसानาน ไชยโคตร	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ ศูนย์พัฒนาชนบทฯ นางรอง จ.บุรีรัมย์	สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน	229-4611-28
27	คุณศิริวรรณ เจนการ	ผู้อำนวยการ	มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย	319-1648
28	คุณพรวิทย์ ธารพร	ผู้อำนวยการฝ่ายปฏิบัติการ	มูลนิธิธวัช	381-9512-3
29	คุณอรจิตต์ บำรุงสกุลสวัสดิ์	ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ	สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง	716-6003
30	คุณณรรักษ์ จงบรรจบ	หัวหน้าส่วนภูมิภาค	สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง	718-0911 ต่อ 801
31	คุณพิมพ์กิตรา มุ่งธัญญา	ส่วนพัฒนาอาชีพและธุรกิจชุมชน	สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง	718-0911
32	คุณบัณฑิต รัศมิภุติ	กรรมการผู้จัดการ	บริษัท บางจากกรีนเนท จำกัด	361-8100-7
33	คุณนิภาพรรณ งามวิทย์พงษ์	ผู้จัดการส่วนธุรกิจใหม่	บริษัท บางจากกรีนเนท จำกัด	361-8100-7 ต่อ 2904
34	คุณอำนาจ ปะติเส	ประธานมูลนิธิพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	642-5252
35	คุณทวี วิริยทรัพย์	ที่ปรึกษา	บริษัท ร่วมทุนชนบท จำกัด	318-3958
36	คุณชวน นิมกิตติกุล	ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ	บริษัท C.P. SEVEN-ELEVEN จำกัด	631-0231
37	คุณวัชร เกษสำลี	ผู้จัดการฝ่ายงานวิชาการและต่างประเทศ	บริษัท C.P. SEVEN-ELEVEN จำกัด	631-1086
38	ดร. สีลาภรณ์ บัวสาย	ผู้อำนวยการ ฝ่ายสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับชุมชน	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	642-5186-9
39	คุณเบญจมาศ ตีระมาควนิช	ฝ่ายสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับชุมชน	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	642-5186-9
40	คุณทรงพล เจตนาวณิชย์	ที่ปรึกษา คณะผู้ประสานงาน	คณะผู้ประสานงาน ชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน	884-8610 ต่อ 1105

รายชื่อ		ตำแหน่ง	องค์กร/หน่วยงาน	โทรศัพท์
41	ผศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา	หัวหน้าคณะผู้ประสานงาน	คณะผู้ประสานงาน ชุดโครงการการเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน	5613468
42	ดร. วินัย พุทธิกุล	คณะผู้ประสานงาน	คณะผู้ประสานงาน ชุดโครงการการเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน	561-3467 ต่อ 124
43	คุณประจักษ์ ยาย่อง	คณะผู้ประสานงาน	คณะผู้ประสานงาน ชุดโครงการการเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน	318-3958
44	คุณนุภัฏ นันทะวาร	คณะผู้ประสานงาน	คณะผู้ประสานงาน ชุดโครงการการเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน	5615037

ฐานข้อมูลของบุคคล และ องค์กร ที่เกี่ยวข้องกับ ชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน

1. ดร.วินัย พุทธิกุล Dr.Winai Puttakul , Ph.D.

ภาควิชา เศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

50 ถ.พหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10903 โทร. 561-3467 ต่อ 124 , 9428047 ต่อ 124

2. ผศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา Dr.Rangsan Pitipunya , Ph.D.

ภาควิชา สหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โทร.5613468 , 5790113 ต่อ 1539

โทรสาร 5799579 , 5613468 E-mail : fecorasp@nontri.ku.ac.th

3. รศ.ดร.สุปรียา ควรรเดชะคุปต์ Dr.Supriya Kuandachakupt , Ph.D.

ภาควิชา เศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โทร. 5613474 และ 5790739 ต่อ 117

โทรสาร 5615037 E-mail : fecosyk @ nontri.ku.ac.th

4. ดร.สุดาร์ตน์ สารสว่าง

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. พรชัย สุภาวิฑิตพัฒนา Pornchai Supavititpattana

ภาควิชา สหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โทร.5613468 , 5790113 ต่อ 1539

โทรสาร 5799579 , 5613468

6. ทรงพล เจตนาวณิชย์ Songpol Jetanavanich

ผู้จัดการสำนักงานกรรมการผู้จัดการ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

7/129 อาคารสำนักงานเซ็นทรัลปิ่นเกล้า ชั้น 16 ถนนบรมราชชนนี เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700

โทร. 8848610 ต่อ 1105 โทรสาร (662) 8848619

7. ดร.ลีลาภรณ์ บัวสาย (หมายเลขติดต่อภายใน 103)

คุณ เบญจมาศ ตีระมาศวนิช (หมายเลขติดต่อภายใน 128)

คุณ สุพัตรา วุฒิเรืองกุล (หมายเลขติดต่อภายใน 126)

ฝ่ายสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับชุมชน (ฝ่าย 4) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ชั้น 19 อาคารมหานครยิปซั่ม 539/2 ถนนศรีอยุธยา เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400 โทร. 6425186-9

โทรสาร 6425190 BBS 6425235 E-mail : vicharn@mozart.inet.co.th

Home Page : <http://www.inet.co.th/org/trf>

8. สมคิด แก้วทิพย์ Somkid Keawtip

ภาควิชา เศรษฐศาสตร์และสหกรณ์การเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290

โทร. (053) 498858-60 ต่อ 2508 , 498156 โทรสาร 498151 บ้าน (053) 869469

9. รศ.ดร.บัณฑิต ณ ลำพูน Dr.Bundit Na-Lamphun

ประธานกรรมการบริหาร ศูนย์บริการข้อมูลเทคโนโลยีที่เหมาะสม สำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (RISE-AT)

, รองผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตู ป.ณ. 111

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 50202 โทร. (053) 942459-60 โทรสาร (053) 892189

โทร. (053) 892189 , 221699 ต่อ 2453 โทรสาร (053) 892224 E-mail : cnxnsnwn @ Chiangmai.ac.th

10. เขียวเอก ตียพงศ์พัฒนา Tien-ake Tiyapongpattana

กรรมการผู้จัดการ ศูนย์บริการข้อมูลเทคโนโลยีที่เหมาะสม สำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (RISE-AT)

สถาบันวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

โทร. (053) 942459-60 โทรสาร (053) 892189 E-mail : cnxnsnwn @ Chiangmai.ac.th

11. นิตยา นวลศิริ Nittaya Nualsin

ผู้ประสานงานด้านสิ่งทอ Regional Information Service Center for South East Asia on Appropriate Technology (RISE-AT) Institute for Science and Technology Research and Development CMU

โทร. (053) 221699 ต่อ 2460 , (053) 892189 โทรสาร (053) 892189 E-mail : cnxnsnwn @ Chiangmai.ac.th

12. ดร.สินธุ์ สโรบล Dr.Sinth Sarobol , Ph D.

ผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000

โทร. (053) 241255 , (053) 304805 ต่อ 453 โทรสาร (053) 241983 บ้าน (053) 878198

13. สุชาติ เศรษฐมาลินี Suchart Setthamalinee

ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

โทร. (053) 241255 ต่อ 228 โทรสาร (053) 241983 บ้าน (053) 248482

14. ทรงจิต พูลลาภ

เลขาธิการ ชมรมนักพัฒนาสังคมแห่งประเทศไทย ประธานฝ่ายฝึกอบรม ศูนย์ประสานงานการพัฒนาสังคม (คพส)

304/370 ชุมชนบางบัว พหลโยธิน กทม 10210 โทร 5796494 โทรสาร 5613970 โทร 5378675 , 5378677

โทรสาร 5378671 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 01-4811163

15. จำนงค์ สมประสงค์ ที่ปรึกษา กรมส่งเสริมการเกษตร

มูลนิธิกลุ่มเกษตรกรแห่งประเทศไทย อาคารเบญจสิริภักดิ์ กรมส่งเสริมการเกษตร ถนนพหลโยธิน จตุจักร กทม. 10900 โทร. 5610944 , 9406095 บ้าน 52/183 พหลโยธิน 45 จตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทร. 5795150 , 9405134 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 01-9109478

16. นายกรวิทย์ เจริญผล (โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท)

สำนักบริหารงานส่งเสริมอุตสาหกรรม (ส่วนบริหาร) โทร. 2024536-7

17. คุณพรระชา ทาเจริญศักดิ์ Pansa Tajaroensak Managing Director

บริษัท ร่วมทุนชนบท จำกัด 2044/21 ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310

โทร. 3183958 โทรสาร (662) 3195019 Page : 152 # 128311

18. คุณประจักษ์ ยกย่อง Prajak Yokyong Project Analyst

RURAL CAPITAL PARTNERS CO.,LTD. (RCP) 2044/21 ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310 โทร. 3183958 โทรสาร (662) 3195019

19. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002

โทร. (043) 238383 โทรสาร (043) 244418

20. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 196 ถนนพหลโยธิน จตุจักร กรุงเทพมหานคร

โทร. 5799775 โทรสาร 5791738

21. เครือข่ายองค์กรสิ่งแวดล้อม

c/o มูลนิธิสื่อสร้างสรรค์ เลขที่ 38 อาคารพรีเมียร์เพลส ชั้น 5 ถนนศรีนครินทร์ เขตประเวศ กรุงเทพฯ 10260

โทร. 3042706 , 3012644 โทรสาร 3991051

22. คุณอุทุมพร หมั่นทำการ คุณเกษร อินทร์ชา

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ถนนพระราม 6 เขตราชเทวี กรุงเทพฯ

10400 โทร. 2455159 , 2464286 , 2024416 โทรสาร 2460031

23. วิชิต นันทสุวรรณ Vichit Nuntasuwan

รองผู้อำนวยการ สถาบันพัฒนาชนบท มูลนิธิหมู่บ้าน 230/52 วิวาดีรังสิต 2 เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ โทร.
2762172 , 2765635 , 2753953 (ต่อ 115) โทรสาร 2762171

24. ธิดา จงก้องเกียรติ

ฝ่ายพัฒนาเศรษฐกิจชนบท กองพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และ สิ่งแวดล้อม กรมการพัฒนาชุมชน
อาคารดำรงราชานุภาพ ชั้น 5 กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ โทร.2226171-5 ต่อ 162

25. วิบูลย์ เข็มเฉลิม

บ้านห้วยหิน ต.ไร่กระเทียม อ.สนามชัยเขต จ.ฉะเชิงเทรา 24160 โทร. (038) 551061

26. อนุชาติ พวงสำลี Anuchat Pounsomlee , Ph.D.

Faculty of Environment and Resource Studies Mahidol University , Salaya Nakompathom 73170
Tel. 4410211-6 ext.211 FAX.4419510 E-mail : enaps @ Mahidol.ac.th

27. คุณไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม

มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย 2044/21 ถ.เพชรบุรีตัดใหม่ เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310 โทร. 3147969

28. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ อาคาร 2 693 ถนนบำรุงเมือง ป้อมปราบ กรุงเทพฯ 10100
โทร. 2236713 , 2257293 , 2266373 โทรสาร 2264718

29. ทวี วิริยฑูรย์

กรมการบริหาร บริษัท แม็กเนท คอนซัลแทนท์ จำกัด บริษัท แอนติ-โพลลูต จำกัด
54/78 หมู่บ้านเมืองทอง 2/4 ถนนพัฒนาการ ประเวศ กรุงเทพฯ 10250 โทร. 3215718 โทรสาร 3225478

30. คุณเดชา สุภวันต์ คุณสุกัญญา สุกใส

ส่วนวิจัยธุรกิจการเกษตร สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร ถ.พหลโยธิน เขตจตุจักร กทม. 10900
โทร. 5614736 , 5614737 โทรสาร 5790612

31. ดร.สมยศ หุ่นหัว

คณะทรัพยากรธรรมชาติ ภาควิชาพัฒนาการเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ต.คอหงส์ อ.หาดใหญ่
จ.สงขลา 90110

32. คุณวัลลภ ลำพาย

กองวิชาการ กรมส่งเสริมสหกรณ์ เทเวศร์ กทม. 10200 โทร. 2812923 โทรสาร 2812923

33. คุณชมชวน บุญระหงส์ Chomchuan Boonrahong

ผู้ประสานงานโครงการ Project Co-ordinator

โครงการพัฒนาเครือข่ายผู้ผลิต-ผู้บริโภค เกษตรกรรมทางเลือกภาคเหนือตอนบน Project for Development Alternative Agriculture Producers-Consumers Network in Upper Northern Thailand. มูลนิธิพัฒนาศักยภาพชุมชน NORTHNET FOUNDATION ต.ช้างม้อย อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300
โทร./โทรสาร (053) 872731-2

34. สุนี บุรณพานิชพันธุ์ Sunee Buranapanichpan

นักวิชาการเกษตร Agriculturalist สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ NORTHERN REGION AGRICULTURAL EXTENSION OFFICE 13 อารักษ์ ซอย 5 อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
โทร. 053-221209 โทรสาร 053-211868

35. วีระยุทธ เศรษฐเสถียร Weerayuth Sethasathien

นงเยาว์ แยมเวช Nongyoul Yamvech

คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏ เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50300 โทร.(053) 412544 : 238,239
โทรสาร (053) 412307 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 01-4726990 E-mail : weerayut @ nakornping.cmri.ac.th

36. คุณสมจิตร ทิพย์ประภา

100/114 ถ.กรุงเทพกรีฑา ซอย 3 เขตประเวศ กทม. 10250 โทร./โทรสาร 7359753

37. คุณธารินี ศรีเรือนทอง

สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน 8 สุขุมวิท 12 กทม. 10110

38. รศ.ดร.ทวีป ศิริวัศมี

ผู้ประสานงานโครงการอัญมณี ภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ จ.นครปฐม 73000

39. อ.เอกชัย ปริญญากุล

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตจันทบุรี บ้านพักวิทยาเขต ต.พลวง กิ่งอ.เขาฉกรรจ์ จ.จันทบุรี 22210

40. คุณรสนา โตสิตระกูล

มูลนิธิสุภาพไทย 403 ซ.7 ถ.เทศบาลนิมิตรใต้ เขตจตุจักร กทม. 10900

41. คุณนิภาพรณ งามวิทยาพงษ์

บริษัท บางจากกรีนเนท จำกัด 947 อาคารทศพลแลนด์ 3 ชั้น 15 บางนาคอมเพล็กซ์ ถนนบางนาตราด
เขตพระโขนง กรุงเทพฯ 10260

42. คุณยามสุข สมใจ

โครงการพัฒนาชุมชนเลี้ยงตนเอง 3/10 ซอย 2 ถนนทุ่งโฮเต็ล อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000 โทร. (053) 249306
โทรสาร (053) 247246

43. คุณวีระ คำวิเศษณ์

สถาบันราชภัฏ เชียงใหม่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300 โทร.(053) 412544 ต่อ 202 โทรสาร (053) 412307

44. คุณสุภาพ สุทธิรักษ์

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร ส่วนวิจัยธุรกิจการเกษตร ถ.พหลโยธิน เขตจตุจักร กทม. 10900 โทร. 5614737
โทรสาร 5790612

45. นางสาวมัทนา โกสุมภ์

ผู้ประสานงานด้านหัตถกรรม โครงการพัฒนาที่สูง ไทย-เยอรมัน ตู๊ป.ณ.67 อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000
โทร.(053) 211796-7 ต่อ 113 โทรสาร (053) 211780

46. คุณทองดี โพธิยอง

เลขที่ 28 หมู่ 4 บ้านดอนแก้ว อ.สารภี จ.เชียงใหม่ 50180 โทร. (053) 428306 โทรสาร (053) 428306

47. คุณธนิชา ธนสาร

โครงการพัฒนาองค์กรชุมชน 168 หมู่บ้านอัมบุญ ต.เมืองสมุทร อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000 โทร.(053) 872732

48. คุณชนบ ยอดแก้ว CHOß YODKAEW

โครงการมหาวิทยาลัยชาวบ้าน สมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทสงขลา village university project songkhla village
reconstruction association (SVIRA) ประสานสภาวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา 38 หมู่ 3 ต.น้ำขาว อ.จะนะ
จ.สงขลา 90130 โทร. (074) 371103

49. คุณธีระ ชิพธำรง THIRA CHIPTHAMRONG

secretary general assistant มูลนิธิฟื้นฟูชนบท foundation for agricultural and rural management
31/1 พหลโยธิน 35 แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กทม. 10900 โทร. 5122123 5139381-2 โทรสาร 5122124

50. คุณอรจิตต์ บำรุงสกุลสวัสดิ์ ORAJITT BUMRUNGSAKULSAWAT

ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ Assistant Managing Director สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง
urban community development office การเคหะแห่งชาติ National Housing Authority
2044/31-33 ถ.เพชรบุรีตัดใหม่ ห้วยขวาง กทม. 10320 โทร. 7166003 , 01-6157610 โทรสาร 7180937

51. คุณศิริวรรณ เจนการ

มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย 2044/21 ถ.เพชรบุรีตัดใหม่ เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310

52. คุณถาวรย์ จงบรรจบ

สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง 2044/31-33 ถ.เพชรบุรีตัดใหม่ เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10310

53. คุณอังคณา ธารธาราทอง

สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง 2044/31-33 ถ.เพชรบุรีตัดใหม่ เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310

54. รศ.ปาริชาติ วลัยเสถียร

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200

55. ผศ.จิตติ มงคลชัยอรัญญา

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200

56. ดร.โกวิทย์ พวงงาม

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200

57. ดร.ณรงค์ เพชรประเสริฐ

ศูนย์เศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330

58. รศ.ดร.สมภาพ มานะรังสรรค์

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330

59. คุณบุญจมาศ ศิริภัทร

คุณณณสสัน สุวัตรวรคุณ

คุณเนาวรัตน์ กาญจนพิมาย

สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ อาคาร 2 693 ถนนบำรุงเมือง ป้อมปราบ กรุงเทพฯ 10100 โทร 2236713 , 2257293 , 2266373 โทรสาร 2264718

60. คุณภาณี บุญเกียรติกุล

กลุ่มงานเทคโนโลยีเคหกิจเกษตร กองพัฒนาการบริหารงานเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร อาคารเบญจสิริภักดิ์ ถ.พหลโยธิน เขตจตุจักร กทม. 10900 โทร.9406096 โทรสาร 5614828

61. คุณลักขณา ดิษยบุตร

กรมส่งเสริมการเกษตร อาคารเบญจสิริภักดิ์ ถ.พหลโยธิน เขตจตุจักร กทม. 10900

62. คุณอมรรัตน์ รุดติษฐ์

สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมรายสาขา ส่วนอุตสาหกรรมเกษตร กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

ช.ตรีมิตร ถ.พระราม4 เขตคลองเตย กทม. 10110 โทร. 3901896 , 3815571 , 3810025-32 โทรสาร 3815571

61. คุณลัดดา ไช้คำ

ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 เลขที่ 158 ถ.ทุ่งโฮเต็ล ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000

โทร. (053) 245361-2 , 243942 โทรสาร (053) 248315

62. คุณชานาญ รุ่งแสง

กองประสานการพัฒนาชนบท สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

962 ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบ กทม. 10100 โทร.2825837 โทรสาร 2801421

63. คุณเกียรติศักดิ์ มัชฌิมานุกร

ผู้อำนวยการ กองประสานการพัฒนาเมือง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

962 ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบ กรุงเทพมหานคร 10100

64. ผู้อำนวยการ กองพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

กรมการพัฒนาชุมชน ถนนอัษฎางค์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

65. ผู้อำนวยการ องค์การคลังสินค้า

ถนนมหาธาตุ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

66. คุณแสงตะวัน สินธุวานิช

รองผู้อำนวยการ (ด้านธุรกิจการเกษตร) องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร 101 ถนนกำแพงเพชร แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900 โทร. 2795115 โทรสาร 2784775

67. คุณทรงวุฒิ เอียดเอื้อ

หัวหน้าสำนักงานตลาดกลางพหลโยธิน สำนักงานตลาดกลางพหลโยธิน องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร

101 ถนนกำแพงเพชร แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900 โทร. 2796215 โทรสาร 2796215

68. คุณไมตรี วิฑูรย์

เจ้าหน้าที่บริหารงานตลาด 7 สำนักงานตลาดกลางพหลโยธิน องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร

101 ถนนกำแพงเพชร แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900 โทร. 2796215 โทรสาร 2796215

69. คุณอภิชาติ ทองอยู่

เลขาธิการ มูลนิธิสวัสดิ์ 75 อาคารไวกฤกษ์ ซอยแสงจันทร์-รุเปีย ถนนสุขุมวิท พระโขนงคลองเตย กรุงเทพฯ 10110 โทร 3819512-3

70. คุณโสภา กลิ่นกล้า

หัวหน้าฝ่ายร้านค้า กองสหกรณ์พาณิชย์และธนกิจ กรมส่งเสริมสหกรณ์ เทเวศร์ กทม. 10200

โทร. /โทรสาร 2825852

71. คุณสุวิทย์ กิ่งแก้ว

ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ บริษัท ซีพี เซเว่น-อีเลเว่น จำกัด 283 อาคารสัญญาณเรือง 1 ชั้น 6 ถนนสีลม เขตบางรัก กทม. 10500 โทร. 6310231 ต่อ 1621,1653 โทรสาร 2382098 , 2380930

72. คุณชวน นิมิตติกุล

ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ บริษัท ซีพี เซเว่น-อีเลเว่น จำกัด 283 อาคารสัญญาณเรือง 1 ชั้น 6 ถนนสีลม เขตบางรัก กทม. 10500 โทร. 6310231

73. คุณพิพิธ พิชัยศรัทธ

กรรมการผู้จัดการ บริษัท มงคลชัยพัฒนา จำกัด ประธาน บริษัท บางจากกรีนเนท จำกัด

947 อาคารทศพลแลนด์ 3 ชั้น 15 บางนาคอมเพล็กซ์ ถนนบางนา-ตราด เขตพระโขนง กรุงเทพฯ 10260 โทร. 3618100-18 โทรสาร 3618258-60 , 3618099

74. ผู้อำนวยการ

สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ถนนพระราม 6 พญาไท กรุงเทพฯ 10400 โทร. 2024486-7 , 2455174 , 2024469 , 2455466 โทรสาร 2461157

75. คุณอำนวย ปะติเส

ประธานมูลนิธิพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
สมาคมการค้าผู้ผลิตน้ำตาลไทย ชั้น 20 อาคารมหานครยิบซัม 539/2 ถ.ศรีอยุธยา เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400 โทร. 6425252-9 โทรสาร 6425262-63

76. อ.จำเนียร บุญมา

74/28 หมู่บ้านรามอินทราเฮ้าส์ ซ.รามอินทรา 8 แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กทม. 10220 โทร. 9718406

77. อ.นันทิยา หุตานุวัตร

คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ถ.สกลมารค อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 34190 โทร. (045) 288374-5 , 01-2231461 โทรสาร (045) 288374-5

78. คุณสุรียา ยี่บุน

Programme Coordinator Center for Environment Grant Assistance (CEGA) Foreign Agricultural Relations Division ศูนย์เฉพาะกิจความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อม กองการเกษตรต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ถ.ราชดำเนินนอก กทม. 10200 โทร 2824853 , 2815838 , 01-6101205

79. คุณพิทยา ว่องกุล

โครงการวิถิ์ทรรศน์ อาคารสำนักพิมพ์อรุณอมรินทร์ ชั้น 2 413/27-36 ถ.อรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700 โทร. 4340286 ต่อ 4808 , 4810 โทรสาร 4348699 , 4338792

80. คุณจักรวธ ใจดี

ส่วนแผนและพัฒนารูทกิจ บริษัท บางจากกรีนเนท จำกัด 947 อาคารทศพลแลนด์ 3 ชั้น 15 บางนาคอมเพล็กซ์ ถนนบางนาตราด เขตพระโขนง กรุงเทพฯ 10260 โทร. 3618112-3 , 3618100-7

81. คุณจุฬารัตน์ เสรีเชษฐพงษ์

บ. แปซิฟิคอินเตอร์คอมมิวนิเคชั่น จก. 1400 อาคารตึกไทย ถ.พระราม 4 คลองเตย กรุงเทพฯ 10110
โทร.2499449

82. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

111 ถ.มหาวิทยาลัย ต.สุรนารี อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000 โทร. (044)224752-3 โทรสาร 244750

E-mail: ird @ ccs.sut.ac.th , mrnatt @ ccs.sut.ac.th Institute of Research and Development ,
Suranaree University of Technology 111 University Avenue, Muang District, Nakhon Ratchasima
30000, THAILAND

83. โครงการธุรกิจสู่ชนบท คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200 โทร. 2216171-80 ต่อ 2244 หรือ 2252111 โทรสาร 2252109

84. คุณพินัย อนันตพงษ์ ผู้อำนวยการ

คุณรักกิจ ศรีสินทร์ นักวิชาการ

สถาบันดำรงราชานุภาพ กระทรวงมหาดไทย พระนคร กทม. 10200

85. อ.ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์ THANES SRIWICHAILAMPHAN

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถนนห้วยแก้ว อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200 โทร. (053) 942183

โทรสาร (053) 892205 E-mail ECTSRWCH @ CMU1

86. คุณธวัชชัย วงศ์ธนาสุนทร นิสิตปริญญาโท คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ

1 ซ.สว่าง 5 ถนนสว่าง บางรัก กทม. 10500 โทร.2362108 , 2362172

87. คุณตะวัน ท่างสูงเนิน

เจ้าหน้าที่โสตทัศนูปกรณ์ ภาควิชาส่งเสริมฯ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โทร. (053) 944018-20

88. อ. กัญญมน ทองทวี

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น 1110/5 ถนนวิภาวดีรังสิต ลาดพร้าว จตุจักร กทม. 10900

89. คุณแสงวรรณ มณีวรรณ

โครงการพัฒนาองค์กรชุมชน ภายใต้มูลนิธิพัฒนาศักยภาพชุมชน 225/112 หมู่บ้านสินธนา ต.สันพระเนตร

อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ โทร./โทรสาร (053) 380566-7

ฐานข้อมูลของข่าว บทความ ที่เกี่ยวกับ เศรษฐกิจชุมชน

สภาพัฒนาฯ รื้อแผนจังหวัดภาคเหนือ เอกชนชวนจับแนวคิดแบ่งกลุ่มใหม่ . ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 20-23 กุมภาพันธ์ 2540 .

พลิกยุทธศาสตร์ลงทุนภาคเหนือ เน้นล้างภาพเก่าสร้างแนวใหม่ . ฐานเศรษฐกิจ วันที่ 5-6 พฤษภาคม 2540 .

มหกรรมवादฝัน " วิสัยทัศน์ 2560 " . มติชนรายวัน วันที่ 2 มิ.ย. 2540 .

จุดประกายวิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่ปี 2560 . ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 5-8 มิถุนายน 2540 .

ชุมชนเข้มแข็ง . มติชนรายวัน วันที่ 5 มิ.ย. 2540 .

ต้นแปรูป ธ.ก.ส.-ออมสิน เป็นแบงก์สหกรณ์ . มติชนรายวัน วันที่ 5 มิ.ย. 2540 .

สุรยุทธ ยงชัยยุทธ . ทอกระจายข่าวในชุมชนของประจวบคีรีขันธ์ ระบบ SCA . มติชนรายวัน วันที่ 9 มิ.ย. 2540 .

ลีดา สอนศรี . สภาหมู่บ้านในฟิลิปปินส์ . มติชนรายวัน วันที่ 12 มิ.ย. 2540 .

UN ตั้งเป้ากำจัดความจน . ผู้จัดการรายวัน วันที่ 13 มิ.ย. 2540

ลูกคำ ธกส. คุกัรฐบาลเพิ่มบทบาท เอี่ยวทุกขบวนการช่วยเหลือเกษตรกร/ชิงการนำแทน สกย.อ. . ผู้จัดการรายวัน วันที่ 7 กรกฎาคม 2540 .

ถกขอบเขตหนงานวิจัยด้านพลังงาน-สวล. . มติชนรายวัน วันที่ 10 กรกฎาคม 2540 .

นักวิชาการชี้ ไทยยังไม่ถึงเวลาเร่งสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ . มติชนรายวัน วันที่ 10 กรกฎาคม 2540 .

ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์ . 2540 . เศรษฐกิจท้องถิ่น : การเรียนรู้เพื่อพัฒนาชนบทไทย . มติชนรายวัน วันที่ 24 กรกฎาคม 2540 .

จัดยิ่งใหญ่ "มหกรรมส่งเสริมการเกษตร40" . เดลินิวส์ วันที่ 17 มิถุนายน 2540 .

ทีม 3 พันล้านตั้งสถาบันข้าวหอมมะลิทุ่งกุล . มติชนรายวัน วันที่ 12 สิงหาคม 2540

ยุคเงินบาทลอยตัว หนุนใช้ของไทยในงานมหกรรมส่งเสริมการเกษตร . 2540 . มติชนรายวัน วันที่ 12 สิงหาคม 2540 .

รัฐบาลออก เศรษฐกิจทรุด สุ่มหัวล้นใหม่ . 2540 . ฐานเศรษฐกิจ วันที่ 7-8 พฤษภาคม 2540 .

สูตรฝ่าวิกฤตธุรกิจขนาดย่อม . เดลินิวส์ วันที่ 6 มิถุนายน 2540 .

ปรีชา ประกอบกิจ . 2540 . ขายตรงระบบ MLM คลื่นลูกใหม่ของกระแสการแข่งขัน . ฐานเศรษฐกิจ วันที่ 21-22 พฤษภาคม 2540 .

ทฤษฎีใหม่ในหลวง ค้าปลีกสินค้าไทย . ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 1-3 กันยายน 2540 .

โสภณ สุภาพงษ์ . 2540 . สานฝันมรดกชัยพัฒนา สินค้าจากชนบทเพื่อคนเมือง . ประชาชาติธุรกิจ .

ตั้งธนาคารสหกรณ์ทุนหมื่นล้าน "อติสร" เสนอให้นายกฯ พิจารณา . ผู้จัดการรายวัน วันที่ 15 กันยายน 2540 .

กองทุนหมุนเวียน รัชช สร้างเยาวชนเกษตรรุ่นใหม่ . มติชนรายวัน วันที่ 24 กันยายน 2540 .

ไพรัช แทนเกษม . 2540 . 25 ปีกรมส่งเสริมสหกรณ์ . มติชนรายวัน วันที่ 30 กันยายน 2540 .

จุดประกายวิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่ปี 2560 . ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 5-8 มิถุนายน 2540 .

เปิดแผนพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจภาคเหนือ . ฐานเศรษฐกิจ วันที่ 28-29 กรกฎาคม 2540 .

ชัยอนันต์ สมุทวณิช . 2540 . HUMAN-NET . ผู้จัดการรายสัปดาห์ วันที่ 18-24 สิงหาคม 2540 .

ถึงเวลายกเครื่อง พ.ร.บ.แบงก์ชาติ . ผู้จัดการรายสัปดาห์ วันที่ 18-24 สิงหาคม 2540 .

รังสรรค์ ชนะพรพันธ์ . 2540 . เงินกู้ฉุกเฉินจาก IMF กับอุปสรรคไทยในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ . ผู้จัดการรายสัปดาห์ วันที่ 18-24 สิงหาคม 2540 .

วิรัตน์ แสงทองคำ . 2540 . โสภณ สุภาพงษ์ . ผู้จัดการรายสัปดาห์ วันที่ 18-24 สิงหาคม 2540 .

ชี้เงินกู้ไอเอ็มเอฟต้องเร่งช่วยชนบท . มติชนรายวัน วันอาทิตย์ที่ 24 สิงหาคม 2540 .

ห้างใหญ่น้อยเชียงใหม่แห่ปรับตัวได้ภาวะเศรษฐกิจซบ . ฐานเศรษฐกิจ วันที่ 8-9 กันยายน 2540 .

ผู้บริหารอาชาสีแฉะทางรอด เสนอรัฐควรรหนุนอุตสาหกรรม . ฐานเศรษฐกิจ วันที่ 10-11 กันยายน 2540 .

เกษตรฯ ปลื้มตั้งแบงก์สหกรณ์ผลลย . มติชนรายวัน วันที่ 14 ตุลาคม 2540 .

รังสรรค์- ปิติปัญญา . 2540 . สถาบันการเงินกลางของขบวนการสหกรณ์ . ผู้จัดการรายวัน วันที่ 18-19 ตุลาคม 2540 .

หวังใหม่แจก 3 หมื่นล้าน รับเลือกตั้งใหม่ ตั้ง 7.764 กลุ่มเกษตร . ผู้จัดการรายวัน วันที่ 30 กันยายน 2540 .

ชาติ กิจเจริญ . 2540 . เกษตรกรการเมือง . ผู้จัดการรายวัน วันที่ 30 กันยายน 2540 .

ส.ส.หวังใหม่ยึดอำนาจตั้งกลุ่มเกษตร . ผู้จัดการรายวัน วันที่ 1 ตุลาคม 2540 .

รุมต้านหวังใหม่ใช้ อบต. ตั้งกลุ่มเกษตร . ผู้จัดการรายวัน วันที่ 2 ตุลาคม 2540 .

แล 3 แฉหวังใหม่ผูกขาดอำนาจ . ผู้จัดการรายวัน วันที่ 3 ตุลาคม 2540 .

นิธิ เอียวศรีวงศ์ . 2540 . เศรษฐกิจนอกไอเอ็มเอฟ . มติชนรายวัน วันที่ 3 ตุลาคม 2540 .

วิกฤตการณ์ไทย ปฏิกริยาลูกโซ่ถล่มโลกการเงิน . มติชนรายวัน วันที่ 29 ตุลาคม 2540 .

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ . 2540 . มองการส่งเสริมธุรกิจชุมชน ทางรอดของเศรษฐกิจ-สังคมไทย . มติชนรายวัน วันที่ 4 พฤศจิกายน 2540 .

คุมกำเนิด "สหกรณ์" มีแต่ปริมาณไร้คุณภาพ ปิดทางนักฉวยโอกาส . ฐานอาทิตย์วิเคราะห์ วันที่ 8 พฤศจิกายน 2540 .

เกษตรยังยืนในแผนฯ 8 ยุทธศาสตร์ใหม่รับมือ WTO . ผู้จัดการรายวัน วันที่ 10 พฤศจิกายน 2540 .

ทรงธรรม สวเนยะ . 2540 . อบต. กับงานสวัสดิการสังคม . ผู้จัดการรายวัน วันที่ 13 พฤศจิกายน 2540 .

โครงการพระราชดำริ ปรกาศความหวังสู่ชนบท . กรุงเทพธุรกิจ วันที่ 27 ตุลาคม 2540 .

หลักการทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ . กรุงเทพธุรกิจ วันที่ 27 ตุลาคม 2540 .

เรื่อง"ปลดแอก" ไอเอ็มเอฟ . กรุงเทพมหานคร วันที่ 27 ตุลาคม 2540.

เอ็นจีโอแฉรัฐไม่เคยจริงใจภาคเกษตร . กรุงเทพมหานคร วันที่ 27 ตุลาคม 2540.

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม . เรื่องอุตสาหกรรม ชนบท รุกส่งออก ดึงเงินต่างประเทศ-แก้ว่างงาน . ผู้จัดการรายวัน วันที่ 17 พฤศจิกายน 2540.

เปิดตัว 15 แมชีวัลยอาวูโส รุ่นที่ 3 . มติชนรายวัน วันที่ 23 พฤศจิกายน 2540 .

ค้าปลีกเชียงใหม่ร้อนฉ่า ห้างท้องถิ่นดันสู้รบ 3 ยักษ์ . ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 3-4 มีนาคม 2540 .

วิกฤติแรงงานถล่มภาคใต้ คนไทยทิ้งถิ่นหากินมาเลย์ . ฐานเศรษฐกิจ วันที่ 3-4 มีนาคม 2540 .

ยักษ์กรุงถล่มห้างขอนแก่นยับ ยุบซูเปอร์-ปลด พนักงาน หนีตาย . ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 6-9 มีนาคม 2540

บทเรียนจากขอนแก่น กลยุทธ์โหด "บิ๊กซี-โลตัส" . ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 6-9 มีนาคม 2540 .

จับตาเส้นทางหมายเลข 9 ยุทธศาสตร์ใหม่สินค้าอีสาน . ฐานเศรษฐกิจ วันที่ 7-9 มีนาคม 2540 .

ภาคเหนือในสายตา"ชนินท์" ต้องแปรอุปสรรคเป็นโอกาส . ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 10-12 มีนาคม 2540 .

แนวโน้มเศรษฐกิจเอเชียปีหน้ามั่นคง สิงคโปร์ชี้มีไทย-เกาหลียังติดหล่ม . ฐานเศรษฐกิจ วันที่ 12-13 มีนาคม 2540 .

สหกรณ์ร้านค้าทยอยเจ๊ง จับรวมตัวพลิกกลยุทธ์หนีตาย . ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 3-6 เมษายน 2540 .

เอกชนกว่า 100 แห่งสร้างอุตสาหกรรมในชุมชน . ฐานเศรษฐกิจ วันที่ 9-10 เมษายน 2540 .

ดร.อาชว์ เตาลานนท์ วิสัยทัศน์เกษตรอาเซียน 2020 . ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 10-13 เมษายน 2540 .

เลขาฯ สศช. ดึงสี่ปัจจัยฐานผันแปรฯ8 พร้อมระดมสมองวาดภาพไทยปี 2560 . ฐานเศรษฐกิจ วันที่ 7-8 พฤษภาคม 2540 .

อีสานแชมป์จังหวัดค่าเกณฑ์ พบล้นแล้วเมืองใหญ่ทั้งสิ้น . ฐานเศรษฐกิจ วันที่ 12-13 พฤษภาคม 2540 .

กันไท ฉลุเลิงโกธชายเฟรนไชส์ เผย 4 รูปแบบอุดช่องโหว่สาขาแรก . ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 12-14 พฤษภาคม 2540 .

กรม สัจจกร 2 ขยายฝัน "สี่แยกอินโดจีน" . มติชนรายวัน วันที่ 26 กรกฎาคม 2540 .

มนตรีโงแนวสร้างงาน รับคนเตะฝุ่นหาเงินเข้าปท. . แนวหน้า วันที่ 22 ตุลาคม 2540 .

แมงกัโปโพธิ์ตั้ง"ธนาคารฝัก" ช่วยเกษตรกร . มติชนรายวัน วันที่ 11 ธันวาคม 2540 .

เกษียร เตชะพีระ . 2540 . กระบวนการกลับเป็นชาวนา . มติชนรายวัน วันที่ 11 ธันวาคม 2540 .

นิธิ เอียวศรีวงศ์ . 2540 . เศรษฐกิจพอเพียง . มติชนรายวัน วันที่ 12 ธันวาคม 2540 .

วันชัย สัจจาบรรพต . 2540 . เกษตรยั่งยืนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน . มติชนรายวัน วันที่ 18 ธันวาคม 2540 .

เกษียร เตชะพีระ . 2540 . เงื่อนไขโอกาสการกลับเป็นชาวนาไทย . มติชนรายวัน วันที่ 18 ธันวาคม 2540 .

ฐานข้อมูลของหนังสือ เอกสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน

กรรมการค้ายาใน กระทรวงพาณิชย์ 2540 บทบาทของตลาดกลางต่อการเชื่อมโยงธุรกิจร้านค้าชุมชน . เอกสารประกอบการสัมมนา วันที่ 11 กรกฎาคม 2540 โรงแรมพิจิตรพลาซ่า จังหวัดพิจิตร .

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม 2540 ข้อมูลประวัติหมู่บ้านอุตสาหกรรม . เอกสารอัดสำเนา .

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม 2540 หมู่บ้านอุตสาหกรรมดีเด่น 2539 . บริษัท ไทยเพรส แอนด์ พรินท์ จำกัด

กองพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และ สิ่งแวดล้อม กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย . กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และศูนย์สาธิตการตลาด . เอกสารอัดสำเนา

กองสหกรณ์พาณิชย์และชนกิจ กรมส่งเสริมสหกรณ์ 2539 ณ วันที่ สู่...วันหน้า สหกรณ์นอกภาคเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ .

กองส่งเสริมธุรกิจ กรมการค้าภายใน การส่งเสริมร้านค้าชุมชน และ ชนบท . เอกสารอัดสำเนา .

เครือข่ายองค์กรสิ่งแวดล้อม 38 2538 รายงานผลการสัมมนาเวทีสิ่งแวดล้อมไทย 38 . เอกสารรายงานผลการสัมมนาสิ่งแวดล้อม 38 วันที่ 1-3 ธันวาคม 2538 ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ .

โครงการประชุมสัมมนา ร้านค้าชุมชน . เอกสารอัดสำเนา .

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง 2534 . วิชาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า . สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา .

ชุมชน บุญระหงส์ 2540 . ธุรกิจชุมชนด้านการผลิตเกษตร : ประเด็นวิจัยเพื่อพัฒนาและยกระดับธุรกิจชุมชนด้านการผลิตเกษตรในภาคเหนือ . เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง "แนวทางการพัฒนางานวิจัยธุรกิจชุมชนในภาคเหนือ" วันที่ 10 ตุลาคม 2540 มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ .

ชูชัย ศุภวงศ์ และ ยุวดี คาดการณ์ไกล 2539 . ประชาสังคมกับการพัฒนาสุขภาพ : ทศวรรษถกคิดในสังคมไทย (ศ.นพ.ประเวศ วะสี , ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช , ผศ.ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ , อ.ธีรยุทธ บุญมี) . เอกสารประกอบการนำเสนอในที่ประชุมประจำปีของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขเรื่อง "ปฏิรูปเพื่อสุขภาพ ยุทธศาสตร์ใหม่สู่การพัฒนาระบบ" วันที่ 1-2 กุมภาพันธ์ 2539 .

ทรงจิต พูลลาภ . 2540 . สำรวจของประชาชน . ชมนักพัฒนาสังคมแห่งประเทศไทย และ ศูนย์ประสานงานการพัฒนาสังคม .

ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคเหนือ . 2540 . โครงสร้างเศรษฐกิจภาคเหนือ . เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง "แนวทางการพัฒนางานวิจัยธุรกิจชุมชนในภาคเหนือ" วันที่ 10 ตุลาคม 2540 มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ .

ธวัชชัย รัตนชล และคณะ . 2540 . บทคัดย่อวิทยานิพนธ์หลักสูตรเกษตรศาสตร์เชิงระบบ (2531-2539) คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ . ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ .

บริษัท กลุ่มแอดวานซ์ริเสิร์ช จำกัด . 2540 . โครงการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย . เอกสารประกอบการประชาสัมพันธ์ วันที่ 14 สิงหาคม 2540 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ .

ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์ . ชุดโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการ . เอกสารอัดสำเนา .

ประเสริฐ จรรยาสุภาพ . 2540 . ธุรกิจชุมชน กรณีร้านค้าชุมชน . เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง "แนวทางการพัฒนางานวิจัยธุรกิจชุมชนในภาคเหนือ" วันที่ 10 ตุลาคม 2540 มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ .

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ . 2539 . รายงานการสำรวจสถานะความรู้เกี่ยวกับธุรกิจชุมชน . สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย .

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม . 2540 . แผนแม่บทเพื่อการฟื้นฟูชาติ . มุลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยฯ และ คณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมงานพัฒนา .

มูลนิธิพัฒนาสตรีภาคเหนือ . การพัฒนายั่งยืน . ข่าวนสารเพื่อการบริโภคและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน . ปีที่ 1 ฉบับที่ 4

วิจารณ์ พานิช . 2539 . การบริหารงานวิจัย แนวคิดจากประสบการณ์ . สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย .

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน . 2524 . เอกสารเพื่อการพัฒนาชนบทไทย . มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน พรพิมล สันติมณีรัตน์ และ งามพิศ สัตย์สงวน . 2524 . บรรณนิทัศน์เอกสารเพื่อการพัฒนาชนบทไทย . คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .

ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . 2540 . ทิศทางการพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 . เอกสารประกอบการสัมมนา วันที่ 27 - 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2532

สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน . 2531 . โครงการปลูกป่าชุมชนหรือโครงการปลูกป่าในหมู่บ้าน . บทความเสนอในการสัมมนาวิชาการ " คนกับป่าไม้ : สถานการณ์ ปัญหา และอนาคต " โดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 8-9 กันยายน 2531 .

สินธุ์ สโรบล . 2540 . บทบาทของหัตถกรรมในการพัฒนาธุรกิจชุมชนทางภาคเหนือ : ประเด็นปัญหาและการวิจัย . เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง "แนวทางการพัฒนางานวิจัยธุรกิจชุมชนในภาคเหนือ" วันที่ 10 ตุลาคม 2540 มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ .

สุทธิพันธ์ ประชุมพทธี . 2540 . นโยบายค่าเงินบาทลอยตัวและผลกระทบต่อเป้าหมายการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท . สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนาอีสาน สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ และโรงเรียนชุมชนภาคอีสาน เอกสารอัดสำเนา .

ส่วนพัฒนาธุรกิจชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง . 2540 . ทำเนียบองค์กรภาครัฐ / เอกชน / องค์กรชุมชนที่ให้การส่งเสริม และ พัฒนาอาชีพและรายได้ . สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง .

ส่วนวางแผนและสารสนเทศ สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง . 2540 . ข่าวข้อมูล . ปีที่ 3 ฉบับที่ 11 สิงหาคม 2540 .

เสน่ห์ จามริก . 2540 . เงื่อนไขวัฒนธรรมในการแสวงหาเปลี่ยนแปลง . เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง "แนวทางการพัฒนางานวิจัยธุรกิจชุมชนในภาคเหนือ" วันที่ 10 ตุลาคม 2540 มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ .

เสน่ห์ จามริก . 2540 . การแก้ไขวิกฤตเศรษฐกิจการเมืองไทยในยุคปัจจุบัน . เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง "แนวทางการพัฒนางานวิจัยธุรกิจชุมชนในภาคเหนือ" วันที่ 10 ตุลาคม 2540 มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ .

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ . ข่าวสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (ส.ค. 2538) .

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ . ทำเนียบองค์กรเอกชนทั่วประเทศ พ.ศ. 2540 . สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ .

สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง . 2540 . ข่าวชุมชน . ปีที่ 2 ฉบับที่ 10 (มิถุนายน - กรกฎาคม พ.ศ. 2540)

สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง . 2538 . รายงานประจำปี 2539 . สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง .

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร . เศรษฐกิจกับการพัฒนาการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ . กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ .

อรรณพ อุทธรณ์ . 2532 . ปัญหาป่าไม้กับประชาชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติ . เอกสารประกอบการสัมมนา การประชุม
ระดมความคิดเพื่อแก้ปัญหาป่าไม้ ครั้งที่ 1 "ปัญหาป่าไม้กับทางออกของชาวบ้าน" วันที่ 17-19 มีนาคม 2532 จัด
โดย โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ .

อนชาติ พวงสำลี . 2540 . ประชาสังคม : คำ ความคิด ความหมาย . เอกสารอัดสำเนา .

อารีย์ เชื้อเมืองพาน . 2540 . บทบาทของธุรกิจชุมชนในการสะสมทุน . เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง "แนวทางการ
พัฒนางานวิจัยธุรกิจชุมชนในภาคเหนือ" วันที่ 10 ตุลาคม 2540 มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ .

_____ . 2539 . การพัฒนาคน ชุมชน สังคม โดย "สหกรณ์" เป็นกลไก / เครื่องมือ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 .
สรุปการอภิปราย วันที่ 2 เมษายน 2539 ณ โรงแรมปรีซ์พาสเช กรุงเทพฯ . เอกสารอัดสำเนา .

_____ . ธุรกิจชุมชน (บาจา : ธุรกิจเพื่อสังคม ทางเลือกหนึ่งของชุมชนนางรอง , กลุ่มพรรณไม้ : องค์การธุรกิจของ
ชุมชนเพื่อชุมชน) . เอกสารอัดสำเนา .

_____ . 2535 . เศรษฐกิจสตรีใหม่ในชนบท ธุรกิจชุมชนและธนาคารหมู่บ้าน . สยามอารยะ ปีที่ 1 ฉบับที่ 6
ธันวาคม 2535 เอกสารอัดสำเนา .

เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง " ทางเลือก และ ศักยภาพชาวอีสาน " วันที่ 5-6 กันยายน 2539 สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1. พัฒนาการองค์กรชุมชน

- 1.1 ดิรก สารวดี . ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาธุรกิจชุมชน
- 1.2 มานะ นาคำ . องค์กรชุมชนกับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม
- 1.3 วิเชียร แสงโชติ . การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน
- 1.4 ธนะจักร เย็นบำรุง . สภาพเศรษฐกิจกับอนาคตขององค์กรเกษตรกรอีสาน

2. ทางเลือกอาชีพ

- 2.1 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม . การสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท
- 2.2 วิเชียร เกิดสุข . ผลกระทบของการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามและปลาอุกในเขตชลประทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 2.3 มณีมัย ทองอยู่ . จากโรงงานสู่หมู่บ้าน - จากหมู่บ้านสู่โรงงาน : การศึกษากระบวนการรับช่วงการผลิต
ระหว่างโรงงานกับหมู่บ้านในอุตสาหกรรมแหวน จังหวัดขอนแก่น
- 2.4 สมพันธ์ เตชะอธิก . ทางเลือก และ ศักยภาพของเกษตรกรยั่งยืนในภาคอีสาน

จดหมายข่าวเศรษฐกิจชุมชน

เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนของชุมชน

โดย สำนักงานคณะผู้ประสานงานชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน

ภายใต้การสนับสนุนของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

📄 บทบรรณาธิการ

ก่อนอื่นต้องขอกล่าวสวัสดิกับท่านผู้อ่านทุกท่าน จดหมายข่าวรายฉบับนี้ เป็นฉบับแรกของคณะผู้ประสานงาน ชุดโครงการวิจัยเศรษฐกิจชุมชน ชุดใหม่

จดหมายข่าวนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ เสนอข่าวสาร ความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในวงการเศรษฐกิจชุมชนแก่ผู้สนใจ และกระตุ้นและเร่งเร้าให้เกิดการสร้างเครือข่ายหรือชุมชนของผู้ที่สนใจในกิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย นักวิจัย ผู้ใช้ประโยชน์ และบุคคลหรือองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษาทั้งหลาย ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุถึงความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนของชุมชน

เบื้องต้นนี้มีการแบ่งเนื้อหาของจดหมายข่าวออกเป็น 5 คอลัมน์ใหญ่ๆ คือ บทบรรณาธิการ ความคืบหน้าของโครงการวิจัยภายใต้ชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน กิจกรรมของคณะผู้ประสานงาน ความเคลื่อนไหวที่น่าสนใจในวงการเศรษฐกิจชุมชน และ สุดท้ายจะเป็นคอลัมน์ "เปิดโลกเศรษฐกิจชุมชน" ซึ่งเปิดไว้ให้ผู้อ่านใช้เป็นเวทีแสดงความคิดเห็น หรือ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับงานด้านเศรษฐกิจชุมชนที่น่าสนใจ

อย่างไรก็ตามเนื่องจากฉบับนี้เป็นจดหมายข่าวฉบับแรก เนื้อหาของจดหมายจึงยังไม่ครบถ้วนตามที่กล่าวไว้ ซึ่งจะได้มีการปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในฉบับต่อไป

คณะผู้ประสานงานหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจดหมายข่าวฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านบ้างไม่มากนัก และ จะพยายามปรับปรุงเนื้อหาของจดหมายข่าว ให้สอดคล้องกับความต้องการของท่านให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ข้อเสนอแนะและคำติชมต่างๆ จากท่านผู้อ่านถือว่าเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงจดหมายข่าวเป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้นหากท่านใดมีความคิดหรือข้อเสนอแนะประการใดขอได้โปรดแจ้งให้คณะผู้ประสานงานทราบด้วย ก็จะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

ท้ายที่สุดนี้คณะผู้ประสานงานใคร่ขอขอบพระคุณ สกว. ที่ได้ให้การสนับสนุนในการจัดทำจดหมายข่าวฉบับนี้

จากใจคณะผู้ประสานงาน

📖 โครงการวิจัยในชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน

ในชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน มีโครงการที่ดำเนินการศึกษาวิจัยเรียบร้อยแล้ว 2 โครงการ คือ โครงการการสำรวจสถานะความรู้เกี่ยวกับธุรกิจชุมชน และ โครงการนโยบายและมาตรการของรัฐในการทำธุรกิจชุมชน ทั้งสองโครงการ ดำเนินการโดย รศ.ปาริชาติ วลัยเสถียร ซึ่งทำการเสนอผลการศึกษาไปแล้ว เมื่อเดือนธันวาคม 2539 และ กรกฎาคม 2540 ตามลำดับ

นอกเหนือจากโครงการที่ดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้ว ในชุดโครงการนี้ยังมีโครงการวิจัยที่อยู่ระหว่างการดำเนินการอีก 4 โครงการ คือ

1. โครงการ **ภูมิภาคนิยม(Regionalism) กับผลกระทบต่ออุตสาหกรรมชุมชนของไทย** โดย รศ.ดร.สมภาพ มานะรังสรรค์ (คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อ (1) ทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับข้อตกลง GATT รอบอุรุกวัย และผลของข้อตกลงดังกล่าวที่มีต่อเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อภาคชนบทและอุตสาหกรรมชุมชน (2) ทราบถึงพัฒนาการและรายละเอียดของความร่วมมือแบบภูมิภาคนิยมและอนุภูมิภาคนิยมต่างๆ และผลของความร่วมมืดังกล่าวต่อเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะผลกระทบต่อภาคชนบทและอุตสาหกรรมชุมชน (3) ทราบถึงผลกระทบของโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ เช่น การพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก การพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ การพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันตก ที่มีต่อภาคชนบทและอุตสาหกรรมชุมชนของไทย และ (4) เสนอแนะมาตรการเบื้องต้นในการพัฒนาภาคชนบทและอุตสาหกรรมชุมชน ภายใต้พลวัตของการรวมกลุ่มตามที่กล่าวมาข้างต้น

2. โครงการ **การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อการทำธุรกิจชุมชน** โดย ผศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา และคณะ (คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ สถาบันราชภัฏพระนคร) มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อ (1) ศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมตั้งแต่แผนฯ 1 ถึง แผนฯ 7 และแนวทางของแผนฯ 8 ตลอดจนกลยุทธ์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมในระดับมหภาคที่มีผลกระทบต่อ

ชุมชน (2) ศึกษารูปแบบความเชื่อมโยงระหว่างธุรกิจระดับต่างๆ จากสภาพของการประกอบธุรกิจชุมชน และ (3) แนวโน้มกระบวนการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน

3. โครงการ การศึกษาเบื้องต้น แนวคิดธุรกิจชุมชนในประเทศไทย : **ใหม่ของธุรกิจชุมชนในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจสังคม** โดย นายพิทยา ภูส และ คณะ (สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา) โครงการนี้ แบ่งออกเป็นโครงการย่อยที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกัน คือ การศึกษาเบื้องต้นการสร้างธุรกิจชุมชนในลักษณะรูปแบบต่างๆ และ การศึกษาเบื้องต้นแนวคิดธุรกิจชุมชนในประเทศไทย วัตถุประสงค์ของโครงการนี้คือ (1) ศึกษากระบวนการเกิดขึ้นของทุน พัฒนาของธุรกิจชุมชน และองค์ประกอบหรือปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาของธุรกิจชุมชน (2) ศึกษาลักษณะทุนความร่วมมือระหว่างชุมชนกับภาครัฐหรือเอกชน และ การมีส่วนร่วมของชาวนในการสร้างธุรกิจชุมชน (3) ศึกษาถึงเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ อุปสรรค และประเมินหาแนวทางพัฒนาธุรกิจชุมชนในอนาคต (4) ประมวลแนวคิดธุรกิจชุมชนของไทย และจำกัดความหรือขอบเขตกิจกรรมที่อยู่ในของธุรกิจชุมชน (5) ศึกษาองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้ธุรกิจชุมชนพัฒนา ตลอดจนศึกษาผลกระทบของธุรกิจชุมชนต่อโครงสร้างของชุมชนระดับต่างๆ และ (6) พัฒนาระบบการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน

4. โครงการ ศึกษาความเป็นไปได้ในการทำธุรกิจชุมชน **กรณีชุมชนตำบลแม่ น้ำปากพอง** โดย ดร.ณรงค์ เพชรประเสริฐ (คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิดและพัฒนาการของแนวคิดในการจัดการธุรกิจชุมชน ในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนหรือรูปแบบอื่นที่ใกล้เคียง (2) ศึกษาความเป็นไปได้ในการทดลองรูปแบบนี้ ในพื้นที่กรณีศึกษาชุมชนเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช (3) สร้างโครงการทดลองระยะต้น เพื่อศึกษากระบวนการจัดตั้ง การดำเนินงานและการบริหารจัดการ และ ทดสอบค้นแบบจำลองที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจชุมชน (4) หาแนวทางที่ชัดเจนสำหรับการจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเต็มรูปแบบ (full proposal) ในการที่จะวิจัยเชิงปฏิบัติการนำร่องต่อไป

 กิจกรรมของคณะผู้ประสานงาน

เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม ที่ผ่านมา คณะผู้ประสานงานชุดที่แล้ว นำโดย คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ ได้จัดเวทีให้ รศ.ปรีชาติ วลัยเสถียร และ คณะ ได้นำเอาผลการศึกษาเบื้องต้นของโครงการ **นโยบายและมาตรการของรัฐในการทำธุรกิจชุมชน** มาเสนอ โดยได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะ ความชัดเจนและต่อเนื่องของนโยบาย ปัญหาโครงสร้างของภาคราชการที่ผลทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติขาดเอกภาพ ความล่าช้าและไม่แน่นอนของนโยบายและมาตรการต่างๆ รวมทั้งขาดการติดตามประเมินผล

ที่ประชุมได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นว่า ในการส่งเสริมธุรกิจชุมชนนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยควรมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน และมองการพัฒนาเป็นองค์รวม เน้นการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะคนในพื้นที่ ควรมีการจัดการประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป้าหมาย และการประสานงานในการปฏิบัติตามนโยบายและมาตรการต่างๆ ร่วมกัน

นอกเหนือจากการสัมมนาดังกล่าวแล้ว ทางคณะผู้ประสานงานยังได้เตรียมการจัดสัมมนาอีก 2 เรื่อง ดังนี้

1) **"แนวทางการพัฒนางานวิจัยธุรกิจชุมชนในภาคเหนือ"** มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ปัจจุบันของธุรกิจชุมชนในเขตภาคเหนือ เป็นการทบทวนวรรณกรรม (งานวิจัย) หรือ องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจชุมชนเขตภาคเหนือ และหาแนวทางในการพัฒนาธุรกิจชุมชน รวมทั้งเป็นการวิเคราะห์หากรอบประเด็นวิจัยที่ เหมาะสม ต่อเนื่อง เชื่อมโยงกับงานวิจัยเดิม สอดคล้องกับความต้องการของธุรกิจชุมชน และส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจชุมชน

การสัมมนาดังนี้ จะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ (1) การประชุมสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการจัดทำรายงานทบทวนสถานการณ์ (Position Paper) และระดมความคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อหาประเด็นการวิจัยสำหรับธุรกิจชุมชนในแต่ละลักษณะ

การจัดประชุมกลุ่มย่อยนี้จะดำเนินการ 3 ครั้ง แยกกลุ่มตามลักษณะของกิจกรรมหลักของธุรกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มที่เน้นการสะสมทุน เช่น สหกรณ์เครดิตยูเนียน ธนาคารหมู่บ้าน ฯลฯ กลุ่มที่เน้นการค้าขาย เช่น ร้านค้าชุมชน และ กลุ่มที่เน้นทำการผลิต เช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

(2) การประชุมสัมมนาใหญ่ เพื่อเป็นการระดมความคิด หาแนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชน และหาประเด็นวิจัยที่เหมาะสม โดยจะใช้เวลา 1 วัน แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือในช่วงแรก เป็นการปาฐกถาพิเศษและนำเสนอรายงานเกี่ยวกับภาพรวมของเศรษฐกิจ สังคม และธุรกิจชุมชนของภาค

เพื่อให้ทำความเข้าใจในภาพรวมร่วมกัน จากนั้นในช่วงที่สอง จะเป็น การแบ่งกลุ่มสัมมนา เพื่อเสนอรายงานทบทวนสถานการณ์ของธุรกิจชุมชน แต่ละกลุ่ม และอภิปรายกลุ่มย่อย โดยแยกออกเป็น 3 กลุ่ม ตามการ ประชุมสัมมนา กลุ่มย่อย คือ กลุ่มที่เน้นการสะสมทุน กลุ่มที่เน้นกิจกรรม การตลาด การค้าขาย และกลุ่มที่เน้นกิจกรรมการผลิต

ทางทีมประสาน จะจัดการประชุมย่อยในเดือนสิงหาคม และจัดการ ประชุมใหญ่ประมาณปลายกันยายน หรือ ต้นตุลาคมนี้ ที่จังหวัดเชียงใหม่

2) การจัดการประชุมเรื่อง "แนวทางการพัฒนางานวิจัยสหกรณ์การ การเกษตร" เพื่อพัฒนากรอบการวิจัยที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการ ส่งเสริมงานสหกรณ์อย่างแท้จริง โดยคาดว่าจะจัดประชุมประมาณเดือน กันยายน

✽ ✽

เปิดโลกเศรษฐกิจชุมชน

อันที่จริงแล้ว คอลัมน์นี้เปิดไว้สำหรับให้อ่านทุกท่านได้ใช้เป็นเวที สำหรับเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตามเนื่องจาก ฉบับนี้เป็นฉบับแรก คณะผู้ประสานงานจึงถือโอกาสใช้ประโยชน์จาก พื้นที่ตรงนี้ในการแนะนำทีมประสานชุดใหม่

สืบเนื่องจาก ทีมประสานชุดเดิมที่มีคุณทรงพล เจตนาวณิชย์ มีอันต้อง พังทลายไปเมื่อเดือนมิถุนายน ที่ผ่านมา และเนื่องจากคุณทรงพลมีภาระ งานอย่างอื่นเพิ่มขึ้นมาก จนไม่สามารถดำเนินงานในฐานะผู้ประสานงาน ได้ต่อไป จึงได้มีการติดต่อพูดคุยกันระหว่าง สกว. คุณทรงพล และ

บุคคลเป้าหมายบางคน ในที่สุดได้มีการจัดตั้งทีมประสานงานชุดใหม่ ประกอบไปด้วย

- 1) นายรังสรรค์ ปิติปัญญา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 2) นายวินัย พุทธิกุล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 3) นายสมคิด แก้วทิพย์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- 4) นายประจักษ์ ยกย่อง บริษัทร่วมทุนชนบท
- 5) นายศุภกิจ นันทะวรการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะผู้ประสานงานมีความตั้งใจอย่างยิ่งว่าจะพยายามทำหน้าที่ใน ฐานะผู้ประสานงานให้ดีที่สุด โดยจะสานต่องานของทีมประสานงานชุด เดิม และพัฒนางานใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ที่สำคัญคือจะร่วมกับนักวิจัยและ ผู้สนใจงานด้านเศรษฐกิจชุมชนในการพัฒนาโครงการวิจัยใหม่ๆ ที่ เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ และ เป็นประโยชน์ต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ตลอดจนกระตุ้นให้เกิดเครือข่ายของผู้ สนใจงานด้านนี้ขึ้น

และเพื่อให้การประสานงานชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ สกว. และ คณะผู้ประสานงานมีความเห็นร่วมกัน ว่าในอนาคตจะกระจายการประสานงานออกไปสู่ภูมิภาคต่างๆ โดยใน ขณะนี้ได้มีการประสานงานกับบุคคลเป้าหมายในแต่ละภูมิภาคไว้บ้าง แล้ว และคาดว่าปลายปีนี้จะมียุทธศาสตร์งานภูมิภาคเกิดขึ้นใน 2 - 3 ภูมิภาค

ท้ายที่สุดนี้ คณะผู้ประสานงานใคร่ขอปวารณาตัวว่า จะพยายามทำ หน้าที่การประสานงานให้ดีที่สุดและพร้อมที่จะน้อมรับคำแนะนำต่างๆ จากทุกท่าน

✽ ✽

แบบฟอร์มสมาชิกจดหมายข่าวเศรษฐกิจชุมชน

หากท่านสมาชิกเปลี่ยนแปลงสถานที่ติดต่อ หรือต้องการแนะนำบุคคล องค์กรที่เกี่ยวข้องกับงานด้านเศรษฐกิจชุมชน ที่ท่านเห็นว่า ควรได้รับ
จดหมายข่าวนี้ หรือ จะเป็นเครือข่ายด้านเศรษฐกิจชุมชนได้ กรุณากรอกรายละเอียดส่งมาที่ ผศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา ตามที่อยู่ข้างล่าง

ชื่อสกุล นาย/นาง/นางสาว..... อาชีพ.....

สถานที่ติดต่อ.....

รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... โทรสาร.....

จัดทำโดย สำนักงานคณะผู้ประสานงาน ชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ ภาควิชาสหกรณ์

50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์/โทรสาร 5615037 , 5613468 , 01-9325034

จดหมายข่าวเศรษฐกิจชุมชน

เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนของชุมชน

โดย สำนักงานคณะผู้ประสานงานชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน

ภายใต้การสนับสนุนของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

บทบรรณาธิการ

ก่อนอื่น คณะผู้ประสานงาน ต้องขอภัยท่านผู้อ่านทุกท่านในความซ้ำของจดหมายข่าวฉบับนี้ ซึ่งตามกำหนดแล้ว ควรเผยแพร่ต่อท่านผู้อ่านตั้งแต่เดือนที่แล้ว มีเหตุอยู่หลายประการที่ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในนั้น คือ ปริมาณงานที่ค่อนข้างสูง ในช่วง 2-3 เดือนที่ผ่านมา อย่างไม่รู้ตัวตามคณะผู้ประสานงาน มีความตั้งใจจริงและแน่วแน่ ในการที่จะให้จดหมายข่าวฉบับนี้ เป็นสื่อกลางที่ดีในการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างผู้สนใจในกิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน

เนื้อหาในฉบับนี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ คอลัมน์แรก กิจกรรมของคณะผู้ประสานงาน เป็นการสรุปกิจกรรมต่างๆ ที่คณะผู้ประสานงาน ได้ทำในช่วงเดือนสิงหาคมและกันยายนที่ผ่านมา ต่อจากนั้น จะเป็นคอลัมน์แนะนำบุคคล/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับชุมชน จดหมายข่าวฉบับนี้ ได้แนะนำบทบาทหน้าที่โดยสรุปของฝ่ายสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับชุมชน ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มาแล้วสัปดาห์หนึ่ง ในฐานะที่ฝ่ายนี้ เป็นผู้ให้การสนับสนุนและดูแลงานด้านเศรษฐกิจชุมชนโดยตรง และคณะผู้ประสานงาน ก็ทำงานเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายนี้ด้วย สำหรับคอลัมน์สุดท้าย เปิดโลกเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งท่านอาจารย์ ผ.ศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา หัวหน้าคณะผู้ประสานงาน ได้กรุณานำเอาแนวคิดการสร้างสถาบันการเงินของขบวนการสหกรณ์ มาวิเคราะห์วิจารณ์ให้ฟังกัน

คณะผู้ประสานงาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จดหมายข่าวฉบับนี้ คงจะให้สาระประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านบ้างไม่มากก็น้อย และเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงจดหมายข่าวในอนาคต คณะผู้ประสานงาน ขออ้อมรับข้อเสนอแนะและคำติชมต่างๆ จากท่านผู้อ่านทุกท่าน

จากใจคณะผู้ประสานงาน

※ ----- ※

กิจกรรมของคณะผู้ประสานงาน

1. การจัดประชุมสัมมนาเรื่อง **สหกรณ์** ทางทีมประสานได้เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากกรมส่งเสริมสหกรณ์ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร มาประชุมเพื่อเตรียมการสัมมนา ในเรื่องนี้ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2540 ที่ประชุมเห็นว่า การจัดสัมมนา ควรแยกกลุ่มสหกรณ์ ภาคการเกษตร (เกษตร นิคม และ ประมง) และ สหกรณ์นอกภาคการเกษตร (ร้านค้า ออมทรัพย์ และ บริการ) ออกจากกัน ในครั้งแรก จะจัดเฉพาะกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรก่อน โดยเป็นการประชุมขนาดเล็ก มีผู้เข้าร่วมสัมมนาประมาณ 30-40 คน ประกอบด้วยนักวิชาการประมาณ 10 คน เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ฯลฯ ประมาณ 10 คน และ ผู้นำสหกรณ์ประมาณ 10 คน

เนื้อหาในการสัมมนา จะครอบคลุมถึง 1) นโยบายของรัฐ โดยเฉพาะเรื่องของเป้าหมายและความชัดเจนของนโยบาย 2) การส่งเสริมสหกรณ์ ซึ่งครอบคลุมถึงทิศทาง วิธีการ ปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริม 3) ตัวองค์กรสหกรณ์ ซึ่งควรแยกพิจารณาใน 3 เรื่อง คือ โครงสร้างของขบวนการสหกรณ์ ประสิทธิภาพของบุคลากรสหกรณ์ในฝ่ายต่างๆ และ ประสิทธิภาพทางธุรกิจของสหกรณ์

สำหรับรายละเอียดอื่นๆ ของการจัดสัมมนา เช่น กำหนดเวลา สถานที่ ที่ จะได้มีการหารือต่อไป

2. การจัดประชุมเรื่อง **"แนวทางการพัฒนางานวิจัยธุรกิจชุมชนในภาคเหนือ"** ทีมประสานได้จัดการประชุมย่อยเกี่ยวกับธุรกิจชุมชนในเขตภาคเหนือ 4 ด้าน คือ ร้านค้าชุมชน สะสมทุน การผลิตทางการเกษตร และการผลิตหัตถกรรม เมื่อวันที่ 16-17 สิงหาคมที่ผ่านมา โดยผู้เข้าร่วมการประชุม มีทั้งผู้นำชาวบ้าน ผู้นำธุรกิจชุมชน/สหกรณ์ องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา และหน่วยราชการ กลุ่มละประมาณ 15-20 คน จากการประชุมแต่ละกลุ่ม สามารถสรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

กลุ่มร้านค้าชุมชน ทำเลของร้าน ประเภทสินค้า และ การต่อต้าน

ทุกกลุ่มผลประโยชน์เดิมในชุมชน มีผลกระทบต่อการดำเนินงานและ
ความอยู่รอดของธุรกิจร้านค้าชุมชน ในประเด็นเรื่องประเภทของสินค้า
ที่ร้านค้าชุมชน ควรจะมีการเลือกประเภทของสินค้าที่สามารถแข่งขันได้
คือ เป็นสินค้าตัวใหม่สำหรับชุมชน หรือ หากเป็นสินค้าท้องถิ่น ก็ต้อง
ทำให้มีความแตกต่าง/หลากหลาย (Product Differentiation) และ
ประเด็นของการจัดหาสินค้าของร้านค้าชุมชนต้องจัดหาด้วยราคาที่
ไม่เสียเปรียบร้านค้าทั่วไป ซึ่งรัฐ หรือองค์กรเอกชน อาจจะเข้ามา
ช่วยเหลือในประเด็นนี้ได้

กลุ่มการสะสมทุน ประเด็นของการกำหนดระบบ ระเบียบ เพื่อ
ตรวจสอบ ควบคุมการดำเนินงาน เป็นสิ่งที่จำเเนก แต่ต้องมีความ
เหมาะสมกับชุมชน หากมีการกำหนดระเบียบมากเกินไป จะเป็น
อุปสรรคต่อการดำเนินงานและการพัฒนากลุ่ม ถ้าเป็นชุมชนที่มีพื้นฐาน
ของความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน ระเบียบต่างๆ ก็สามารถลดลงได้

กลุ่มการผลิตเกษตร ประเด็นของการประสานงานระหว่างหน่วยงาน
ผู้ส่งเสริม เนื่องจาก แต่ละหน่วยงานจะมีนโยบายของตนเองเพื่อเข้าไป
ส่งเสริมชาวบ้าน แต่ดำเนินงานในพื้นที่เดียวกัน ชาวบ้านได้รับการส่งเสริม
เป็นคนกลุ่มเดียวกัน ควรมีการเชื่อมต่อและประสานงานของหน่วยงาน
ต่างๆ และ ควรมีการพัฒนาและเผยแพร่เทคนิคการผลิตเกษตรกรรม
ทางเลือก ในด้านต่างๆ เช่น การป้องกันโรคและแมลง รวมถึง การ
แปรรูปแบบปลอดสารพิษด้วย ทั้งนี้เนื่องจากความรู้ในด้านนี้ มีจำกัด
และไม่ค่อยมีการเผยแพร่ และมีการศึกษาที่น่าสนใจของกลุ่มชาวบ้าน
ที่ ต.ดอนแก้ว อ.แมริม จ.เชียงใหม่ ซึ่ง ทางกลุ่ม ชาติพันธุ์ในการผลิต
ได้เจรจาขอใช้พื้นที่ส่วนบุคคลของเอกชนซึ่งปลูกกล้วยอยู่แล้ว แต่มีปัญหา
การขาดแคลนแรงงาน โดยกลุ่มทำการปลูกผักระหว่างร่องแถวกล้วย และ
ดูแลต้นกล้วยเป็นการตอบแทน ในการผลิต ทางกลุ่มจะมีการวางแผน
การผลิตล่วงหน้าประมาณ 4 เดือน เพื่อให้ทราบ ว่า ต้องการใช้ปัจจัยอะไร
จำนวนเท่าไร ในการแบ่งพื้นที่เพื่อทำการผลิต จะพิจารณาตามความ
สามารถในการผลิต โดยเฉพาะจำนวนแรงงานในครอบครัว สำหรับการ
จัดการแรงงาน ชาวบ้านที่มีพื้นที่ในบริเวณใกล้เคียงกัน จะจัดตั้งเป็นกลุ่ม
ย่อย แล้วกำหนดตารางการแลกเปลี่ยนแรงงานเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

กลุ่มการผลิตหัตถกรรม ลักษณะที่สำคัญของกลุ่มการผลิต
หัตถกรรมที่จะประสบความสำเร็จ ควรมีระบบองค์กรชัดเจน มีการ
ผลิตอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนารูปแบบและคุณภาพของสินค้าตามความ
ต้องการของตลาด จะผลิตตามความถนัดของตนเองเท่านั้นไม่ได้ และ
ประเด็นในเรื่องของตลาดสินค้าหัตถกรรม จากผลการวิจัยข้างขึ้น ชี้ให้
เห็นว่า ผู้ซื้อส่วนใหญ่มีฐานะในระดับปานกลาง มีความต้องการสินค้า
แต่ไม่สามารถหาสินค้าที่มีคุณภาพและราคาตามที่ต้องการได้ เนื่องจาก

ขณะนี้มีการผลิตสินค้าสำหรับตลาดลูกค้าระดับสูง (สินค้ามีคุณภาพดี
แต่ราคาสูง) กับ ตลาดสำหรับลูกค้าระดับต่ำ (สินค้ามีราคาถูก แต่
คุณภาพไม่ดี) แต่ละเลยการผลิตสินค้าสำหรับตลาดลูกค้าระดับกลาง
ซึ่งยังมีช่องว่างอยู่และเป็นตลาดที่มีโอกาสพัฒนาได้อีกมาก

3. ทีมประสานโดย ดร.วินัย พุทธิกุล ได้เข้าร่วมการสัมมนาการทำ
ประชาพิจารณ์ผลการวิจัยเบื้องต้น เรื่อง "การกระจายอุตสาหกรรมขนาด
กลางและขนาดย่อมสู่ภูมิภาค" เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2540 ณ ศูนย์
ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ซึ่งทางกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวง
อุตสาหกรรม ได้ว่าจ้างให้บริษัท กลุ่มแอ็ดวานซ์ รีเสิร์ช จำกัด ทำการ
วิจัย ในการสัมมนาได้เชิญผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน จากสภาพัฒนาฯ สภา
อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นผู้ให้
คำวิจารณ์ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาสอบถามแสดงความคิดเห็น ผลการวิจัยส่วนใหญ่ เป็นการให้ข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบันของ
อุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาคทั้ง 4 ภาคของประเทศไทย

ผลการศึกษาที่น่าสนใจ คือ ลักษณะการกระจายตัวไปตามภูมิภาค
และโครงสร้างของอุตสาหกรรมขนาดย่อม ยังคงไม่แตกต่างจากสภาพที่
เคยเป็นเมื่อประมาณ 20 ปีที่แล้ว กล่าวคือ การกระจายตัวยังคงอยู่โดย
รอบกรุงเทพฯ และบริเวณชานเมืองเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในเขตภูมิภาค ก็ยังคง
กระจายอยู่โดยรอบเมืองใหญ่เป็นหลัก ทางด้านโครงสร้างของ
อุตสาหกรรมพบว่า ความเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมยังมีน้อย ทุนส่วน
ใหญ่มาจากแหล่งทุนในภูมิภาคเอง และระบบการบริหารงานยังคงเป็นแบบ
ธุรกิจครอบครัว ชนิดของอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ เป็นอุตสาหกรรม
ขั้นปฐมที่เน้นการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น มาปรับปรุง
คุณภาพหรือแปรรูปเบื้องต้น เพื่อการส่งออก หรือส่งต่อไปแก่อุตสาหกรรม
ขั้นต่อไป ซึ่งตั้งอยู่ในส่วนกลาง

นอกจากนั้น คณะผู้เชี่ยวชาญได้เสนอให้ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล
เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยพิจารณาแยกเป็นรายภาคหรือเขต
อุตสาหกรรม แทนที่จะกล่าวเป็นภาพรวมทั้งประเทศดังที่เสนอไว้ใน
รายงาน แม้ผลการวิจัยนี้ จะต้องปรับปรุงแก้ไขอีก แต่ผลการศึกษาที่
เสนอมา มีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับอุตสาหกรรมขนาดย่อมที่เป็นประโยชน์
จำนวนมาก ผู้ที่สนใจรายงานฉบับนี้ สามารถติดต่อได้ที่ทีมประสาน

แนะนำบุคคล / องค์กรที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

คอลัมน์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ เป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่ดำเนินการเกี่ยวข้อง หรือมีความสนใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน ได้รู้จักบุคคล หรือ องค์กร หน่วยงานต่างๆ ที่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชน เพื่อจะสามารถติดต่อ ประสานงานได้ต่อไปในอนาคต หากมีบุคคลหรือองค์กรที่ดำเนินการ หรือรับผิดชอบส่งเสริมเกี่ยวกับธุรกิจชุมชน หรือเศรษฐกิจชุมชน ก็สามารถส่งข้อมูลมาได้ ทางคณะผู้ประสานงานยินดีที่จะทำการประชาสัมพันธ์ให้

ในครั้งแรกนี้ เนื่องจากคณะผู้ประสานงานทำงานภายใต้การสนับสนุนของฝ่ายสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับชุมชน จึงขอถือโอกาสแนะนำฝ่ายนี้ให้กับผู้สนใจได้รู้จัก

ฝ่ายสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับชุมชน หรือ ฝ่าย 4 หรือบางครั้งเรียกว่า ฝ่ายชุมชน เป็นฝ่ายหนึ่งของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งโดย พ.ร.บ.กองทุนสนับสนุนการวิจัย พ.ศ. 2535 มีวัตถุประสงค์เพื่อระดมทุนเข้าสู่การวิจัยของประเทศ ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนวิจัยของประเทศ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น สกว. ดำเนินการเป็นอิสระจากระบบราชการ โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการนโยบายกองทุนสนับสนุนการวิจัย คณะกรรมการติดตามและประเมินผลการสนับสนุนการวิจัย และ สำนักนายกรัฐมนตรี

ฝ่ายชุมชน ทำหน้าที่ประสานและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ชุดโครงการวิจัยที่สังกัดอยู่ในฝ่าย 4 มีดังนี้

- 1) ชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน
- 2) ชุดโครงการประชาคมจังหวัด
- 3) ชุดโครงการประชาคมเมือง
- 4) ชุดโครงการการเรียนรู้ของประชาคมตำบล
- 5) ชุดโครงการชุมชนกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
- 6) ชุดโครงการระบบการศึกษากับชุมชน
- 7) ชุดโครงการสถาบันการเรียนรู้ของชุมชน
- 8) ชุดโครงการประชาสังคมกับสุขภาพ
- 9) ชุดโครงการระบบสารสนเทศเพื่อชุมชน
- 10) ชุดโครงการด้านการศึกษา

ในขณะนี้ ทางฝ่ายชุมชนกำลังพัฒนากรอบความคิดในเรื่องของการพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชน และการพัฒนาชาวเขาอยู่ด้วย

นอกจากการพัฒนาชุดโครงการแล้ว ทางฝ่ายชุมชน ได้สนับสนุนผลการศึกษา ผลงานวิจัยด้านชุมชน ที่มีคุณค่า โดยการนำมาตีพิมพ์เพื่อ

เผยแพร่สู่สาธารณชน มีผลงานที่อยู่ระหว่างการพิจารณา คือ บทความชุด "พัฒนาการขององค์กรชุมชน" ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น กับ วิทยานิพนธ์สาขามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง "การก่อตัวของกระแสวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทย พ.ศ. 2520-2537" โดยนายยุক্তি มุกดาวิจิตร

ปัจจุบันนี้ ฝ่ายชุมชน มีบุคลากรที่เป็นหลักในการดำเนินการอยู่ด้วยกัน 3 ท่าน นำโดย ดร.สิลาภรณ์ บัวสาย ในฐานะผู้อำนวยการฝ่าย และ ผู้ช่วยอีก 2 ท่าน คือ คุณเบญจมาศ ตีรมาศวนิช และ คุณสุพัทธา วุฒิเรืองกุล หากสมาชิกท่านใด มีความประสงค์จะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับฝ่ายชุมชนเพิ่มเติม สามารถติดต่อขอข้อมูลได้โดยตรงจากทั้ง 3 ท่าน หรือ ติดต่อมาที่คณะผู้ประสานงานก็ได้

สถานที่ติดต่อ : ฝ่ายสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับชุมชน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ชั้น 19 อาคารมหานครยิปส์ 539/2 ถนนศรีอยุธยา

แขวงถนนพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ 6425186-9 โทรสาร 6425190

HomePage : <http://www.inet.co.th/org/cf>

※ ----- ※

เปิดโลกเศรษฐกิจชุมชน

สถานการณ์เงินกลางของขบวนการสหกรณ์

เมื่อไม่นานมานี้ ผมได้มีโอกาสเข้าร่วมสัมมนาเรื่อง "ความเป็นไปได้ของการจัดตั้งธนาคารสหกรณ์ในประเทศไทย" จัดโดยบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ร่วมกับ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ผมคิดว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ และน่าจะได้นำมาเล่าสู่กันฟัง

ในสภาพความเป็นจริง การเรียกร้องให้มีการจัดตั้งสถาบันการเงินกลางของขบวนการสหกรณ์เกิดขึ้นมานานแล้ว อาจกล่าวได้ว่าเกิดขึ้นมาพร้อมๆ กับ การยุบธนาคารสหกรณ์ ลงเมื่อปี 2509 แล้วโอนทรัพย์สินและหนี้สินทั้งหมดไปเป็นของ "ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)" ที่ตั้งธนาคารขึ้นมาแทน ความคิดในการจัดตั้งสถาบันการเงินกลางของสหกรณ์ ก่อตัวขึ้นมาด้วยเหตุผลหลายประการคือ

(1) สหกรณ์นอกภาคการเกษตร ไม่มีสถาบันการเงินที่ให้บริการเป็นการเฉพาะ ต้องใช้บริการทางการเงินจาก ธนาคารพาณิชย์ หรือสถาบันการเงินทั่วไปในตลาดการเงิน ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง และหลายครั้งได้

ับการปฏิเสธจากสถาบันการเงินเหล่านั้น

(2) ในกรณีของสหกรณ์การเกษตร แม้ว่า จะได้รับการบริการจาก ธกส. แต่ก็มีความรู้สึกอยู่ตลอดเวลาว่า ไม่ได้รับการสนับสนุนจาก ธกส. เท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจาก ธกส. มุ่งให้บริการแก่เกษตรกรลูกค้ารายบุคคลมากกว่า ทำให้เกษตรกรเหล่านี้ ไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเป็นสมาชิกของสหกรณ์ และ ในหลายโอกาส ธกส. เอง ยังดึงเอาสมาชิกชั้นดีของสหกรณ์ออกไปจากสหกรณ์ด้วย ดังนั้นคนในขบวนการสหกรณ์จำนวนหนึ่งจึงมอง ธกส. ว่าไม่ใช่องค์กรที่ช่วย *ส่งเสริม* แต่เป็นองค์กรที่ *ทำลาย* ขบวนการสหกรณ์

(3) ในปัจจุบันสหกรณ์หลายแห่ง โดยเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์ มีฐานะทางการเงินค่อนข้างดี มีสภาพคล่องส่วนเกินอยู่ ซึ่งไม่สามารถถือไว้เฉยๆ ได้ เพราะเงินทุกบาททุกสตางค์ที่ถืออยู่นั้น มีต้นทุนที่ต้องจ่าย จึงต้องหาทางนำมาหาผลประโยชน์ วิธีการที่ทากันส่วนใหญ่ ก็คือพัฒนาบริการใหม่ให้แก่สมาชิก (บางครั้งเกินความจำเป็น) นำไปฝากกับสถาบันการเงิน หรือลงทุนในด้านอื่นๆ ซึ่งหลายกรณี สหกรณ์ไม่มีความชำนาญ ทำให้เกิดความเสียหายและไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกและขบวนการโดยรวมเท่าที่ควร ในขณะเดียวกัน ยังมีสหกรณ์จำนวนมากที่มีเงินหมุนเวียนไม่เพียงพอ ไม่สามารถให้บริการแก่สมาชิกได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และจำเป็นต้องเข้าไปกู้เงินจากแหล่งเงินทุนนอกขบวนการ ซึ่งหลายครั้งได้รับการปฏิเสธ หรือได้รับการบริการในราคาที่สูงขึ้น

(4) ความต้องการขยายงานของขบวนการสหกรณ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น การดำเนินการดังกล่าว จำเป็นต้องมีแหล่งเงินทุนให้การสนับสนุนด้วยเงื่อนไขที่ยืดหยุ่น และต่อเนื่อง ซึ่งนอกเหนือจากแหล่งเงินทุนของรัฐแล้ว แหล่งเงินทุนที่จะให้บริการในลักษณะนี้ได้ ก็คือ แหล่งเงินทุนของขบวนการเอง

ความคิดในการจัดตั้งสถาบันการเงินกลางนี้ มีความชัดเจนมากขึ้นเรื่อยๆ และถูกผลักดันออกมาในรูปแบบต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ในที่สุดได้มีการจัดตั้งบริษัทสหประกันชีวิตขึ้น เมื่อประมาณ 5 หรือ 6 ปีก่อน นอกเหนือจากบริษัทดังกล่าวแล้ว ขบวนการสหกรณ์ ยังพยายามผลักดันให้มีการจัดตั้งสถาบันการเงินกลางรูปแบบอื่นขึ้นในขบวนการอีกด้วย โดยเฉพาะ "ธนาคาร" ซึ่งได้มีการประชุมหารือกันหลายครั้ง และ ในที่สุดกรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้จ้างให้บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เป็นที่ปรึกษาในการทำการศึกษาคำเห็นชอบไปได้ของการจัดตั้งธนาคารสหกรณ์ในประเทศไทย

จากการศึกษา บรรษัทฯ ชี้ให้เห็นว่า การจัดตั้งธนาคารดังกล่าว อาจดำเนินการได้ 3 รูปแบบ คือ (1) ขยายวัตถุประสงค์ของ ธกส. ให้สหกรณ์ทุกประเภทสามารถใช้บริการได้ (2) ขยายบทบาทของชุมนุมสหกรณ์ออม-

ทรัพย์แห่งประเทศไทย ให้เป็นธนาคารกลางของสหกรณ์ทุกรูปแบบ (3) ตั้งธนาคารใหม่ขึ้น อย่างไรก็ตาม สุดท้ายบรรษัทฯ เห็นว่า การจัดตั้งธนาคารขึ้นมาใหม่ เป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุด สำหรับเหตุผลว่า ทำให้ถึงเลือกวิธีการนี้ ไม่เลือกวิธีการอื่นนั้น จะไม่นำมาพิจารณาในที่นี้ เพราะเป็นเรื่องที่ต้องมีการถกเถียงกันอีกมาก สิ่งที่น่าสนใจกว่าการถกเถียงดังกล่าวก็คือ รูปร่างหน้าตาของธนาคารที่จะตั้งขึ้น และ ความเป็นไปได้ในการจัดตั้ง

"ธนาคาร" ที่บรรษัทฯ เสนอนั้น มีลักษณะที่สำคัญบางประการ ดังนี้คือ (1) เป็นสถาบันการเงินพิเศษที่มีกฎหมายเฉพาะรองรับ (2) ผู้ถือหุ้นประกอบด้วย สหกรณ์ทุกประเภทถือหุ้นรวมกัน 51% รัฐบาลถือหุ้น 30% และ องค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องถือหุ้น 19% (3) คณะกรรมการบริหารประกอบด้วยกรรมการจำนวน 11 คน โดย 5 คน เป็นตัวแทนของสหกรณ์ 3 คน เป็นตัวแทนของส่วนราชการ 2 คน เป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นอื่นๆ และที่เหลืออีก 1 คน คือกรรมการผู้จัดการ (4) สหกรณ์ที่ถือหุ้นสามารถออกเสียงได้มากกว่า 1 เสียง แต่ต้องไม่เกินอัตราที่กำหนด และ เมื่อรวมของสหกรณ์ทั้งหมดแล้ว ต้องไม่เกิน 51% ของทั้งหมด (5) สหกรณ์สมาชิก (ผู้ถือหุ้น) จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่สำคัญต่อไปนี้ (ก) ต้องดำรงเงินฝากไว้กับธนาคารตามสัดส่วนที่กำหนด (ข) การกู้ยืมระหว่างสหกรณ์ จะต้องทำผ่านธนาคารเท่านั้น (ห้ามกู้ยืมกันเอง) (ค) สหกรณ์ต้องรักษาสัดส่วนทางการเงินตามที่กำหนด (ง) สหกรณ์ต้องส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันเงินฝาก จนมียอดสะสมตามที่กำหนด (6) ธนาคารจะบริหารเงินฝากของสมาชิก เพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่เหมาะสม และการให้สมาชิกกู้ ก็จะต้องให้ตามความสามารถในการชำระคืนของสมาชิก (ไม่ใช่ให้ตามความต้องการของสหกรณ์) และ (7) พัฒนาบริการทางการเงินและให้บริการแก่สมาชิกของสหกรณ์ ผ่านทั้งสหกรณ์ท้องถิ่นและสาขาของธนาคาร

การจัดธนาคารในลักษณะนี้บรรษัทฯ ชี้ว่าจะมีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (IRR) อยู่ในระดับ 16.4% เมื่อจำกัดกิจกรรมของตัวเองอยู่กับการบริหารสภาพคล่องของขบวนการเท่านั้น แต่อัตรานี้จะสูงขึ้นเป็น 22.2% ในกรณีที่ทำธุรกิจเชิงพาณิชย์เต็มรูป ซึ่งถือว่า *มีความเหมาะสมหรือเป็นไปได้ทางการเงิน* ผมเชื่อว่าการคำนวณครั้งนี้ดูน่าจะเชื่อถือสมมุติทางการเงินและเศรษฐกิจก่อนภาวะฟองสบู่เป็นพิษ ถ้าคำนวณภายใต้เงื่อนไขในปัจจุบัน ข้อสรุปที่ได้ อาจแตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากที่กล่าวมาก็ได้ อย่างไรก็ตาม เราจะไม่นำประเด็นนี้มากันให้เสียอารมณ์ ประเด็นที่น่าสนใจพิจารณา หลังจากที่เราเชื่อว่า ความเป็นไปได้ทางการเงินก็คือ *"ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ"* เมื่อมาพิจารณาถึงรายละเอียดของลักษณะหน้าตาของธนาคารแล้ว ผมยังไม่มั่นใจว่า จะมีความเป็นไปได้ใน

ทปฏิบัติมากแค่ไหน เนื่องจากยังมีประเด็นที่เชื่อว่าจะเป็นอุปสรรคในการดำเนินการจัดตั้งอีกหลายประเด็น ที่สำคัญที่ใครจะพูดถึงมีดังนี้

(1) ความขัดแย้งระหว่างสหกรณ์ร่ำรวย กับ สหกรณ์ยากจน ความขัดแย้งนี้เป็นความขัดแย้งพื้นฐานที่เห็นกันอยู่ทั่วไป คือในขณะที่สหกรณ์ร่ำรวย มีเงินเหลือ ต้องการนำเงินไปลงทุนหาผลประโยชน์ที่ดีที่สุดในสหกรณ์และสมาชิกของตนเอง สหกรณ์ยากจนต้องการได้รับความช่วยเหลือทางการเงินหรือรับบริการทางการเงินที่เสียค่าใช้จ่ายต่ำที่สุด (ไม่เสียเลยยิ่งดี) ผมเคยได้ยินตัวแทนจากสหกรณ์บางแห่งบอกว่า ดอกเบี้ยที่ให้แก่สหกรณ์ยากจนนั้นต้องต่ำๆ เช่น 3% เป็นต้น ผมว่าประเด็นนี้ต้องทำความเข้าใจกันให้ชัดเจนว่า ธนาคารที่ตั้งขึ้นมานั้นเป็นสถาบันทางธุรกิจ มีองค์กรการกุศล และคงมีสหกรณ์ร่ำรวยจำนวนไม่มาก ที่จะยอมเอาเงินมาลงทุนกับธนาคารที่มองเห็นแล้วว่า โอกาสในการได้รับผลตอบแทนต่ำ มีอยู่สูง

(2) เงื่อนไขที่สำคัญประการหนึ่งของการตั้งธนาคารก็คือ "ห้ามกั๊กกันโดยดุษฎีระหว่างสหกรณ์ การกั๊กจะต้องผ่านธนาคารที่ตั้งขึ้นมาเท่านั้น" เงื่อนไขนี้เป็นประเด็นใหญ่ที่ต้องพิจารณากัน เนื่องจากการตั้งธนาคารใหม่กำลังไปรื้อระบบเก่าที่มีอยู่แล้ว โดยเฉพาะระบบของขบวนการสหกรณ์ออมทรัพย์ ที่มีชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางการเงินอยู่ ถ้าหากธนาคารสหกรณ์ตั้งขึ้นมา กิจกรรมหลักที่ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันจะต้องหยุดลงและให้สมาชิกไปใช้บริการของธนาคารแทน ผมค่อนข้างมั่นใจว่า เงื่อนไขนี้จะได้รับการต่อต้านอย่างรุนแรงจากชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นแหล่งเงินใหญ่สำหรับการตั้งธนาคารสหกรณ์ เว้นไว้เสียแต่จะมีคำอธิบายที่ดีพอโดยเฉพาะในเชิงเศรษฐกิจ คำว่าเสียสละเพื่อขบวนการเพียงอย่างเดียวคงไม่พอ

(3) การออกกฎหมายพิเศษเพื่อจัดตั้งธนาคารสหกรณ์ จากประสบการณ์ที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า การออกกฎหมายเพื่อจัดตั้งสถาบันการเงินอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นกรณีพิเศษนั้น ต้องเผชิญกับอุปสรรคต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะการต่อต้านจากสถาบันการเงินที่มีอยู่เดิม ซึ่งเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ ปัญหาที่หนักหนาสาหัสตรงนี้ก็ คือ จะทำอะไรจึงจะลดแรงต้านจากสถาบันการเงินเดิม และทำให้บรรดาสมาชิกผู้ทรงเกียรติทั้งหลายของรัฐสภา ได้ตระหนักถึงผลประโยชน์ของธนาคารสหกรณ์ และให้ความสนับสนุนในการออกกฎหมายจัดตั้ง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ไม่ได้มีความหมายว่า การจัดตั้งธนาคารสหกรณ์เป็นไปไม่ได้ ผมเพียงแต่ต้องการชี้ให้เห็นถึงประเด็นที่คณะผู้ผลักดันควรจักได้ให้ความสนใจดำเนินการหรือจัดการอย่างรอบคอบเป็นพิเศษ อีกสิ่งหนึ่งที่อยากฝากไว้ก็คือ คณะผู้ผลักดันจะต้องเปิดใจให้กว้างยอมรับข้อคิดเห็นใหม่ๆ ไม่ยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งโดยเฉพาะ สิ่งที่ต้องระลึกไว้ในใจในการพิจารณาคือ สถาบันการเงินกลางของสหกรณ์ เป็นองค์กรธุรกิจ และ เป็นของขบวนการสหกรณ์ ส่วนรูปแบบจะเป็นอย่างไรนั้นน่าจะได้พิจารณาให้กว้างขวางกว่าเดิม สำหรับในสถานการณ์ปัจจุบัน มีธนาคารหรือสถาบันการเงินจำนวนหนึ่งประสบปัญหา การซื้อกิจการของธนาคารหรือสถาบันการเงินเหล่านี้ อาจเป็นทางเลือกใหม่ที่เป็นไปได้มากกว่าทางเลือกอื่นก็ได้จะครับ

รังสรรค์ ปิติปัญญา

※ ※

ข้อมูลสมาชิกจดหมายข่าวเศรษฐกิจชุมชน

หากท่านสมาชิกเปลี่ยนแปลงสถานที่ติดต่อ หรือต้องการแนะนำบุคคล องค์กรที่เกี่ยวข้องกับงานด้านเศรษฐกิจชุมชน ที่ท่านเห็นว่า ควรได้รับจดหมายข่าวนี้ หรือ จะเป็นเครือข่ายด้านเศรษฐกิจชุมชนได้ กรุณากรอรายละเอียดส่งมาที่ ผศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา ตามที่อยู่ข้างล่าง

ชื่อสกุล นาย/นาง/นางสาว.....อาชีพ.....

สถานที่ติดต่อ.....

รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

จัดทำโดย สำนักงานคณะผู้ประสานงาน ชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ ภาควิชาสหกรณ์

60 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์/โทรสาร 5615037 , 5613468 , 01-9325034

จดหมายข่าวเศรษฐกิจชุมชน

เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนของชุมชน

โดย สำนักงานคณะผู้ประสานงานชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน

ภายใต้การสนับสนุนของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

บทบรรณาธิการ

สำหรับท่านที่ติดตามจดหมายข่าวเศรษฐกิจชุมชนมาโดยตลอด และกำลังคอยฉบับเดือนกันยายน หรือสงสัยว่า ได้รับฉบับเดือนกันยายนหรือไม่? ท่านหายกังวลได้แล้ว ฉบับนี้ครบเนื้อหาของสองเดือน กันยายน-ตุลาคม เข้าด้วยกัน และเพื่อตอบแทนผู้สนใจที่กรุณารอคอย โดยเฉพาะท่านที่กรุณาแนะนำ ดิชมเข้ามา คณะผู้ประสานงาน จึงเพิ่มเนื้อหาในฉบับนี้ โดยเฉพาะในส่วนของรายละเอียดกิจกรรมที่มประสานให้มากขึ้น กล่าวคือ นอกจากบอกว่า ได้ทำอะไรไปบ้างแล้ว ยังนำเสนอผลของงานที่ทําไปให้ละเอียดมากขึ้นด้วย

เนื้อหาในฉบับนี้ ประกอบด้วย 3 คอลัมน์อย่างเดิม คือ คอลัมน์แรก รายงานกิจกรรมของคณะผู้ประสานงาน ซึ่งมีอยู่ 2 งานใหญ่ๆ คือ การจัดประชุมสัมมนาเรื่อง “แนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาศูนย์ค้าส่งสินค้าสำหรับชุมชน” และอีกเรื่องคือ การประชุม “แนวทางการพัฒนางานวิจัยธุรกิจชุมชนในภาคเหนือ” ในคอลัมน์ที่สอง คณะผู้ประสานงานใคร่ขอแนะนำองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือคนจนในเมือง นั่นคือ สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง หรือรู้จักในนาม พชม. และคอลัมน์ปิดท้าย เปิดโลกเศรษฐกิจชุมชน ในฉบับนี้ ดร.วินัย พุทธิกุล สมาชิกของคณะผู้ประสานงาน ได้กรุณาเขียนบทความแนะนำเทคนิค วิธีการสำรวจข้อมูลชุมชนแบบใหม่ ที่กำลังได้รับการกล่าวถึงมากในขณะนี้ คือ การประเมินสภาวะชนบทอย่างเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal : RRA)

คณะผู้ประสานงาน หวังว่า ท่านผู้อ่านคงจะได้รับประโยชน์ไม่มากนัก จากจดหมายข่าวฉบับนี้ อนึ่งคณะผู้ประสานงานใคร่ขออย่าเจตนาอีก ครึ่งหนึ่งว่า คอลัมน์เปิดโลกเศรษฐกิจชุมชน เปิดไว้เป็นเวทีสำหรับทุกท่าน เพื่อเสนอบทความ ข้อเสนอเกี่ยวกับงานเศรษฐกิจชุมชน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านผู้มีขุมพลังเหล่านี้อยู่ กรุณาส่งผ่านมาทางจดหมายข่าวนี้ เพื่อเผยแพร่แก่ผู้สนใจในวงการต่อไป

จากใจคณะผู้ประสานงาน

กิจกรรมของคณะผู้ประสานงาน

1. การจัดประชุมสัมมนาเรื่อง “แนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาศูนย์ค้าส่งสินค้าสำหรับชุมชน” เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2540 ที่ห้องประชุมของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานศูนย์ค้าส่ง ทั้งจากภาครัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน เข้าร่วมการประชุมจำนวน 44 คน

ช่วงแรก เป็นการนำเสนอประสบการณ์ของหน่วยงานรัฐและเอกชนที่ดำเนินการในด้านนี้ คุณชวน นิมิตติกุล จากบริษัทซีพี-เซเว่น อีเลว่น เห็นว่า ปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจจัดตั้งศูนย์ค้าส่งสินค้าคือ จำนวนร้านค้าปลีก ขนาดของร้านค้าปลีก เพื่อกำหนดขนาดของศูนย์ค้าส่ง จากนั้นต้องพิจารณาการกระจายตัวของร้านค้าปลีก ร่วมกับปัจจัยเรื่องปริมาณและปริมาตรของสินค้า เพื่อกำหนดวิธีการขนส่งสินค้าให้กับร้านค้าย่อย

หากมีโครงการจะจัดตั้งศูนย์ค้าส่งสินค้า ต้องพิจารณาทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม ด้านเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการจัดซื้อ จัดหาสินค้า จะมีหน่วยงานใดเป็นผู้สนับสนุนหรือค้ำประกันวงเงินเครดิตสินค้า จากนั้นจึงกำหนดการบริหารงานของศูนย์ค้าส่งสินค้า ทั้งการขนส่งสินค้า การควบคุมสินค้าคงคลัง และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินการ การดำเนินการศูนย์ค้าส่งควรจะทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยเริ่มดำเนินการเมื่อมีความพร้อมทางด้านจำนวนร้านค้าและปริมาณของสินค้า ระยะแรก ไม่ควรลงทุนจำนวนมากเพื่อหวังกำไรจากการดำเนินการ

คุณโสภณ กลิ่นกล้า จากกรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้เล่าถึงประสบการณ์ในการส่งเสริมสหกรณ์ร้านค้ากลางหมู่บ้านสกนนคร ซึ่งมีลักษณะเป็นศูนย์ค้าส่งสินค้า ซึ่งเริ่มต้นจาก โครงการทำนบกันเงิน ซึ่งเป็นโครงการพระราชดำริ ภายใต้โครงการนี้มีการส่งเสริมให้ชาวบ้านจัดตั้งร้านค้าของหมู่บ้านเพื่อบริการสินค้าอุปโภคบริโภคให้กับชุมชน โครงการนี้สามารถแบ่งได้เป็น 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 จัดตั้งร้านค้ากลางหมู่บ้าน ในขั้นที่ 2 จัดตั้งสหกรณ์ร้านค้ากลางระดับอำเภอและจังหวัด เพื่อบริการสินค้าแก่ร้านค้ากลางหมู่บ้าน ขั้นที่ 3 ชาวบ้านนำผลผลิตมาจำหน่ายที่ร้านค้ากลางหมู่บ้าน สหกรณ์ร้านค้ากลางระดับอำเภอและจังหวัด จากนั้นขั้นที่ 4 สหกรณ์ร้านค้ากลางระดับจังหวัด จัดตั้งตลาดกลางการเกษตร และ

ร้านค้ากลางหมู่บ้านทำหน้าที่ เป็นตัวกลางรับซื้อผลผลิตจากชาวบ้าน นำไปขายที่ตลาดกลาง ในขั้นสุดท้าย สหกรณ์ร้านค้ากลางจังหวัด พิจิตรมาลงทุนสร้างโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อผลิตสินค้าที่ชาวบ้านมีความต้องการ โดยให้ร้านค้ากลางหมู่บ้านร่วมถือหุ้น หรือดำเนินการร่วมทุนกับบริษัท เพื่อผลผลิตทางด้านการเกษตรหรือหัตถกรรม

สหกรณ์ร้านค้ากลางหมู่บ้านสกลนคร มีสมาชิกเป็นร้านค้าหมู่บ้านรวม 579 ร้าน ซึ่งจะส่งตัวแทนจากทุกหมู่บ้านมาเลือกคณะกรรมการของสหกรณ์ร้านค้ากลาง โดยกำหนดจำนวนกรรมการไว้ 7-15 คน ในการดำเนินการ จะจัดจ้างผู้จัดการและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ รวมถึงผู้ตรวจสอบกิจการ วิธีการจำหน่ายสินค้าให้กับร้านค้ากลางหมู่บ้าน ใช้วิธีจ่ายเงินสด หรือให้เครดิตระยะเวลา 30 วัน ปัจจุบันสหกรณ์ร้านค้ากลางหยุดดำเนินการ เนื่องจากประสบกับปัญหาต่างๆ ที่สำคัญคือ การให้เครดิตไม่ได้ปฏิบัติตามหลักการ ทำให้หนี้ค้างชำระเพิ่มขึ้น จนประสบปัญหาขาดเงินทุนหมุนเวียน ประกอบกับการทุ่มเททรัพยากรต่างๆ ของภาครัฐในการสนับสนุนร้านค้ากลางไม่ต่อเนื่อง เช่น การฝึกอบรมต่างๆ จะมีในช่วงประมาณ 3 ปีแรกเท่านั้น ปัญหาของการที่สหกรณ์ไม่สามารถผลิตหรือแปรรูปสินค้าของตนเองได้ ต้องซื้อสินค้าทุกประเภท ทำให้ธุรกิจเผชิญกับความเสี่ยงสูงมาก นอกจากนั้นความสามารถทางธุรกิจของผู้บริหารสหกรณ์มีจำกัด โดยเฉพาะในเรื่องการเจรจาต่อรองทางการค้า ทำให้เสียประโยชน์ และไม่สามารถแข่งขันกับธุรกิจเอกชนได้ และจากประสบการณ์พบว่า ผู้บริหารสหกรณ์ มีความสามารถควบคุมขนาดธุรกิจที่มีเงินทุนหมุนเวียนได้ไม่เกิน 20 ล้านบาท

คุณปราโมทย์ เตชะธวัช จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เล่าถึง ประสบการณ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ค้าส่งว่า เนื่องจากเกษตรกรลูกค้าของ ธกส. ที่ได้รับสินเชื่อ มีความต้องการให้ ธกส. จัดหาปัจจัยการผลิตด้วย ทาง ธกส. ร่วมกับกรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ดำเนินการส่งเสริมให้เกษตรกรลูกค้า รวมตัวกันจัดตั้ง "สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธกส." (สทค.) ขึ้นเมื่อปี 2532 เพื่อดำเนินการจัดหาปัจจัยการผลิต และรับผลผลิตจากเกษตรกรมาจำหน่าย โดยจะจัดตั้ง สกต. จังหวัดละ 1 แห่ง ปัจจุบันมี สกต. ทั่วประเทศ 74 แห่ง สำหรับการดำเนินงานของ สกต. จะจัดตั้งหน่วยบริการระดับอำเภอ กับ ระดับตำบลหรือหมู่บ้าน (ร้านค้าย่อย) ขึ้น โดยให้ชาวบ้านเป็นเจ้าของ เพื่อกระจายสินค้าสู่เกษตรกร และรับมอบผลผลิตจากเกษตรกร วิธีการจำหน่ายสินค้าของ สกต. ให้ร้านค้าย่อย จะมีทั้งรูป เงินสด และ เครดิต 30 วัน ปัจจุบันมีร้านค้าย่อยทั้งหมด 3,638 ร้าน (นับรวมร้านค้าจำหน่ายน้ำมันขนาดเล็ก) ซึ่งคาดว่าจะที่ดำเนินการอย่างจริงจัง มีประมาณร้อยละ 50

ต่อมา เมื่อ สกต. ดำเนินการได้ประมาณ 2 ปี จึงได้ดำเนินการจัดตั้ง

บริษัทจัดหาและกระจายสินค้า คือ บริษัทไทยธุรกิจเกษตร (TABCO) โดย สกต. ทั่วประเทศถือหุ้นร้อยละ 90 และ ธกส. ถือหุ้นร้อยละ 10 TABCO จะจัดหาสินค้าให้ สกต. บางส่วน แต่สินค้าอุปโภคบริโภค สกต. จะทำการจัดหาเองจากร้านค้าส่งในท้องถิ่น ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของ TABCO และ สกต. คือ ในด้านการจัดการและการตลาด เนื่องจากมีผู้ชำนาญการน้อย จึงต้องตั้งงบประมาณเพื่อให้การอบรมพนักงาน รวมทั้งการดูงานศูนย์ค้าส่งสินค้าในต่างประเทศ

ช่วงที่สอง คุณเชาวลิต รณรงค์ จากกรมการค้าภายใน ได้นำเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ค้าส่งสินค้าสำหรับชุมชน โดยสรุปคือ สืบเนื่องจากการที่กรมฯ ได้ส่งเสริมการจัดตั้งร้านค้าชุมชนตั้งแต่ปี 2530 จนถึงปัจจุบัน มีร้านค้าชุมชนประมาณ 500 ร้านกระจายอยู่ทั่วประเทศ กรมฯ เห็นว่า ร้านค้าชุมชน นอกจากจะบริการสินค้าอุปโภคบริโภคแล้ว ควรจะมีการนำผลผลิตการเกษตรหรือหัตถกรรมของตนเองมาจำหน่ายด้วย ซึ่งจะต้องมีการเสริมและเชื่อมโยงร้านค้าชุมชน ให้สามารถทำหน้าที่ทั้ง 2 ด้านได้ จึงเกิดแนวคิดการเชื่อมโยงด้านการตลาด โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1)ร้านค้าชุมชน 2)ตลาดกลางสินค้าเกษตร 3)ศูนย์กระจายสินค้า และ 4)ศูนย์ประสานงาน ซึ่งหน้าที่ของศูนย์กระจายสินค้า คือ จัดหาและกระจายสินค้าอุปโภคบริโภค รวมทั้งรับซื้อและกระจายผลผลิตการเกษตรและหัตถกรรม ซึ่งอาจจะดำเนินการโดยธุรกิจเอกชนหรือภาครัฐก็ได้

สำหรับรูปแบบของการเชื่อมโยงคือ ร้านค้าชุมชนจะรวมกันสั่งซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคและรวบรวมผลผลิตของชาวบ้าน รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างร้านค้าชุมชน ซึ่งตลาดกลางเอง ก็มีการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน และมีการเชื่อมโยงระหว่างร้านค้าชุมชนกับตลาดกลาง ศูนย์กระจายสินค้า จะรับคำสั่งซื้อจากร้านค้าชุมชนและจัดส่งสินค้าโดยคลังสินค้าภาค และร้านค้าชุมชนรวบรวมผลผลิตการเกษตรหรือหัตถกรรม ส่งไปจำหน่ายที่ตลาดกลาง หรือ ศูนย์กระจายสินค้า

ช่วงสุดท้าย เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาศูนย์ค้าส่งสินค้าสำหรับชุมชน ซึ่งมีความคิดเห็นที่น่าสนใจคือ ในประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของร้านค้าชุมชน ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการดำเนินงานคือ ความใกล้ชิดใกล้ชิดเมืองและการคมนาคม หากชุมชนที่อยู่ใกล้ตัวเมืองและการคมนาคมสะดวก ร้านค้าชุมชนอาจจะไม่เหมาะสม เนื่องจากชาวบ้านสามารถเดินทางมาซื้อสินค้าจากร้านค้าขนาดใหญ่ ซึ่งมีต้นทุนที่ต่ำกว่าได้ และจากประสบการณ์ของสภาพัฒนาฯ ซึ่งเคยดำเนินการส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์ค้าส่งสินค้าสำหรับชุมชน โดยการประสานงานกับเอกชนที่มีศักยภาพ แต่ทางเอกชนก็มีเงื่อนไขคือ ต้องมีการพัฒนาความสามารถด้านธุรกิจของชาวบ้าน และด้านการเงิน รัฐจะต้องค้ำประกันวงเงินเครดิตในการรับสินค้าด้วย สำหรับ

การพัฒนาศูนย์ค้าส่งและร้านค้าชุมชน ที่ประชุมมีความเห็นว่า ความสำเร็จของร้านค้าชุมชน ไม่ควรพิจารณาจากยอดขายเท่านั้น แต่ควรพิจารณาถึงผลกระทบต่อชุมชนด้วย เช่น การพิจารณาคุณภาพของสินค้าที่จำหน่าย ส่วนหน่วยงานที่สนับสนุน ที่ประชุมต่างเห็นร่วมกันว่า หลายหน่วยงานมีการดำเนินงานเกี่ยวข้องกัน คล้ายกัน หรือทำเรื่องเดียวกัน ควรมีการประสานงานทุกๆ ฝ่าย และให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม และบทบาทของภาครัฐ ควรปรับเปลี่ยนจากการสั่งการและร่วมดำเนินการ เป็นบทบาทของการส่งเสริม แนะนำ และสนับสนุน

สำหรับการดำเนินการต่อไป มีผู้เสนอให้ทำกรณีศึกษา การดำเนินการศูนย์ค้าส่งสินค้าสำหรับชุมชน โดยประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีความพร้อม เพื่อให้ได้รูปแบบของการประสานงาน และดำเนินการเป็นโครงการนำร่อง ประมาณ 1-2 กรณี ซึ่งคณะผู้ประสานงาน ได้สนับสนุนให้เกิดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมต่อไป

2. การจัดประชุมเรื่อง “แนวทางการพัฒนางานวิจัยธุรกิจชุมชนในภาคเหนือ” การประชุมจัดขึ้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคมที่ผ่านมา ที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่ โดยมีองค์กรร่วมจัดคือ ม.พายัพ จ.เชียงใหม่ ม.เกษตรศาสตร์ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มีวัตถุประสงค์เพื่อ เสนอรายงานเชิงทบทวนสถานการณ์ธุรกิจชุมชนในภาคเหนือ 4 ฉบับ ได้แก่ ธุรกิจชุมชนด้านสะสมทุน , การผลิตเกษตร , การผลิตหัตถกรรม และร้านค้าชุมชน (คณะผู้ประสานงาน ได้จัดให้มีการนำเสนอเบื้องต้น (Pre-Presentation) ของรายงานทั้ง 4 ฉบับ เมื่อวันที่ 28 กันยายนที่ผ่านมา) และระดมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนากรอบโจทย์การวิจัย โดยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย การประชุมแบ่งเป็น 5 ส่วนคือ

1. การปรากฏพิเศษเรื่อง “เศรษฐกิจชุมชน : เป้าหมายในการพัฒนาชนบทไทย” โดย ศ.เสน่ห์ จามริก ผู้อำนวยการสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา-อีสาน อ.เสน่ห์ ได้กล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ 3 ประเด็น คือ ประเด็นแรกความสำคัญและเหตุผลที่จะต้องมีการพิจารณาเรื่องธุรกิจชุมชน หลักแนวคิดการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นหลัก เพื่อหวังการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ภาคการเกษตรและชนบทถูกใช้เป็นตัวรองรับและเสริมการพัฒนา ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต่างๆ กับชนบท ชุมชนชนบทล่มสลาย วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนี้ สะท้อนให้เห็นความผิดพลาดของแนวคิดการพัฒนาที่เน้นอุตสาหกรรมเป็นหลัก ทั้งนี้เพราะผิดกับสภาพความเป็นจริงและพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศ

ประเด็นที่สอง ธุรกิจชุมชนที่จะทำให้ชาวบ้านและชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง จะต้องเป็นธุรกิจของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน การพัฒนาหรือส่งเสริมธุรกิจชุมชน ควรพิจารณาในเชิงกระบวนการทางสังคม โดยทฤษฎีศาสตร์การพัฒนาที่กระตุ้นกระบวนการทางสังคมของชุมชนนั้นๆ ไม่ควรเป็นการนำรูปแบบหรือวิธีการจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จมาปฏิบัติ โดยไม่มีการปรับใช้

ประเด็นสุดท้าย เศรษฐกิจชุมชนเป็นพื้นฐานที่สำคัญของเศรษฐกิจของประเทศ และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเศรษฐกิจของชาติในเวทีการแข่งขันในเศรษฐกิจโลก เนื่องจากเศรษฐกิจชุมชน ทำหน้าที่ที่สำคัญ คือ 1) เป็นตลาดภายในประเทศ สำหรับสินค้าและบริการต่างๆ 2) เป็นแหล่งเงินออมของประเทศ 3) เป็นแหล่งงานที่สอดคล้องกับความเป็นจริง เนื่องจาก สามารถปรับตัวรองรับคนรุ่นใหม่ได้ตามสภาพการเติบโตของเศรษฐกิจ

2. การบรรยายพิเศษเรื่อง “สถานการณ์เศรษฐกิจภาคเหนือ” โดย คุณชุมพล ดอนสกุล รองผู้ว่าราชการ ราชอาณาจักรประเทศไทย สาขภาคเหนือ คุณชุมพล ได้ให้ข้อมูลโครงสร้างเศรษฐกิจของภาคเหนือ ทั้งลักษณะทั่วไป ซึ่งสามารถจำแนกเป็นภาคเหนือตอนบนและตอนล่าง ข้อมูลทางด้านแรงงานและกำลังแรงงาน , การค้าระหว่างภาคเหนือกับต่างประเทศ และข้อมูลภาคการเงินของภาคเหนือ (สมาชิกท่านใดที่สนใจข้อมูลเหล่านี้ สามารถติดต่อได้ที่คณะผู้ประสานงานฯ) ต่อจากนั้นคุณชุมพล ได้แสดงทรรศนะว่า ในอดีตสภาพสังคมเป็นแบบสังคมเกษตร ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมอุตสาหกรรม สภาพสังคมเต็มไปด้วยการแข่งขันและการหาผลประโยชน์ส่วนตน จนปัจจุบัน สังคมเข้าสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีการเชื่อมโยงกันทั่วโลก ทำให้การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว การไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาของเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันนี้ ผลที่ตามมาคือ การตกเป็น “อาณานิคมทางเศรษฐกิจ” ของประเทศที่พัฒนาแล้วเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ผ่านองค์กรระดับโลกคือ ธนาคารโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ(IMF) และองค์การการค้าโลก (WTO)

จากสภาพสังคมและเศรษฐกิจดังกล่าว จึงควรมีการกำหนดแนวทางและดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ให้เกิดการผสมผสานระหว่างสังคมภาคเกษตร สังคมภาคอุตสาหกรรม และ สังคมข้อมูลข่าวสาร อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

3. การบรรยายพิเศษเรื่อง “แนวทางการสนับสนุนการวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน” โดย ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช ผู้อำนวยการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ศ.นพ.วิจารณ์ กล่าวถึงความเป็นมา เป้าหมาย และ

การสนับสนุนการวิจัยของ สกว. ซึ่งได้แบ่งทุนสนับสนุนการวิจัยออกเป็น 2 ประเภท คือ ทุนวิจัยเชิงวิชาการ และ ทุนวิจัยและพัฒนา หน้าที่ของ สกว. จะให้การสนับสนุนกิจกรรมที่ดำเนินการเน้นด้านงานวิจัยเป็น หลัก หรือ กิจกรรมที่ให้ความสำคัญทั้งงานวิจัยและงานพัฒนา แต่ กิจกรรมด้านงานพัฒนาเพียงด้านเดียว ทาง สกว. ไม่สามารถให้การสนับสนุนได้ สำหรับความหมายของ "ชุมชน" สกว. เห็นว่า ชุมชน ไม่ได้พิจารณาจากพื้นที่ แต่ชุมชนคือ กลุ่มคนที่รวมตัวกันทำกิจกรรม หรือสร้างกระบวนการ เพื่อสร้างการเรียนรู้ มีจิตวิญญาณร่วมกันและได้ รับผลจากกิจกรรมหรือกระบวนการนั้นร่วมกัน ส่วนผลกระทบ หรือ ผลลัพธ์จากงานวิจัยด้านชุมชน ทาง สกว. คาดหวังผล 3 ประการ คือ ประการแรก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม โครงสร้าง ระบบ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงของนโยบายระดับชาติ ประการที่สอง สร้าง ทักษะหรือเทคนิคที่ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ และประการสุดท้าย ผลลัพธ์หรือผลกระทบที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

จากนั้น ศ.นพ.วิจารณ์ ได้กล่าวแนะนำฝ่ายสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับ ชุมชน หรือ ฝ่าย 4 และอธิบายถึงการจัดการชุดโครงการวิจัยของ สกว. ซึ่งใช้วิธีการจัดการโดยมีผู้ประสานงานชุดโครงการ (Coordinator) ทำงาน อยู่ภายนอก สกว. โดยการรับงานเป็นงานเฉพาะกิจ ทำให้ สกว. เป็น องค์การขนาดเล็ก มีการบริหารงานที่คล่องตัว เนื่องจาก สกว. เห็นว่า วิธีนี้จะเป็นการพัฒนาขีดความสามารถของนักวิชาการภายในประเทศ ที่เกี่ยวกับการจัดการงานวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศมากกว่า

4. การบรรยายพิเศษเรื่อง "แผนฯ 8 กับการพัฒนาธุรกิจชุมชนใน ภาคเหนือ" โดย คุณธีรชัย ชาติอริยกุล ศูนย์พัฒนาภาคเหนือ สภาพัฒนา แนวคิดหลักของแผนฯ 8 เน้นคนเป็นศูนย์กลางของการ พัฒนา และเน้นกระบวนการพัฒนาที่เป็นองค์รวมคือ ทุกฝ่ายเชื่อมโยงและ เกื้อกูลกัน การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จะใช้ธุรกิจชุมชนเป็นตัวนำ เพื่อพัฒนาศักยภาพของคน และความเข้มแข็งของชุมชน เนื่องจาก จุดอ่อนของภาคชนบทในการประกอบธุรกิจคือ มีแรงงาน แต่ขาดทักษะ ความรู้ และความชำนาญ ในขณะที่การประกอบธุรกิจต้องอาศัยปัจจัย อย่างน้อย 7 ประการได้แก่ วัตถุดิบ ทุน แรงงาน การจัดการ การตลาด เทคโนโลยี และข้อมูล จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนา โดยเฉพาะใน ส่วนที่เป็นจุดด้อยเช่น ทักษะการบริหารจัดการ และการตลาด โดยให้ ภาครัฐสนับสนุนธุรกิจชุมชนโดยตรง หรือสนับสนุนผ่านภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน และการสนับสนุนธุรกิจชุมชนเฉพาะเรื่องคือ การพัฒนาเกษตรยั่งยืน และ การพัฒนาอุตสาหกรรมในครัวเรือน อุตสาหกรรมชนบท และอุตสาหกรรมชุมชน

การแปลงแผนฯ 8 สู่การปฏิบัติ ได้มีการดำเนินโครงการของภาครัฐ และโครงการภายใต้ความร่วมมือกับภาคเอกชน ตัวอย่างเช่น โครงการ

สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท โครงการส่งเสริมการพัฒนา อุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมไทย และโครงการหมู่บ้าน อุตสาหกรรม ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และโครงการสร้างเศรษฐกิจ ชุมชนในชนบท ร่วมกับบริษัท บางจากฯ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาธุรกิจชุมชนภาคเหนือ มีดังนี้ จุดแข็งที่เป็น ศักยภาพของภาคเหนือคือ ภาคเหนือมีศักยภาพในการรวมกลุ่มสูง เป็น แหล่งวัตถุดิบที่หลากหลาย และมีช่างฝีมือแรงงานที่มีคุณภาพเช่น ในด้าน หัตถกรรม ส่วนจุดอ่อนในการพัฒนาคือ การดำเนินธุรกิจของชุมชน พึ่งพาตนเองต่ำ ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากรัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชน และขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของสมาชิก รวมทั้งขาดความรู้ด้าน การจัดการธุรกิจ และ ขาดการวางแผนที่ดี

5. การประชุมกลุ่มย่อย หลังจากการทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับ แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจชุมชน ธุรกิจชุมชน สถานการณ์เศรษฐกิจภาคเหนือ และนโยบายระดับประเทศในการพัฒนาธุรกิจชุมชน ได้มีการแบ่งกลุ่ม ย่อย 4 กลุ่มตามลักษณะธุรกิจ ได้แก่ ธุรกิจชุมชนด้านสะสมทุน , การ ผลิตเกษตร , การผลิตหัตถกรรม และร้านค้าชุมชน เพื่อนำเสนอ บทความเชิงทบทวนสถานการณ์ และระดมความคิดเห็นต่อปัญหา รวมทั้งร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชนในภาคเหนือ โดย สามารถสรุปได้ดังนี้

ธุรกิจชุมชนด้านการสะสมทุน กลุ่มสะสมทุนต่างๆ มักจะมีการ พัฒนาที่คล้ายกัน คือ เริ่มต้นจากการก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์แบบพื้นฐาน และ พัฒนาเป็นธนาคารของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งสามารถวิเคราะห์ รูปแบบการพัฒนาได้เป็น 1) การก่อตั้งกลุ่มในระยะเริ่มต้น มักจะเกิดขึ้น จากบุคคลที่ได้แนวความคิดจากภายนอกมาเริ่มในชุมชน หรือเกิดขึ้น โดยการส่งเสริมของหน่วยงานรัฐซึ่งมักจะไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจาก ขาดความต่อเนื่อง โดยมีการกำหนดระยะเวลาโครงการ เมื่อสิ้นสุด โครงการ กลุ่มมักจะต้องล้มเลิกโดยปริยาย สิ่งสำคัญที่จะทำให้กลุ่ม พัฒนาได้คือ ความทุ่มเทของผู้นำกลุ่ม และความสามัคคีของสมาชิก 2) การพัฒนาไปสู่รูปแบบสหกรณ์เครดิตยูเนียน ปัจจัยสำคัญเบื้องต้น คือ การสร้างผู้นำรุ่นใหม่ เข้ามาบริหารงาน โดยสหกรณ์เอง ต้องพัฒนา ระบบการบริหารงานด้วย 3)การพัฒนาเป็นระบบธนาคารชุมชน ต้องมี การปรับตัวทั้งการบริหารงาน โดยเฉพาะด้านการบริหารการเงิน การขยาย กิจกรรม และขยายฐานสมาชิกไปสู่ชุมชนใกล้เคียง รวมถึงการนำ เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้

ธุรกิจชุมชนด้านการผลิตเกษตร เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ยกระดับหรือต่อยอด จากการผลิตวัตถุดิบเพียง อย่างเดียว มาเป็นการผลิต การแปรรูป และตลาด ในระดับของกลุ่ม สามารถแบ่งพัฒนาการได้เป็น 3 ช่วงคือ ช่วงก่อตั้งกลุ่ม ช่วงการแปรรูป

ละคิดค้นสูตร และช่วงการพบสูตรชัดเจน ตลาดมีความมั่นคง สำหรับ
วงแรกปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการรวมกลุ่มมีหลายปัจจัย ที่สำคัญคือ ปัญหา
การผลิต ราคาผลผลิต และเงินทุน การได้รับข้อมูลข่าวสารจาก
ภายนอกชุมชน และมีผู้นำที่ดี ในช่วงที่สอง เป็นช่วงที่สำคัญที่สุด
เพราะต้องใช้ระยะเวลาและการลงทุนมาก ในช่วงที่สาม เป็นช่วงของ
ความสำเร็จ กลุ่มมีความมั่นคง ทั้งด้านการผลิต การแปรรูป และตลาด

สำหรับระดับของเครือข่ายองค์กร ศึกษาเครือข่ายที่สนับสนุนโดยรัฐ
กับสนับสนุนโดยองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งทั้ง 2 เครือข่าย การรวมตัวใน
ปัจจุบัน ยังไม่เข้มแข็งมากนัก แต่ส่วนที่แตกต่างกันคือ กิจกรรมของ
เครือข่าย โดยเครือข่ายภายใต้การส่งเสริมของกรมส่งเสริมการเกษตร
จะเน้นกิจกรรมในด้านเงินทุนและการตลาด แต่เครือข่ายขององค์กร
พัฒนาเอกชนคือ เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคเหนือ จะไม่เน้น
เป้าหมายด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ครอบคลุมถึงการเชื่อมโยง
ระหว่างชนบทกับเมือง และการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางด้านการเกษตร
และสิ่งแวดล้อม

ธุรกิจชุมชนด้านการผลิตหัตถกรรม มีปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อ
ความสำเร็จและความล้มเหลวคือ โครงสร้างการผลิต วัตถุดิบ เทคนิค
การผลิต แรงงาน การตลาด รูปแบบผลิตภัณฑ์ เงินทุน และการ
บริหารจัดการ โดยแนวทางในการปรับตัวคือ การปรับปรุงรูปแบบ
ผลิตภัณฑ์ใหม่ การแก้ปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบโดยการประยุกต์ใช้
วัตถุดิบที่มีคุณภาพใกล้เคียงกับวัตถุดิบเดิม การยกระดับการผลิตให้มี
คุณภาพ การพัฒนาการบริหารจัดการ และการสร้างเครือข่ายการตลาดทั้ง
ในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

ธุรกิจชุมชนด้านร้านค้าชุมชน เงื่อนไขแห่งความสำเร็จคือ มีปริมาณ
ธุรกิจเพียงพอที่จะสามารถลดต้นทุนได้ และการจัดการที่มีประสิทธิภาพ
หากพิจารณาร้านค้าชุมชนขนาดเล็กเช่น ศูนย์สาธิตการตลาด มักจะ
ดำเนินการได้ดีเฉพาะสินค้าวัสดุการเกษตร มากกว่าสินค้าอุปโภคบริโภค
ซึ่งมีการแข่งขันจากเอกชนอย่างรุนแรง เมื่อพัฒนาขึ้นเป็นระดับสหกรณ์
ร้านค้า จะมีระบบการทำงานที่ชัดเจนมากขึ้น แต่ประสบกับปัญหาสภาพ
การแข่งขันที่รุนแรง หากระบบการบริหารจัดการไม่มีประสิทธิภาพ จะไม่
สามารถแข่งขันในตลาดได้ ซึ่งอาจจะเลือกดำเนินการเฉพาะสินค้าประเภท
วัสดุด้านการเกษตรซึ่งยังมีศักยภาพในอนาคต แนวทางการแก้ปัญหาที่
เป็นไปได้คือ การสร้างเครือข่ายร้านค้าชุมชนระดับหมู่บ้าน อำเภอ และ
จังหวัด ซึ่งจะช่วยให้พลังการซื้อเพิ่มขึ้น แต่ระบบการบริหารจัดการที่มี
ประสิทธิภาพ ยังเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อความอยู่รอดและการพัฒนาต่อไป
ในอนาคต

จากการประชุม ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนใน
กระแสโลก จากสภาพสังคมเกษตรกรรม เปลี่ยนไปสู่สังคมอุตสาหกรรม

จนถึงยุคของสังคมข้อมูลข่าวสาร และการพัฒนาประเทศภายใต้กระแส
โลกาภิวัตน์ ได้เกิดกระบวนการครอบงำทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง
และวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิด "มิถาคติในกระแสการพัฒนา" เช่น การ
พัฒนาที่พึ่งพิงภายนอก ละเลยภาคเกษตร/ชนบท และผลประโยชน์ตกกับ
คนกลุ่มน้อย ฯลฯ การพัฒนา ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง
วัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายแห่งการ
พึ่งตนเองและการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ทางออกของการพัฒนาทางหนึ่งก็คือ
การพัฒนาธุรกิจชุมชนและเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง ซึ่งแนวนโยบาย
ของประเทศ ในแผนฯ 8 ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก โดยกำหนดให้
ธุรกิจชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของคน และเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งให้กับชุมชน

สำหรับการทำธุรกิจชุมชนด้านการสะสมทุน ดูเหมือนว่าเป็น
ยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาชนบท ดังนั้นสิ่งที่น่าสนใจคือ จะสร้างให้
ธุรกิจชุมชนประเภทนี้ เกิดขึ้นกว้างขวางได้อย่างไร ปัจจัยที่ทำให้สามารถ
เติบโตอย่างยั่งยืน คืออะไร การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ รูปแบบ
ของสวัสดิการชุมชนและทิศทางในอนาคต ควรเป็นอย่างไร ผลกระทบ
ต่อความเข้มแข็งของชุมชน เป็นอย่างไร และกฎ ระเบียบ นโยบายที่เป็น
อุปสรรคต่างๆ คืออะไร และจะทำให้เอื้อต่อการพัฒนาได้อย่างไร

ธุรกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการผลิต จะต้องพิจารณาให้เห็นถึงความ
สัมพันธ์เชื่อมโยงของปัจจัยพื้นฐาน (เช่น ฐานทรัพยากร แรงงาน และทุน)
ระบบการผลิต การแปรรูป ระบบการกระจาย การตลาด การบริโภค
และคุณภาพชีวิต ซึ่งเป้าหมายของการทำธุรกิจชุมชน ไม่ได้มุ่งหวังเพียง
กำไรเช่นธุรกิจทั่วไปเท่านั้น แต่จะต้องพิจารณาสวัสดิการและกระบวนการ
เรียนรู้ของชุมชนด้วย สำหรับธุรกิจชุมชนด้านร้านค้าชุมชน ปัจจุบัน
เกิดการเปลี่ยนแปลงของบริบท ทั้งการแข่งขันจากธุรกิจเอกชน และ
ค่านิยม กระแสการบริโภคใหม่ๆ ดังนั้นจึงเกิดคำถามว่า ร้านค้าชุมชน
จำเป็นต้องมีหรือไม่ ถ้าจำเป็น จะมีการดำเนินการอย่างไร จุดขาย
ของร้านค้าชุมชนคืออะไร และการส่งเสริมจะอย่างไร

※ ————— ※

แนะนำบุคคล / องค์กรที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง

สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง (พชม.) เป็นหน่วยงานพิเศษในสังกัดกระทรวงมหาดไทย เพื่อดำเนินโครงการพัฒนาคนจนในเมือง ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติโครงการนี้ในวงเงิน 1,250 ล้านบาท เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2535 และ พชม. ได้เริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2535 โดยการบริหารงาน จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดย คณะกรรมการโครงการพัฒนาคนจนในเมือง ซึ่งประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด การเคหะแห่งชาติ เป็นประธานโดยตำแหน่ง ส่วนกรรมการประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ 3 คน ผู้แทนชุมชนแออัด 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน (ด้านการเงิน , ด้านชุมชนแออัด และด้านสหกรณ์) และมีกรรมการผู้จัดการ พชม. เป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง

พชม. มีวัตถุประสงค์เพื่อ สนับสนุนชาวชุมชนแออัดและผู้มีรายได้น้อยในเขตเมือง ผ่านกระบวนการสินเชื่อ ให้มีความสามารถในการเพิ่มรายได้และมีความมั่นคงของรายได้ มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและมั่นคง รวมทั้งมีชีวิตความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมที่ดี โดยกำหนดขอบเขตงานได้แก่ การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์ และเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ , ส่งเสริมการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์ ทั้งในด้านการบริหารทั่วไป การบริหารการเงิน และความสามารถในการพัฒนา โดยใช้กลไกเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ , ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ รายได้ และธุรกิจชุมชน , การให้สินเชื่อเพื่อการพัฒนา เมื่อกลุ่มออมทรัพย์หรือสหกรณ์มีความจำเป็นและสามารถบริหารสินเชื่อได้ และการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถวางแผนงานพัฒนาชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

พชม. แบ่งการบริหารงานออกเป็น ส่วนบริหารสำนักงาน , ส่วนบัญชีและการเงิน , ส่วนปฏิบัติการ 1 (กรุงเทพฯ) , ส่วนปฏิบัติการ 2 (ปริมณฑล) , ส่วนปฏิบัติการ 3 (ภูมิภาคและการฝึกอบรม) , ส่วนปฏิบัติการสินเชื่อ , ส่วนพัฒนาธุรกิจชุมชน และ ส่วนงานวางแผนและงบประมาณ หากสมาชิกท่านใด มีความประสงค์จะได้รับข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาหรือรายละเอียดของเงื่อนไขการให้สินเชื่อ สามารถติดต่อขอข้อมูลได้โดยตรง

สถานที่ติดต่อ : สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง การเคหะแห่งชาติ

เลขที่ 2044/31-33 ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ แขวงบางกะปิ เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10320

โทร 3144860 , 7180911 โทรสาร 7180937

※ ※

เปิดโลกเศรษฐกิจชุมชน

การประเมินสภาวะชนบทอย่างเร่งด่วน

(Rapid Rural Appraisal : RRA)

วินัย พุทธิกุล

RRA คืออะไร

การประเมินสภาวะชนบทอย่างเร่งด่วน หรือ RRA คือวิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชนชนบทอย่างเป็นระบบ ภายในระยะเวลาอันจำกัด เพื่อสนองตอบความต้องการข้อมูลสำหรับการตัดสินใจเร่งด่วนเกี่ยวกับงานพัฒนาชนบท

ลักษณะสำคัญของ RRA โดยสรุปมีดังนี้

1. เป็นวิธีการศึกษาที่ประหยัดเงินและเวลา ข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องและทันต่อเหตุการณ์
2. มีการวางแผนล่วงหน้าอย่างดี การศึกษาทำอย่างเป็นระบบ และมีระเบียบ
3. เป็นการทำงานร่วมกันเป็นทีมของผู้วิจัยจากหลายสาขาวิชาการ
4. ผู้วิจัยมีความตั้งใจสูงและจะต้องทำการศึกษาเอง จะให้ผู้อื่นทำแทนไม่ได้ การสัมภาษณ์จะไม่ใช้แบบสอบถามที่คำถามถูกกำหนดไว้ตายตัว แต่จะเป็นการสนทนากับผู้ให้สัมภาษณ์ ตามเค้าโครงคำถามที่กำหนดไว้เพียงคร่าว ๆ (Semi-structured interview) ผู้วิจัยมีการเปรียบเทียบ วิเคราะห์คำถามคำตอบตลอดเวลา ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นอย่างมากขณะทำการศึกษา ประสบการณ์ของผู้วิจัย จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับ

หลักการของ RRA

RRA เป็นระเบียบวิธีการวิจัยที่ค่อนข้างใหม่ การพัฒนาของหลักการและวิธีการมีอยู่อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามจากประสบการณ์ที่ผ่านมาสามารถสรุปหลักการสำคัญของ RRA ได้ดังต่อไปนี้

1. Triangulation คือหลักการได้มาซึ่งข้อมูลจากหลายมุมมอง (โดยปกติแล้วอย่างน้อย 3 มุมมอง) ทั้งนี้เพราะเชื่อว่า ไม่มีวิธีการแสวงหาข้อมูลแบบใดดีที่สุด การใช้หลักการข้อนี้ นับเป็นกระบวนการเพิ่มความถูกต้องให้กับข้อมูล ตามปกติแล้วหลักการ Triangulation ประยุกต์ใช้อย่างน้อยใน 3 ขั้นตอนสำคัญของการสำรวจ คือ 1) การเลือกสมาชิกทีมสำรวจ (Team composition) 2) การเลือกหน่วยศึกษา (Units of observation) และ 3) การเลือกวิธีการศึกษาวิจัย (Research

methods)

ในขั้นตอนของการเลือกทีมสำรวจตามหลักการข้อนี้ หมายถึง การสร้างทีมสำรวจที่ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมาจากหลายสาขาวิชาการ ที่เรียกว่าสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลในเรื่องที่ ตั้งศึกษาจากมุมมองที่แตกต่างกัน สำหรับในขั้นตอนของการเลือก หน่วยศึกษานั้น หลักการ Triangulation ซึ่ง จะต้องมีการแบ่งกลุ่ม เป้าหมายออกเป็นหน่วยย่อยๆ โดยใช้หลักเกณฑ์ที่เหมาะสม แล้วจึงเก็บ รวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างที่เลือกจากกลุ่มย่อยเหล่านั้น อันจะทำให้ผู้ ศึกษามีความรู้และเข้าใจกลุ่มเป้าหมายในช่วงพิสัยที่กว้างขวางมากขึ้น ใน ประการสุดท้าย หลักการ Triangulation สำหรับเลือกวิธีการศึกษา หมายถึง การนำเอาวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีมาใช้ประกอบกัน อัน เป็นการเพิ่มขีดความสามารถของทีมสำรวจ ในการได้มาซึ่งข้อมูลที่ต่อง การ

2. *Exploratory and Highly Iterative Research* หมายถึง การใช้ข้อมูลที่รับมาจากขั้นตอนหนึ่ง เป็นฐานเพื่อการสืบค้นข้อเท็จจริง ในขั้นตอนต่อไปอย่างต่อเนื่อง สำหรับวิธีการวิจัยโดยทั่วไปเรามักจะตั้ง สมมติฐาน (Hypothesis) ไว้ก่อน จากนั้นจึงใช้ข้อมูลที่สำรวจมาได้ พิสูจน์ว่า สมมติฐานที่ตั้งไว้เป็นจริงหรือไม่เป็นจริง แต่ในวิธีการของ RRA ไม่ได้ตั้งสมมติฐานไว้ก่อนอย่างตายตัว การยกเลิก การปรับปรุง หรือการ ตั้งสมมติฐานใหม่ที่เหมาะสมกว่า สามารถกระทำได้เสมือนบนพื้นฐานของ ข้อมูลที่เพิ่งได้รับมา เครื่องมือที่นิยมใช้กันมากเมื่อศึกษาโดยวิธี RRA คือ การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) ซึ่งเปิด โอกาสให้ผู้สัมภาษณ์เปลี่ยนแปลงคำถามซึ่งร่างไว้ก่อนอย่างคร่าว ๆ อีก ทั้งสามารถปรับเปลี่ยนทิศทางของการสัมภาษณ์ได้ทันที เมื่อข้อมูลใหม่ที่ได้รับชี้แนะว่า การเปลี่ยนแปลงจะช่วยให้มีโอกาสได้ข้อมูลที่ตรงตามความ ต้องการมากขึ้น

3. *Rapid and Progressive Learning* คือ การเรียนรู้ที่ รวดเร็วและรวดเร็ว จากหลักการข้อก่อนที่เน้นการใช้ข้อมูลที่มีอยู่ตรงหน้า เพื่อเป็นฐานในการกำหนดว่าจะสืบค้นอะไรต่อไป ทำให้เห็นว่า RRA มี สภาพเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างหนึ่ง ที่กล่าวว่า RRA เป็นกระบวนการ เรียนรู้ที่รวดเร็วนั้น หมายความว่า ผลลัพธ์หรือข้อมูลที่รับจาก RRA ไม่ใช่เป็นคำตอบที่เป็นที่สุดของปัญหาที่กำลังสนใจศึกษา ทั้งนี้เพราะใน ขณะเดียวกัน RRA มักค้นพบหรือตั้งคำถามใหม่ที่ชักนำให้ผู้วิจัยต้องหา คำตอบต่อไป ในทิศทางที่นำไปสู่ความรู้และความเข้าใจต่อปัญหาและคำ ตอบของปัญหาอย่างแท้จริง สำหรับในแง่มุมมองที่ว่า RRA เป็นกระบวนการ เรียนรู้ที่รวดเร็วนั้น เพราะเห็นว่าการที่นักวิจัยจะต้องตั้งคำถามที่จะ ถามต่อไปให้สอดคล้องกับคำตอบที่เพิ่งได้รับในขณะทำการสัมภาษณ์นั้น สามารถชักนำให้มีการเปลี่ยนแปลงความคิด หรือสมมติฐานต่าง ๆ ที่นัก

วิจัยมีอยู่เดิมไปด้วย สภาพเช่นนี้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่าง รวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาแบบวิจัยสำรวจ (Survey research) โดยทั่วไป ที่ผู้วิจัยจะต้องทำการสัมภาษณ์ชาวบ้าน ตามคำถามที่ตั้งไว้อย่างแน่นอนตายตัว อันเป็นการผูกความคิดของผู้วิจัย ให้ติดอยู่กับสมมติฐานและแนวคิดเฉพาะแบบใดแบบหนึ่ง จึงไม่เกื้อหนุน ต่อการเรียนรู้ของผู้วิจัยในสนามเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่มีโอกาสสามารถจะเรียน รู้เพิ่มเติมได้อย่างมาก

4. *Substantial Use of Indigenous Knowledge* คือการใช้ ประโยชน์จากความรู้ของชุมชนหรือภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างกว้างขวาง หลักการข้อนี้ สืบเนื่องมาจากความเชื่อที่ว่า ชาวบ้านคือผู้ที่รู้จักชุมชน มากที่สุด ชาวบ้านรู้ว่าชุมชนของตนเองมีปัญหาอะไร มีทรัพยากรอะไร บ้าง มีจุดเด่น จุดด้อยอย่างไร ฉะนั้น RRA จึงเน้นให้นักวิจัยค้นคว้า หาข้อมูลจากชาวบ้านซึ่งเป็นผู้รู้ของชุมชนที่แท้จริง อีกทั้งมีความเข้าใจว่า การวิจัยเป็นการเรียนรู้จากชาวบ้านไปพร้อม ๆ กับการใช้ความรู้ที่ตนเองมี อยู่ การเรียนรู้ เข้าใจ และนำภูมิปัญญาชุมชนมาใช้ มีเป้าหมายสูงสุด เพื่อก่อให้เกิดงานพัฒนาชุมชนที่ประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืน คือ เป็นงานพัฒนาชุมชนของชุมชนเอง (Development of community) มิใช่เป็นเพียงงานพัฒนาชุมชนที่เกิดขึ้นในชุมชน (Development in community) เท่านั้น

5. *Interdisciplinary Approach and Teamwork* คือการทํางานเป็นทีม โดยบุคลากรจากหลายสาขาวิชา เป็นหลักการที่สำคัญและได้ รับการปฏิบัติอย่างจริงจังจนกลายเป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งของ RRA หลักการข้อนี้ เน้นให้เห็นข้อเท็จจริงที่ว่า ชุมชนชนบทนั้นมีความสลับซับซ้อนมาก จึงเป็นการยากที่บุคลากรจากสาขาวิชาการใดเพียงสาขาเดียว จะสามารถศึกษาให้เข้าใจถึงสภาวะด้านต่าง ๆ ของชุมชนได้ทั้งหมด ฉะนั้นจึงควรที่การศึกษาชุมชนชนบท จะต้องกระทำกันเป็นทีม โดยผู้วิจัย ที่มีความรู้และประสบการณ์แตกต่างกัน เพราะจะทำให้สามารถเข้าใจ สถานการณ์ชุมชนได้มากด้านหรือจากหลายมุมมอง อันนำไปสู่การให้ คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงชุมชนที่ถูกต้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ในส่วนของ การทำงานร่วมกันเป็นทีมของผู้วิจัยนั้น หลักการข้อนี้ได้เน้นให้เห็นถึง ความจำเป็นที่นักวิจัยต้องมีการประชุม พูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลและความ คิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ ตลอดช่วงเวลาการสำรวจ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการ เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งไปกว่านั้น ยังอาจนำไปสู่การได้รับความรู้ใหม่ ซึ่งไม่สามารถทราบได้ หากการทำงานของนักวิจัยเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ

6. *Flexibility and Use of Concious Judgement* คือการ ทำงานที่มีความยืดหยุ่นและใช้จิตสำนึกที่ดีในการตัดสินใจ ในเรื่องความ ยืดหยุ่นนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อ สนับสนุนให้นักวิจัย มีความคิดริเริ่ม

รับรอง และสามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงการทำงานได้ เมื่อเห็นว่า จะสามารถให้ผลงานที่ดีกว่า ตัวอย่างเช่น เมื่อมีความจำเป็นที่นักวิจัย ต้องสามารถปรับแผนเรื่องเวลา การเดินทาง และการสัมภาษณ์ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงสมมติฐานของการศึกษาได้อย่างเหมาะสม ยิ่งไปกว่านั้น หลักความยืดหยุ่นในการวิจัยแบบ RRA ยังหมายถึง การเปิดโอกาสให้มีการเลือกใช้ ปรับปรุง สร้างขึ้นใหม่ หรือการผสมผสานเทคนิค และเครื่องมือการวิจัยแบบต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางตลอดช่วงเวลาของการศึกษา

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะความยืดหยุ่นของ RRA ตามที่กล่าวข้างต้น จะเห็นว่า ประโยชน์ของการมีความยืดหยุ่นในการทำงานจะเกิดขึ้นจริงหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับว่า การตัดสินใจปรับเปลี่ยนต่างๆ ที่กระทำนั้น มีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ ฉะนั้นนักวิจัยของ RRA จึงต้องเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกที่ดี กล่าวคือตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยเหตุผล ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริงที่ปรากฏแจ้งชัด และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่ทำงานร่วมกัน โดยปกติแล้วปัจจัยที่มักใช้พิจารณาประกอบการตัดสินใจ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการศึกษา ธรรมชาติของสิ่งที่ศึกษา สมมติฐานและแนวคิดต่าง ๆ เวลา ค่าใช้จ่าย และข้อจำกัดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การประชุมพบปะกันบ่อย ๆ ระหว่างผู้วิจัย เพื่อพินิจพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวร่วมกัน สามารถทำให้นักวิจัยแต่ละคนมีความเข้าใจในงานอย่างชัดเจนขึ้น อันจะส่งผลให้สามารถตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ อย่างมีจิตสำนึกที่ดี นั่นคือมีความถูกต้องและเหมาะสมด้วยประการทั้งปวง

ข้อดี ข้อเสียของวิธี RRA

1. ข้อได้เปรียบที่สำคัญของวิธี RRA คือ

1) ใช้เวลาในการศึกษาสั้น สรุปผลได้เร็ว ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ ทำให้สามารถสนองตอบความต้องการและความจำเป็นของผู้ใช้ข้อมูลได้

2) ช่วยให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจลึกซึ้งในเรื่องที่ศึกษา เนื่องจากจะต้องทำการศึกษาเอง และรู้วัตถุประสงค์ของการศึกษาเป็นอย่างดี

3) เสริมสร้างการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักวิจัยจากต่างสาขาวิชาการ ทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีความเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่นอกเหนือขอบเขตของสาขาใด สาขาหนึ่ง

4) เป็นวิธีการวิจัยที่มีความคล่องตัวสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการปรับวิธี หรือเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ตารางเวลา ตลอดจนถึงสมมติฐานในระหว่างทำการศึกษาในพื้นที่

5) เป็นวิธีวิจัยที่เสียค่าใช้จ่ายน้อย เนื่องจากผู้วิจัย คือเครื่องมือที่สำคัญของการศึกษา ทำให้สามารถลดค่าใช้จ่าย จากการใช้พนักงานสำรวจ การกำหนดแต่เพียงเค้าโครงคำถามคร่าว ๆ ในการ

สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) ทำให้สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการสร้างและผลิตแบบสอบถาม นอกจากนี้แล้ว ข้อมูลที่ใช้ในการวางแผนการเดินทาง การเลือกพื้นที่สำรวจ และการเลือกตัวอย่างเพื่อสัมภาษณ์ มักอาศัยข้อมูลทุติยภูมิอยู่มาก ซึ่งมักขอความอนุเคราะห์ได้จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. จุดอ่อนของ RRA พอสรุปได้ คือ

1) วิธี RRA ก็เช่นเดียวกับวิธีวิจัยทั่วไปที่ไม่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง กล่าวคือ แม้ว่า RRA จะทำให้มีความเข้าใจลึกซึ้งเฉพาะเรื่องมากกว่าการใช้แบบสอบถาม แต่ข้อมูลที่ได้อาจได้ลึกซึ้งเท่ากับการศึกษาโดยวิธีของนักมานุษยวิทยา นอกจากนี้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ได้จากวิธี RRA จะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) และได้ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative) น้อยกว่าวิธีที่ใช้แบบสอบถาม

2) การเสียประโยชน์ที่จะได้ในเชิงสถิติจากวิธีการสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่าง และใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในวิธี RRA ไม่ได้เลือกมาโดยใช้การสุ่มตามหลักวิชาสถิติ ทำให้การใช้ผลการศึกษาในการอนุมานคุณสมบัติต่าง ๆ ของประชากร รวมทั้งการตีความขยายผล ของผลการศึกษาไปยังกลุ่มประชากรอื่น ๆ ไม่สามารถทำได้อย่างมั่นใจเต็มที่ อย่างไรก็ตามข้อบกพร่องนี้สามารถปรับให้น้อยลงได้ โดยการเลือกตัวอย่างที่สัมภาษณ์ จากกลุ่มย่อยที่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนโดยหลักการ triangulation เพื่อเพิ่มความแน่ใจว่า ตัวอย่างและข้อมูลที่ได้ไม่มีความลำเอียง (bias) ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของการกำหนดขนาด และการสุ่มตัวอย่างของ วิธีการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามนั่นเอง

สรุป

RRA ได้รับการยอมรับเป็นอย่างดี ในหมู่ผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทว่า เป็นระเบียบวิธีการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นวิธีที่ประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย สามารถได้ข้อมูลที่ถูกต้องรวดเร็ว วิธีการดำเนินงานมีความยืดหยุ่น ยืดขยายและชุมชนเป็นหลัก อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ของนักวิจัย แต่อย่างไรก็ดีประสิทธิภาพของวิธีนี้ ขึ้นอยู่กับผู้วิจัยว่า มีความตั้งใจในการทำงาน เข้าใจในวิธีการ รวมทั้งข้อดีและข้อบกพร่องมากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตามผู้วิจัยควรตระหนักว่าวิธี RRA นั้น มิใช่วิธีวิจัยที่ดีที่สุดหรือดีกว่าวิธีวิจัยอื่น ๆ ในทุกสถานการณ์ เพียงแต่วิธี RRA นี้ เป็นวิธีวิจัยที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากกว่า สำหรับการศึกษามีข้อจำกัดทางด้านเวลา และงบประมาณ ข้อควรคำนึงที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ วิธี RRA นั้นไม่สามารถใช้ทดแทนการสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามแบบดั้งเดิมที่ใช้กันทั่วไปได้ อีกทั้งการใช้วิธี RRA ในการศึกษาเรื่องใดนั้น ไม่ควรจบลงด้วยตัวของมัน แต่ควรทำการศึกษาต่อไปด้วยวิธี RRA อย่างต่อเนื่องเป็น

ระยะ ๗ และหากสามารถใช้วิธี RRA ร่วมกับวิธีวิจัยอื่น ๆ ก็จะทำให้ได้
 ทุนการศึกษาที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. โครงการวิจัยระบบการทำฟาร์ม มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2530. คู่มือ
 การประเมินสถานะชนบทอย่างเร่งด่วน. โรงพิมพ์ศิริกัณฑ์ออฟเซ็ท
 ชก.
2. Cary, L.J. (Ed.) 1983. Community Development as a process.
 University of Missouri Press.

3. Rural Systems Research and Farming Systems Research
 Project. 1987. Proceedings of the 1985 International
 Conference on Rapid Rural Appraisal, Khon Khen
 University, September 2-5 : Siriphan Press.
4. Shaner, W.W., Phillip, P.E., and Schmehl, W.R. 1982.
Farming Systems Research and Development :
 Guideline for Developing Countries. Boulder, Colorado:
 Westview Press.

※ ----- ※

ข้อมูลสมาชิกจดหมายข่าวเศรษฐกิจชุมชน

หากท่านสมาชิกเปลี่ยนแปลงสถานที่ติดต่อ หรือต้องการแนะนำบุคคล องค์กรที่เกี่ยวข้องกับงานด้านเศรษฐกิจชุมชน ที่ท่านเห็นว่า ควรได้รับจดหมายข่าวนี้ หรือ จะเป็นเครือข่ายด้านเศรษฐกิจชุมชนได้ กรุณากรอรายละเอียดส่งมาที่ ผศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา ตามที่อยู่ข้างล่าง .

ชื่อสกุล นาย/นาง/นางสาว.....อาชีพ.....

สถานที่ติดต่อ.....

.....

รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

จัดทำโดย สำนักงานคณะผู้ประสานงาน ชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ ภาควิชาสหกรณ์

50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์/โทรสาร 5615037 , 5613468 , 01-9325034